M. SÆTERLIE

MINDER OG INDTRYK FRA REISEN TIL KINA

Class DS 710

Book .S2

Copyright No.

COPYRIGHT DEPOSIT.

Minder og indtryk fra reisen til Kina

Ved

M. Sæterlie

Sekretær for Den forenede kirkes hedningemission

Minneapolis, Minn.
Augsburg Publishing House
1916

IIS710
.S2

Copyrighted, 1917, by
AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
MINNEAPOLIS, MINN.

#0.75

MAY 17 1917

©CLA460885

No. 1.

Forord.

Mange af mine embedsbrødre har anmodet mig om at udgi en beretning om min reise over samfundets hedningemissionsmarker, og man har sagt til mig: „Fortæl i din bog om hvad du saa, hørte og oplevet under din reise, ligedan som du taler og beretter derom ved missionsfester og andre møder. Historiske og ellers andre tunglæste bøger har vi nok af, men de er mindre passende til højtlæsning i kvindeforeningers og andre foreningers møder. Lad os faa minder og indtryk fra din reise i fortællende form."

Det er da denne anmodning jeg herved har forsøgt at efterkomme. Jeg maa dog for det første beklage at der hengik saa lang tid før „Minder og indtryk" blev skreven. Men mit øvrige arbeide gir mig ingen tid til literær virksomhed. Og dernæst saa var min reise et eneste travelt jag fra begyndelsen og til enden, saa jeg hadde ingen anledning til i ro og mag at kunne faa studere de mange forskjellige og fremmede forholde, gjøre iagttagelser og fæstne de mange forskjelligartede indtryk og oplevelser i hukommelsen, og selvfølgelig hadde jeg endnu mindre tid eller anledning til at holde dagbog eller lignende. Under udarbeidelsen af denne bog har jeg derfor hat kun min hukommelse at holde mig til. Dette tør maaske i nogen mon tjene til undskyldning for de feil og mangler læserne maatte træffe til at finde i bogen.

Imidlertid haaber jeg det i nogen grad har lykkedes mig at gi en oversigt over vore hedningers nødstilstand, over vort arbeide med dets resultater samt over fremtidsudsigterne, saa at ogsaa denne bog kunde bli skikket til at vække interesse for et af kirkens største arbeider.

M. Sæterlie.

Minneapolis, Minn., allehelgensdag 1916.

Japan.

Efter to ugers uveir, til sine tider orkanagtig storm under reisen over Stillehavet, var det et glædelig budskab naar det omsider lød, at snart skulde vi faa komme i havn og i land, selv om det var et fremmed land — Japan. Men længe før vi naadde frem, kom der besøg fra land. De smaa gulbrune, kvikke, driftige øboere laa nemlig med sine fiskerbaade langt, langt ude i havet paa fiske. Japanerne er driftige fjøfolk. I sine smaa fiskesnekker kan de seile lige henimod Aleuterne (Aleutian Islands) paa fiske. Vor baad blev derfor forsynet med fersk, deilig fisk længe før vi naadde land. Og ligedan mødte smaabaade os langt ude i havet med frugt, grønsager, egg m. m., og hvad stod saa paa?

Jo nærmere vi kom Japan, desto blaaere blev havet, desto blankere blev himlen, og den tørre, varme landvind smager ganske anderledes godt for en landkrabbe end den raakolde havbris.

Japan er i flere henseender et vidunderland, helst maaske af den grund at man her møder en sælsom blanding, ikke alene af østerlandsk og europæisk civilisation, men ogsaa af hedenskab og kristendom. Naar man kommer henimod Yokohama, Japans største og vigtigste havneby, ser man først til venstre langt ude i havnen nogen sterke, truende fæstninger, udenfor hvilke admiral Togos flaade da laa for anker. Krigsflaaden er alle japaneres stolthed, og merker en japaner at en europæer kjender

til Togos heltedaad i krigen mod Rusland, blir han straks rakere i ryggen og stivere i nakken end ellers.

Det er en overraskelse at faa se havneanlægget i Yokohama, som godt kan maale sig med vore amerikanske havne. Og ligedan med byen med sine europæiske bank- og kontorbygninger, forretningshuse, hoteller og fabrikker, sporvogne, jernbaner, og ikke at forglemme automobiler. Det samme gjælder ogsaa storbyerne Tokyo, Kyoto, Osaka m. fl. Her kan man blandt andet ogsaa faa se høiskoler og andre læreanstalter efter europæisk mønster, ved hvilke tusener af landets ungdom studerer. Jeg hadde ikke anledning til at besøge nogen af landets skoler, men la merke til at hver gang ungdommen forlod skolerne, kom man marscherende ud gjennem hovedudgangen, i takt og sluttet række, tyst og stille, ud til gaden, hvorpaa man fortsatte i smaaklynger og smaapratende i hver sin retning til sine hjem. Formodentlig hadde man samme kontrol over eleverne ogsaa i skoletiden, og jeg ønsket i mit stille sind: Gid vi hadde den samme disciplin og tugt ogsaa i vore amerikanske skoler. I Tokyo, Japans hovedby, bør man især besøge det keiserlige musæum med sine righoldige samlinger af oldtidssager og japansk kunst. Slotsparken er vidunderlig vakker, men selve slottet faar man engang ikke se, og langt mindre besøge uden paa anbefaling fra De forenede staters ambassadør. Ligeledes er Japans stentøifabrikker næsten enestaaende i sit slags. At se pottemageren stelle med leret paa sit hjul er en hel præken. Han kan af en graa lerklump faa til utrolige ting. Det hele minder om Jer. 18, 1 fg. Vi er i Guds haand ligesom leret i pottemagerens. Gud vil af os gjøre kar som er ham til ære og „husbonden nyttig, beredt til al god gjerning".

Maatte vi da lære af lerklumpen den vanskelige kunst ikke at være Gud ulydig. Det var interessant at følge lerklumpen fra hjulet til ovnen, hvor kopper, skaale, kar m. m. tørkes og brændes, omtrent som mursten brændes i sine ovne; derfra til glasseringsfabrikken og derfra igjen til malerafdelingen, hvor kunstnere pryder stentøiet med billeder af alle slag. Det sies at det fineste og kostbareste stentøi kommer fra Japan, ikke fra Kina.

I Tokyo og Japans gamle hovedby Kyoto findes en del af Japans største og vakreste templer bygget af svære cedertræplanker, altsaa af samme materiale som kong Salomos tempel. De er rummelige, lyse og rene, har mange afdelinger og store, skyggefulde forgaarde. Shintotemplerne har ingen afgudsbilleder, kun et speil, som skal symbolisere den tanke, at i et tempel blir et menneske stillet ansigt til ansigt med sig selv, en alvorlig og god tanke. Man finder dog i enkelte templer billedstøtter af gamle japanske stormænd, hvem der ydes en slags hyldest. I forgaardene findes billedstøtter af de okser som paa sin ryg førte saadanne stormænd op til himlen. — Buddhisttemplerne har en masse afguder. Et tempel jeg besøgte, hadde 1,000 træbilleder, hvert billede forsynet med ca. 10 arme. Disse er billeder af Kwanyin, barmhjertighedens gudinde, og de mange arme skulde representere gudindens gavmildhed. Det er vemodig at tænke paa hvordan menneskehjertet har strævet med at gi udtryk for sin trang til Gud og hans gaver, men ligesaa trist at se hvor afmægtige og ude af stand til at hjælpe disse guder er. En buddhistmunk sad ved et bord og tigget gaver til guderne. „Men guderne trænger da ingen penge.“ „Nei, egentlig gjør de ikke det,“ indrømmet munken; „men guderne trænger nu og da reparation,“ forklarte

Et af Japans nyeste buddhisttempler.
Enkedronningen kom til templet, netop som jeg skulde fotografere det, for at ofre og be for sin afdøde mand.

han, „og dertil trænges der penge." Og ganske rigtig, lidt længere fremme i templet stødte jeg paa en „gudemager", som var ifærd med at sætte nye arme paa en gammel gud.

Tempelomgivelserne er det skjønneste af alt jeg saa i Japan. Paa tempelgrunden findes som regel flere smaa skogbevokste forhøininger, til hvis top en liden sti eller stentrappe, anlagt i bugtninger, leder. Paa enkelte af disse smaafjelde er bygget smaa, nette, luftige tehuse, hvor besøgende kan faa hvile og imens faa sig en kop te med kager til. Mellem høiene bugter sig græsbevokste dale, gjennem hvilke paa sine steder en sølvklar bæk risler. Hist og her støder man ogsaa paa vanddamme fulde af lotus, Japans hellige blomst. Bække og damme vrimler af smaa, tamme fiske, glitrende i alle regnbuens farver. Føier man saa hertil alle deilige skyggetrær, blomstrende buske, blomsterenge m. m. blir omgivelserne rent idylliske og fortryllende, som var man kommen ind i feverdenen.

Men ret som det er rives man ud af sine drømmerier, ti præsterne og munkene ringer tempelklokkerne, ikke for at samle „menigheden" til „gudstjeneste", men for at vække guderne, saa de kan være færdig til at ta imod de tilbedendes offere og bønner. Jeg husker især et saadant tilfælde. Det var i Japans forrige keiserby, Kyoto, hvor jeg ved daggry blev vækket af de dybe, klare, sterke toner fra en af verdens største „kirkeklokker". I den stille morgentime hørtes tonerne langt ud over den store bys grænser, og de gik vel ogsaa her ud med et slags kald til „gammel og ung, mest dog til sjælen træt og tung, syg for den evige hvile"; ti det er ogsaa hedningens sjæl. Men kaldet er: nu vækkes guderne,

nu maa I komme med eders offere. Og saa kommer skarerne dagen lang: syge, sørgende, ængstede, søgende og samlende. De kommer for at lede efter Gud, for hos ham at faa lys og fred for sit urolige og fredløse hjerte. Barfodet træder de tilbedende ind i „helligdommen", lægger sig næsegrus ned foran de stygge, stumme, ufølsomme træbillederne oppe paa alteret, mens præster og munker slaar paa smaa klokker for at holde guderne vaagne. De tilbedende gaar ud igjen — — stille, vemodige, og mange saa saa inderlig trætte og skuffede ud. Stakkels hedning! du bad, men fik intet; du ledte, men fandt intet.

Et par af Japans guder maa jeg omtale lidt særskilt. Den ene er Fujiyama, et af Japans hellige fjelde. Fuji er en vulkan nord fra Yokohama. De to sidste aarhundreder har den ikke vist andet tegn til liv end lidt damp som trænger sig ud gjennem fjeldets sider. I krateret findes der opstillet en mængde afguder, og om sommeren besøger tusener af pilgrimme fjeldet, stiger ned i krateret og tilbringer hele natten i bøn til guderne. „Men det hjælper altsammen intet," sa en japaner dybt skuffet; „ti saa snart de tilbedende kommer ned af fjeldet, begynder de paa nyt at drikke, spille, lyve og bedra, akkurat som før."

Den anden er Daibutsu, en bronzestatue af Buddha i byen Kamakura. Denne statue er en kolos, 50 fod høi, paastaas det. Øinene er 3 fod i tvermaal og gjort af guld. Hver tommelfinger skal være saa lang at to mand kan sidde ombred paa den. Daibutsu er altsaa næsten ligesaa stor som kong Nebukadnesars billede, omtalt i Dan. 3. Billedet er indhult, og gjennem et vindu bag skulderen blir dets indre oplyst. Gudens bryst og mave er fuld af en mængde smaa afgudsbilleder, saa denne

kolos af en gud maa da være noget tes. Jalfald strømmer der hvert aar tusener fra alle kanter af Japan til Kamakura for at tilbe Daibutsu.

Jeg burde ogsaa ha nævnt at indimellem de større og mindre byer, hvor jeg reiste i Japan, er landet vel benyttet og vel opdyrket. Smaa nette bondegaarde ligger gaard i gaard, og de smaa agre beplantet med ris, løg, bønner, mais eller hvad det nu er, stod der saa frodige og fyldige at det var en lyst at se paa, og intet sted i verden har jeg set agrene gjennemsnitlig saa rene for ugræs som i Japan.

Det er med vemod og bange anelser en forlader Japan med sit begavede og fremadstræbende folk. Ti japanere saavelsom andre hedningefolk holder paa at miste sin gudstro og sine religioner. En menneskealder siden eller endog senere var Japan en meget lovende missionsmark; men det er ikke tilfælde nu, paastaar gamle missionærer. Ti japanerne holder lidt om senn paa at opdage at man kan greie sig uden guder; og guderne er ikke farlige, de kan ikke hevne sig, kan ikke straffe synndere. Desuden ved ogsaa unge japanere som har studeret i Europa og Amerika, at berette, at heller ikke de kristne nationer frygter sin Gud, men overtræder dristig og ustraffet hans bud. Og hvad er der saa at frygte for? Men har man først tabt troen paa og frygten for guderne, aander og usynlige magter, taber man ogsaa snart respekten for øvrighed, lærere, forældre, orden, lov og ret. Individet blir sin egen gud, ens egne lyster blir ens høieste lov, og materialisme, magtbegjær og nydelsessyge blir de sterkeste drifter i folket. Udviklingen gaar tildels i den retning i orienten, og nationer som „hverken frygter Gud eller undser sig for noget menneske", kan bli farlige naboer.

Shanghai.

Den næste havneby af betydning som man anløber, er Shanghai, Kina. England erobret denne by i 1843, og sammen med andre stormagter holder man som concessions hele bytomten rundt havnen og langt indover landet. Denne del af Shanghai er fuldstændig europæisk og staar ikke under Kinas, men under vedkommende hjemlands regjering. Dette og lignende tilfælder med concessions, landrøveri, opiumskrige og andre udbrud af stormagternes graadighed staar endnu kineserne friskt i minde, og det er et under at de kan glemme al denne uret og være saapas venlige mod europæerne som de er.

Blandt antydede stormagter sidder Uncle Sam som en fattig husmand. Alt han eier i Shanghai er konsulats- og postofficebygningerne, hvorfra man kan faa sende Amerika-post efter de her i landet gjældende takster. Heller ikke dette liker Kina, og det er vel ikke at vente; ti det mister jo derved en del statsindtægt. Men sammenlignet med de europæiske stormagters forsyndelser mod Kina er dette bare en bitte liden „skrøbelighedssynd" at nævne. Naar en amerikaner kommer til Kina, kan han bli kry af sit hjemland; ti i Kina staar De forenede stater høit anskreven. Og ifølge hvad man fortalte derude, er Uncle Sam, mellem os sagt, en skikkelig fyr. Det blev mig saaledes fortalt, at da England, Tyskland, Frankrige m. fl. hadde faat hver sin gjilde concession i Hankow, tilbød den kinesiske regjering ogsaa De forenede

stater en concession. Men Uncle Sam bare takket for tilbudet og forklarte at han var kommen til Kina, ikke for at ta i besiddelse concessions eller andre landstrækninger, havne eller andet som hører Kina til, men kun for at knytte handelsforbindelser og andre forbindelser, som kunde bli de to folk til gjensidig nytte. At stormagter er graadige, egennyttige og uretfærdige, det kan baade Kina og andre hedenske lande forstaa; ti det har de desværre mangen sørgelig erfaring paa. Men at en stormagt som De forenede stater kan handle saa uegennyttig som baade i dette tilfælde og med hensyn til godtgjørelse i anledning bokseroprøret, det gaar over kinesernes forstand og langt ind i prestens. Det er derfor ikke rart om Kina betragter Uncle Sam som en slags „storebror".

At komme til Shanghai er som at komme til en amerikansk by. Huse, gader, belysning m. m. er altsammen som hos os. Sporvogne gaar paa kryds og paa tvers i gaderne, og automobil- og hestekryds haves for baade folk og fragtgods. Rikshaen er dog meget i brug i Shanghai som i andre østens storbyer, men selv den er ikke ganske østerlandsk. Det skal nemlig være en missionær som har opfundet den. Det gjildeste af alt var dog at træffe vor kjære lægemissionær, dr. Behrents, samt min ven, redaktør Peer O. Strømme, i Shanghai. Begge blev med indover landet til Shekow, hvor vort fælles teologiske seminar skulde indvies. Senere blev mr. Strømme med indover til vor missionsmark, og hans besøg var overmaade kjærkomment og hyggelig.

I de europæiske bydele bor og færdes europæere og østlændinger om hverandre; men sidstnævnte er blit hine mere og mindre lig og bestaar delvis af kristne ki-

neſere. Meſt opmerkſomhed vækker politiet i Shanghais gader. Det beſtaar for det meſte af ſtore, ſtaute og ſterke hinduer, mod hvilke kineſere og japanere ſer ud ſom ſmaagutter. Det engelſke ſprog ſyntes at være meſt i vinden i øſten. Alle vilde lære engelſk, og mange tog ſig for at være lærere, ſelv om de bare ſaavidt hadde ſet en lærebog i engelſk. Det fortaltes ſaaledes at der over døren til et ſkolelokale i en affidesliggende gade ſtod følgende avertisſement: „Her undervises i engelſk til bogſtavet p.“ Kineſerne taler da ogſaa et fortvilet pigeon English. For eks.: “He no come yet; he no be here.” Bogſtavet r kan kineſerne ikke udtale, men bruger l for r. For eks.: “Youl hail and whiskels be tulning gley.” Værre blir det imidlertid naar en kineſer uden det allermindſte ſamvittighedsnag, i engelſk ſom i kineſiſk, uden videre gjør et ſubſtantiv af et verbum med tilhørende adverbium. For eks. i ſætningen: “Go down into the cellar.” Her har kineſerne gjort et ord af go down og bruger det iſtedetfor cellar. For eks.: “To keep the vegetables in the godown.”

Shanghai er en af Kinas betydeligſte havnebyer og handelscentrum for ſtore dele af central og ſyd Kina. Paa havnen vaier al verdens flag, trafikken og omſætningen paa de milelange brygger er enorm, og handelen i byen ſynes at være livlig. Priſerne er dog ſtive, i mange tilfælder værre end her tillands. Hos japanſke og iſær kineſiſke handelsmænd kan man dog faa godtkjøb. Men man maa ſelv ha lidt ſkjøn paa kvalitet, prisforhold m. m., ti ellers kan man ſmukt komme til at „kjøbe katten i ſækken“. Det ſies nemlig i øſten: „Tar det ti europæere til at greie en jøde i handel, ſaa tar det ti jøder til at greie en kineſer.“

Shanghai er ogsaa et centrum for missionsarbeidet i Kina. Londonerne, China Inland Mission, methodisterne, presbyterianerne, episkopalerne og katolikerne m. fl. har en rigt forgrenet virksomhed i denne by. Flere høiere læreanstalter, hospitaler og bogtrykkerier haves, og især presbyterianerne driver en vidtstrakt boghandel, hvorfra blandt andre ogsaa vor mission forsyner sig med lærebøger samt anden brugelig profan og religiøs literatur. Det kinesisk kristelige traktatselskab har sit hovedsæde i Shanghai, og saavel Det britiske og udenlandske som Det amerikanske bibelselskab har et sterkt centrum i denne by.

Reisen opad Yangtsekiang.

Denne reise er behagelig, forsaavidt som man kan faa reise paa store og komfortabelt udstyrte baade, og sjøsygen slipper man. Ellers er reisen paa elvens nedre løb især uinteressant, da for det første vandet i Yangtsekiang er som en graa lersuppe. Ti strømmen graver med sig langt ind ifra landet og hele veien nedover det løse ler, som føres mod elvemundingen nede ved havet. Og ellers er elvebredderne ved Yangtsekiangs nedre løb flade, lave og sumpige; men jo længere man kommer opover elven desto mere afveksling i omgivelserne blir der.

Fra denne del af reisen er det kun oplevelser ved stoppesteder og et flygtig besøg i Nanking jeg finder det værd at nævne.

Ved stoppestederne i Yangtsekiangs nedre løb lægger ikke baadene ind til land, men ankrer langt ude i elvkanalen; ti inde ved bredden er elven for grund for storbaade. Transporten iland af passagerer og fragt foregaar derfor med kinesiske smaabaade, og denne trafik er overmaade interessant og tillige fornøielig for en nykommer, som her for første gang møder dette eiendommelige folk i sit rette element. Ved ankomsten af storbaaden er som regel en hel liden flaade kineserbaade færdig til at anfalde de stakkels reisende og deres gods. Kineserbaade er som regel overmaade klodsede og tungvindte sammenlignet med vore lette og nette baade. Det er omtrent som en kubberullevogn sammenlignet med en automobil,

for at hente et billede fra landjorden. Og jeg saa aldrig en kineser ro sin baad. Man staar i bagstavnen, og har man to aarer, saa „hamler" man, eller har man bare en, saa vrikker man baaden frem. Og det var med farten som med alt andet kinesere skulde gjøre; det gik efter regelen: „Kommer vi ikke idag, saa blir det vel imorgen." Disse skydsbaade var dog som regel vel bemandet, og naar de kom henimod storbaaden, begyndte alle mand i smaabaadene at skrige og snakke i munden paa hverandre. Og de kinesiske skrig er nogen rent fæle, uhøvlede gutturallyd i alle mulige tonearter, lige fra falset og ned til dybeste bas, rent ulig vore modererte og civiliserte raab. Hvad man skreg for, ved jeg ikke. Mig forekom det at alle kommanderte, og ingen adlød.

Ankommen til storbaaden viste det sig at de fleste i smaabaadene var handelsmænd, og før baadene tørnet sammen hoppet disse ind paa storbaadens nedre dæk med en for kinesere ellers usedvanlig fart. Og tomhændet kom man ikke. Den ene hadde med sig kager, andre frugt, kogte egg, te, m. m. forat sælge til de kinesiske passagerer. Gaar man fra første plads ned paa kinesernes dæk i et saadant tilfælde faar man se et broget og komisk syn. Nævnte handelsmænd løber om hverandre og frembyr under skraal og skrig sine sager med en saadan iver og rørende omhu at det minder om patentmedicineiernes breve til syge her tillands. Og imidlertid er ikke baadmændene ledige, men river til sig hvad passagerer og fragt hver kan faa fat paa, knubber og skubber til hverandre under høie tilraab, som er de bitre fiender. Endelig faar hver fat paa sine og sit, baadene tar paa hjemvei, og skraalet dør hen. For en nykommer er saadanne

optrin fornøielige, men tillige interessante og sælsomme; de er et indblik i en fremmed verden.

Nanking er en af Kinas betydeligste byer. Den ligger ved Yangtsekiangs bredder, 223 mil vest fra Shanghai og var landets hovedby under Ming dynastiet (1368—1644). I 1853—1856 var Nanking sædet for Taiping oprøret, under hvilket byen blev ødelagt. Nanking var i sine velmagtsdage beskyttet af en 70 fod høi og 30 fod tyk mur, som man endnu kan se levninger af, og i byen fandtes det berømte porcellænstaarn, som alle europæere maatte beundre. Men baade det og alle større forretnings- og regjeringshuse samt en del af muren blev ødelagt under nævnte oprør. Under revolutionen i 1911—1912 blev Nanking igjen bombarderet, delvis lagt i ruiner, og tjente som sæde for Sun Yat Sens kortvarige regjering. I 1913 forsøgte man i Kina en revolution mod Yuan Shi Kai, som rigtignok blev kortvarig; men man naadde dog nordover til Nanking, som atter blev bombarderet, den tredje gang inden 55 aar.

Dersom „krig er helvede" i Amerika, saa er den værre end helvede i hedningeland; ti naar civiliserte folk (?) fører krig, har de dog nogen bestemt hensigt med at lægge byer og landsdele øde, enten man derved tænker at svække sin fiende eller hvad det nu er. Halvvilde eller endog helt vilde hedninger kan ogsaa træffe til at ha den samme hensigt; men ofte ødelægger de bare for at ødelægge. Det er vilddyrets natur hos hedningen, som slaar ud i vild ødelæggelseslyst. Man hadde derfor gjort i Nanking det samme som jeg et par gange blev vidne til at røvere gjorde; naar de hadde plyndret byen, stak de den — uden nogen nytte for sig selv — ibrand. Nu laa derfor den gamle bekjendte, stolte kineserby i ruiner,

og handelsmændene holdt paa at grave frem af asken og ruinerne de forbrændte og ødelagte levninger fra sine gamle og efter kinesiske forholde at dømme prægtige butikker. „Sic transit gloria mundi!" Det var et vemodig skue. Jeg forstod det ikke saa godt da som senere, at Nankings ruiner var et trist billede paa Kinas og andre hedenske landes tilstand i det hele tat. Kina, som fordum andre østens hedenske lande, har hat sin civilisation, hvorom bymure, templer, religiøse og moralfilosofiske systemer, skoler m. m. m. bær vidnesbyrd. Men hedensk kultur blomstrer ikke længere. Den er i forfald; ti de hedenske religioner har ikke livets fornyende kræfter i sig, saadan som kristendommen har det, og de nye kræfter fra Europa og Amerika som nu med magt trænger sig ind i Kina, holder paa at lægge den gamle civilisation og de gamle religioner i ruiner, akkurat som oprørshæren i 1913 gjorde med Nanking. Det alvorlige spørsmaal i denne forbindelse, vistnok det alvorligste i vor tid, er dette: Vil kristenheden gi hedningeverdenen sin Gud, s i n religion og s i n kultur istedetfor hvad den nu holder paa at vrage og miste? Eller skal østens myldrende skarer fremdeles maatte være „udenfor Kristus, uden Gud og uden haab", og faa sin hedenske civilisation ombyttet kun med en tynd fernis af europæisk kultur, uden kristeligt indhold. I saa fald vil det sidste bli værre med Kina og andre hedenske lande end det første.

Hankow, Wuchang og Hanyang. Disse trillingbyer ligger 600 mil fra Shanghai opad Yangtsekiang-elven, og de er af særlig interesse for os; ti hid kom og her stanset foreløbig alle skandinaviske lutherske missionærer som først kom til Kina; her gjorde de sine første, i mange

tilfælder bitre erfaringer, og her fandt enkelte af dem sit sidste hvilested, hvorom mere senere.

Wuchang, hovedbyen i provinsen Hupeh, er en stor, og efter kinesiske forholde at dømme, velbygget by, beliggende paa Yangtsekiang-elvens søndre bred. Ved min ankomst til trillingbyerne var vicepresidenten Li Yuan Hung, som ved Yuan Shi Kais død blev president i Kina, militærguvernør i nævnte provins. Li var overmaade populær; ti ikke alene var han revolutionshærens øverstkommanderende i 1911 og bidrog som saadan baade til at krigen blev ført nogenlunde humant og at den fik den afslutning som tilfældet blev; og det var nok længe siden Wuchang og Hupeh hadde hat en saa kraftig, energisk og retfærdig guvernør som Li Yuan Hung. Men det bedste af alt var at Li vistnok bidrog mere end nogen anden til at ovennævnte oprør i 1913 blev kvalt i fødselen derved, at han negtet at slutte sig til det. Om ikke for andet saa burde Yuan Shi Kai ha været ham evig taknemmelig for dette. Men hvordan det nu var eller ikke var, saa fik Yuan lirket Li nedover til Peking, hvor den populære mand blev lagt paa hylden for om mulig at gaa i glemmebogen, mens andre frisindede ledere i revolutionen blev fængslet, dræbt eller gjort ufkadelige paa anden maade for at erstattes af Yuan Shi Kais venner, af hvilke da ogsaa Hupeh fik en som guvernør. Yuan Shi Kai var i saa maade lig andre østens despoter baade af gammel og ny datum.

Hanyang, den anden af trillingbyerne, ligger paa sydsiden af Han-elven, som flyder i Yangtsekiang ved disse byer. Hanyang er en af Central-Kinas vigtigste byer; ti her findes Kinas største jern-, staal- og vaabenfabrikker samt et arsenal. Om besiddelsen af denne by

stod derfor nogen af de heftigste kampe mellem revolutionisternes og regjeringens armeer i 1911—1912.

Hankow, Kinas Chicago, har sammen med de to nys nævnte byer ca. en og en halv million indbyggere. Byen er Central-Kinas vigtigste handelscentrum og har vistnok en glimrende fremtid for sig. Forbindelsen mellem Hankow og andre af landets storbyer er god, idet der gaar jernbane nordover til Peking og store passager- og fragtbaade nedover til Shanghai, hvorfor forretningen i byen er meget omfangsrig og livlig.

Hankow er Shanghai lig, forsaavidt som stormagterne ogsaa her har sine concessions langs havnen og indover landet. Dog har man ikke her alle de modern improvements som i Shanghai. Især la jeg merke til at næsten al transport her gik for sig ved hjælp af kulier. Saasnart en storbaad la til bryggen, dukket en sværm kulier ned i lasterummet, og om en stund kom de tilbage med svære kasser, melsækker, planker eller bord, jernbjelker eller anden tung fragt, som de da bar videre op i byen. Noget tilsvarende faar man se ude i landet, hvor fremdeles det meste af transporten gaar for sig pr. trillebør. Ak, hvor de arme kulier, Kinas lastdyr, slider og har det ondt.

I ovennævnte tre byer har især episkopalerne, londonerne, wesleyanerne, China Inland Mission og katolikerne sterke missionsanlæg. I Wuchang har „missionsvennerne" fra Sverige en blomstrende virksomhed.

Hankow er rig paa minder fra grundlæggelsestiden i norsk-amerikansk lutherst missionsvirksomhed i Kina. Ti her gjorde baade Hauges synodes og vort samfunds ældste missionærer sine allerførste erfaringer med sproget, arbeidet og trængslerne. To steder i Hankow er af sær-

lig interesse for os. Det ene er stationen med tilhørende kapel, skoler og menighed, som representerer førstegrøden af vor mission i Kina. Kapellet er solgt til episkopalerne, som har overtat vort arbeide i Hankow. Det andet sted er europæernes kirkegaard. Der læste jeg paa et par gravstene Nora Nelsons og Sigvald Netlands navne, henholdsvis søst. Daniel Nelsons barn og mrs. Oline Netlands mand. Vi kjender til kun omridset af de hermed forbundne omstændigheder, nemlig at Nelsons maatte sende sit barn langt nedover Yangtse-elven til en barneskole, hvorfra hun kom hjem som lig; samt at Netland døde af kolera under et feriebesøg i Hankow. Men hvad der ligger bag disse hverdagsbegivenheder af sygdom, ængstelse, mangel paa kyndig lægehjælp og pleie, sorg og graad — derom tier historien. Kanske vi kan ane lidt af det om vi i tanken er istand til at hensætte os til en mørk hedensk by, hvor vi ikke har en eneste kjending eller ven, ingen til at tale et trøstens ord til os eller række os en hjælpende haand; men hvor alle slænger skjældsord og forbandelser efter en og ønsker en ud af landet, saadan som da var tilfældet. At tilbringe dage og nætter inde i en mørk, fugtig, skidden kinesehytte i sygdom og under saadanne forholde er ikke netop nogen fornøielse. Men forstaar ikke vi det, saa er der en som altid er sine nær, kjender til deres stilling, trøster og styrker dem. Det er han som knyttet hin forjættelse til sin missionsbefaling: „Se, jeg er med eder." — Paa en anden mindesten læste jeg navnene Wickholm og Johnson, de to martyrmissionærer som blev slaat ihjel af de stakkels, uvidende og fordomsfulde kinesere, de var kommen for at gjøre vel imod. Man føler især ved en saadan leilighed trang til at si til Gud om hed-

ningerne: „Fader, forlad dem! ti de ved ikke hvad de gjør.“ Og en fyldes med vemod ved tanken paa at to unge, sterke, begavede og virkelystne kristne mænd kom ud til hedningerne bare for at dø. Bare for at dø? Aa nei, vist ikke. Martyrernes blod har i dette som i andre lignende tilfælder været kirkens sæd. Ti naar man nu løfter blikket fra disse grave og lar det fare ud-over trillingbyerne med omgivelser, faar man se de mange kirker, kapeller, skoler, hospitaler m. m., som er blit bygget siden disse martyrer døde, og hvor nu tusener som i den tid var „fremmede og fiendske af sindelag“, tilber den eneste sande Gud og hans Kristus, som er dragen ud ogsaa til Kina „med seier og til seier“.

En jernbanefart.

I begyndelsen maatte vore missionærer fragte alt sit gods, byggematerialer m. m. en 200 a 300 mil fra Hankow og ind over landet til vor missionsmark, samt reise selv pr. trillebør — en overmaade opslidende reise, som tog op til tre uger, altsaa omtrent lige saa lang tid som det tar at reise herfra Minneapolis og til Japan. Nu kan man reise de 300 mil paa ca. otte timer; ti henved femten aar siden blev der bygget en jernbane fra Hankow som gaar nordover gjennem Den svenske Augustana synodes og vort samfunds missionsmarker og lige nord til Peking.

At reise pr. jernbane i Kina er et overmaade indviklet, interessant og fornøielig eksperiment. Til al lykke var missionsveteranen past. D. Nelson samt prof. Erik Søvik kommen til Hankow for at hjælpe mig gjennem alle vanskeligheder som møder en nykommer i et fremmed land, og uden deres hjælp vilde jeg nok ha kommet mig opi baade den ene og den anden vanskelighed. For at begynde med begyndelsen saa maa man ogsaa i Kina først kjøbe sig billet. Man opsøger da billetvinduet for 1ste, 2den eller 3dje klasses kupe, eftersom man har gjort sit valg, og stiller sig op i rækken; ti de reisendes antal er legio. Har man da endelig faat sig billet, haster man med sine kulier og sit reisetøi hen til porten for at komme sig ombord; ti udsigterne til at faa siddeplads er mørke. Jeg sa kulier og reisetøi. Man maa nemlig for det første

ha bærere derude istedetfor heste- eller automobilskyds herhjemme. Og dernæst saa maa man selv sørge for at faa sit tøi om- og frabord; ti haves der bagagemestere, saa er de enten usynlige naar tøiet skal ombord, eller de kan endog ha frimodighed til at stikke hænderne i lommen og uden skamrødme se paa at andre maa udføre deres arbeide. Og endelig, har man mere reisetøi end man selv kan ta vare paa, maa man ha med sig nogen som er betalt for at ha det under stadig opsyn; ti ellers kunde det undervejs faa fødder og gaa sin vei.

Men om forladelse, vi slipper ikke gjennem porten uden en ekstra billet. Ekstra billet? Hvad behager? Begyndes der med kinesisk squeeze allerede saa tidlig paa reisen? Ja, den sag kan for tilfældet ikke nærmere undersøges da afgangstiden er nær, hvorfor man atter maa afsted hen til vinduet for at kjøbe sig en billet nr. 2.

Endelig kommer vi os da ud i jernbanegaarden og finder vort tog. Vi maa dernæst opsøge 3dje klasses vogne; ti som økonomiske folk reiser missionærerne paa 3dje plads. Men du fæle verden hvilken vrimmel af skidne, fillede, skrigende og halvvilde folk; og saa ser det ud som er vi kommen til en bagage- eller endog en fragtvogn istedetfor til en passagervogn; ti alle reisende har med sig en masse bagage. Der stiger saaledes en ombord med en stor kasse paa skulderen, en anden med en fæl sæk paa ryggen, en tredje med en bundt trækul, de allerfleste bær paa en eller flere kurve, og endelig kommer der en fyr anstigende med et bæretræ over skuldrene paa hvis ene ende der hænger en sæk ris og paa den anden en kurv fuld af kaklende høns. Og nu begynder vi at ane at bagage saavelsom passagerer gaar ind i en og samme vogn.

Endelig kommer vi os ogsaa ind, og det skue som møder os inde i vognen, ser for en skikkelig amerikaner ud som et babel d: forvirring; ti reisegods og folk ligger hulter til bulter henad gangen og i bænkene, som parvis er vendt mod hinanden. Endelig faar man sine kasser, sække og kurve ned i gangen og ind mellem bænkene, og de reisende finder sig til rette i bænkene eller paa kasser og sække i gangen som bedst man kan. Kinesiske reisende er koldblodige egoister. Træffer en til at ha med sig sengklær, og finder han en ledig bænk, brer han ud sin bylt og lægger sig ned saa lang som han er, uden det mindste samvittighedsnag over at andre for hans skyld maa staa. Og heller ikke tar nogen ham det ilde op; ti hvem som helst anden vilde ha gjort det samme, var man bare kommet først ind i vognen.

Kineserne syntes at ta det meget koselig og gemytlig paa reisen. Den uundværlige tobakspibe blev snart tat i brug; baade kvinde og mand røgte, ofte af samme pibe, og snart kom samtalen paa glid. Færdig med piben tog man fat paa madkurven, alle som hadde nogen; ti det er ikke hver mands sag i Kina at ha hverken kurv eller mad i kurven. Efter maaltidet laa gulvet bestrødd med hønseben, banan- og peanutskal m. m., og gulvet saa ud som det hverken hadde været skuret eller feiet paa lang, lang tid. Det sagdes at man har rengjøring kun en gang om aaret i Kina, nemlig ved det kinesiske nytaar, og blev det endda grundig og godt gjort den ene gangen, du!

Men alt dette med tobakspiben og andre ubehageligheder lar sig endda høre. Der er nemlig det som værre er. En nykommer til Kina blir snart opmerksom paa at en hel del kinesere lider af inflammerte øine, og i reiseselskabet

findes mange saadanne. Men kineserne kjender ikke vort lands visdomsord: "An ounce of prevention is better than a pound of cure"; ti om en stund kommer der en udsending fra kjøkkenvognen ind til passagererne med en kurv fuld af haandklær opvridd i kogende vand, som de reisende kan faa leie for at tørre støvet af hænder, ansigt og øine, noget som saare vel trænges. Men saa bruges samme haandklæ af baade syge og friske, og øiensygen eller anden sygdom spredes fra den ene syge til de mange friske.

Lad mig nu med det samme ogsaa faa nævne, at ved enkelte mindre jernbanestationer især møder man mandsterke frem ved togets ankomst, madsælgere, tiggere, fattige, syge og ikke at forglemme, ledliggjængere. Og her gaar folk som lider af spedalskhed, sortekopperne, veneriske sygdomme, skab og saar m. m. sammen med de friske og spreder smitten. Dette er eksempler paa hvordan det i Kina staar til i sanitær henseende. Det var et trist og gribende syn at se disse hundreder, for ikke at si tusener af halvnøgne, fattige, forsultne, syge og lidende hedninger. Og har man først hørt de nødlidendes jammerskrig og set masserne række frem haanden eller en skaal for at faa en gave, saa glemmer man aldrig mere det skrig og det syn. Og saa lærer man at forstaa lidt bedre hint ord om Jesus: **„Og da han saa folket, ynkedes han inderlig over dem; ti de var ilde medfarne og forkomne, som faar der ikke har hyrde."**

Imidlertid har konduktøren, som sig hør og bør, gaat gjennem vognene for at samle de reisendes billetter. Som regel hadde disse herremænd politi med sig. Hvad disse haandlangeres bestilling egentlig var, er jeg ikke saa sikker paa. I somme tilfælder gik en foran konduktøren

og vækket de sovende og en anden bag ham for at kaste de syndere paa dør som forsøgte at stjæle sig en fritur paa statens bekostning. Og endelig la jeg merke til at enkelte unge uniformklædte konduktører kviet sig for med sine høiærværdige langneglede fingre at ta mod billetten fra en skidden kulihaand, hvorfor politimanden maatte gjøre det. Og endelig maa de holde vagt over konduktøren, saa han ikke tar mod stikpenge af saadanne som ikke har kjøbt sig billet.

Landskabet m. m.

Men hvor interessant reiseselskabet end er, saa kan man dog ikke fornegte sig den gamle vane at se ud gjennem vinduet for at bese landskabet. Nu vel, hvordan ser da omgivelserne ud paa en reise i Kina? Mig i alle-fald gik det slig at der blev ikke nogen love at first sight, men heller en studsen som grænset til skuffelse; ti er det saadan Kina og den ældgamle kinesiske civilisation ser ud? Ja, netop fordi den er saa ældgammel og mangler fuld-stændig nogen løftende og fornyende kraft har Kina og alt som egte kinesisk er, et saa gammelt og forfaldent udseende som tilfældet er i alle fald paa vore kanter. Var det ikke for de yrende folkemasser, maatte man uvil-kaarlig faa det indtryk at man reiser gjennem en ørken fuld af ruiner. Men det gaar nok ikke an, det forstod jeg senere, at se paa Kina med amerikanske øine og maale alt som kinesisk er, med amerikansk maal. Det kan bli ilde nok alligevel. Ti for det første saa er landet ganske skogfrit. Man har nemlig ned gjennem tiderne hugget væk al skog og smaabuske og aldrig før i det senere gjort noget i retning af træplantning. Og de faa trær som findes især i fjeldtrakterne og byerne, er næsten alle krogede, knudrede og ser saa jammerlig forkuede ud. Herfra dan-ner dog cedertrærne ved templer og kinesiske grave en hæderlig undtagelse. Disse er nemlig plantet tæt sam-men, mens de vilde trær staar spredte og ensomme og herjes af uveir og storm. Trær saavelsom mennesker

trænger hverandres selskab, hjælp og støtte for ikke at forkrøbles og bli nogen raringer.

Og dernæst saa ser man udover landet — ikke nette, lyse, rene og indbydende farmerhjem som her tillands, men større eller mindre graa, ruinagtige husklynger, som man kalder byer. Ti i Kina bor folk ikke ude paa landet, men i byer — tildels for at kunne holde slegten, klanen, sammen, men ogsaa for at kunne beskytte sig selv og sit mod røvere. Af sidstnævnte grund har man da ogsaa søgt at beskytte enhver by af nogen størrelse og betydning med mure og dybe grøfter, og da de fleste huse i og mure omkring byerne er bygget af soltørret mursten eller endog bare ler, saa ser det hele, især om høsten, jammerlig graat ud. Om sommeren skal landskabet ha et renere og venligere udseende, naar trær og mark er prydet med de tusen roser, liljer og anden blomsterpragt.

Landet er opdelt i smaa farme, og med smaa mener jeg ikke en kvart land, eller 80 acres, nei, ikke engang 40; ti paa den store slette paa hvilken det meste af vort samfunds missionsmark ligger, bor der ifølge statistikken en 5 a 6 hundrede mennesker paa hver sektion land, og farmenes størrelse blir derefter. Farmene er udlagt i uregelmæssige firkanter, i trekanter og alle slags kanter, og jeg saa ikke en eneste snorret delingslinje paa min reise over Honansletten. Ligedan med de sakaldte veie, og la mig med det samme nævne ogsaa mure, grøfter m. m. — alt er kroget og skjævt, saa det ser ud som menigmand i Kina ikke kjender til brugen hverken af kompas, vinkel eller vaterpas. Kineserne har nok imidlertid en mening med sine mange kroge; ti, sa man, en snorret mur, for eksempel, fører ulykke over byen, men en kroget lykke.

Men selve jordsmonnet da? Ja, sik vore gode far-

mere i Minnesota og nabostater se Honansletten, „kom deres tænder til at løbe i vand"; ti frugtbarere land har jeg ikke set, selv ikke Red River dalen undtat. Jo, Kina er af Gud velsignet med baade frugtbar jord og andre rigdomskilder, saa kineserne, til trods for sin talrighed, kunde ha været et velstandsfolk om de bare ikke var uforstandige og overtroiske hedninger. Ti ved siden af det frugtbare land er fjeldene dækket af en frodig græsvekst og fulde af metaller og kul, og en del oljebrønde findes i landet. Blev derfor jordbrug, kvægavl, minering, m. m. drevet paa kristenvis, vilde man kunne si om Kina det samme som sangeren fordum sa om Palæstina: „Engene er klædte med faar, og dalene er dækket med korn. Der skal bli overflod af korn i landet, og dets frugt skal suse som Libanon," for ikke at nævne anden velstand. Men, desværre, det kan nok ikke sies, hvorom mere senere.

Endnu en ting med omgivelserne vil uvilkaarlig falde en nykommer i øinene. Allesteds udover landet, mellem og midt inde i de smaa agerlapper og kjøkkenhaver, indtil bymurene og optil husvægge ser man i tusenvis ikke at si titusenvis af jordhauge, der ser ud som høsaater herhjemme, og paa sine steder ligger de tættere end høsaater selv i en kløverager her i landet. Jeg tænker det vil ha gaat læserne som det gik mig første gang det blev sagt mig: „Alt det der er kinesergrave." Den tanke greb mig med en gang: hvilket enestaaende sælsomt land dog Kina er! Hvor nrende fuldt her end er af folk oven jorde, saa færdes man dog her tillands, som det synes, blandt flere døde end levende mennesker; og man faar uvilkaarlig det indtryk, at i Kina er det de døde som regjerer. De tar ikke alene op en stor plads, men lægger mere beslag paa de levendes tid, interesse, omsorg

og — eiendomme og penger end endog ens nærmeste blandt de levende. Især ved de større byer, som til eks. Sinyang, Juning, m. fl. ligger store strækninger af det rigeste slettetland bestrødd med grave, for ikke at tale om de tusener af større og mindre gravlunde strødd udover det hele land. Gravene holdes nemlig vedlige slegt efter slegt, og ikke alene ved begravelsen, men ogsaa ellers steller man med de afdødes grave og ofrer til de døde. Alt dette hører nemlig med til de dødes velvære, eller som vi kristne udtrykker det: salighed, hvorom der blir anledning at berette nærmere senere. Kun vil jeg allerede her anmode læseren om under gjennemlæsningen af især visse afsnit i det følgende at huske Jesu ord: „Dersom det lys som er i eder" — kundskaben om Gud og det gjensidige forhold mellem ham og menneskет — „blir mørke, hvor stort blir ikke da mørket," eller hint alvorsord fra menneskehedens ungdomstid: „I sin forvildelse er menneskет blit kjød." Hedningen har kjødelige tanker og begreber endog om de mest aandelige ting; ti endog hans aand er blit kjød.

Kinas byer.

Disse er af tre slags eller klasser: hsienbyer (udtales shenbyer), markedsbyer og landsbyer. Førstnævnte svarer omtrent til vore county seats, men er som regel meget større, idet indbyggerantallet varierer mellem en 20 a 90 tusen og for distriktets, countyets, vedkommende mellem 200 a 450 tusen. — Markedsbyer findes med et mellemrum af ca. 5 a 8 mil og med et sjæleantal af 2 a 10 tusen eller endog mere. I hsienbyerne samt i markedsbyerne afholdes der marked, i hine byer, i disse anden hver dag. Fra før solopgang og udover morgenen kan man paa markedsdagene faa se folk fra de omliggende landsbyer paa vei til markedet med hvad man har at sælge: ris, hvede eller andre kornsorter, frugt, grønsager, fugl, svin, tøier m. m. — altsammen transporteret paa ryggen eller pr. trillebør, sjelden ved hest og vogn.

En markedsplads med sin vrimmel af tusener af sælgende og kjøbende er et broget og interessant skue. Ris og korn er stillet frem til skue i store kurve eller fad; frugt og grønsager ligger i hauge paa matter; tøi og garn er henslængt i bundter — ligeledes paa matter; høns, svin, kalve, asenføl og andre salgbare dyr og fugle er bunden til smaa pæle. Kun alle smaagutter, hunde og katte og de millioner fluer faar boltre sig frit efter lyst og behag.

Handelen gaar ikke netop med amerikansk fart; ti den trøge og tildels dovne kineser har al verdens tid til

sin raadighed. Og saa er man mestere i at prutte, og det tar sin tid. Men saadan midt ud paa eftermiddagen er dog det meste udsolgt; ti det er saa ynkelig lidet den enkelte har at bringe til marked, og de kjøbende har ligesaa lidet at kjøbe for.

Lidt affides findes restauranter — som oftest under aaben himmel. Det hele bestaar kun af en lerovn med en gryde, en tekande, en vandkjedel samt nogen boller

En kinesisk restaurant.

med tilhørende spisepinder. Her midt i støvskyen og fluesværmen koger man sin mad og holder maaltid. Hvad er det saa man har at koge i sin gryde? Aa, lidt af hvert: ris- og hønsesuppe, grønsager m. m., eller endog bare en tynd melsuppe. Enhver kan da faa vælge, ikke efter smag og behag, men efter pris og den enkeltes pengeforraad. Hvad mere der saa kommer ned i gryden af fluer m. m. før maden blir kogt, ja derom tør jeg ikke udtale mig nærmere bestemt; kun lykke at det hele blir

kogt baade vel og længe, før det kommer ind i mund og mave.

De stadige markedsgjængere sløser bort en masse kostbar tid, og man har af den og andre grunde hat paa tale at indskrænke markederne til kun en dag i ugen, og man kunde for den sags skyld godt greie sig med kun en pr. maaned; men for det første saa er gammel vane ganske anderledes ond at vende i Kina end her i landet, og dernæst saa gaar regjeringsmaskineriet som alt andet maskineri uhyre langsomt derude, saa man har endnu sin gamle slendrian at drages med hvad marked angaar.

Dette er imidlertid ikke det værste ved denne institution. Kineserne er lidenskabelig henfaldne til lykkespil, og i de ledige tider, for eksempel det kinesiske nytaar, spiller de allerfleste, fra oldingen og ned til smaagutten, i hus og i hytte, i templer og paa aaben gade, og — uden skamrødme. For saadanne folk er markederne en velkommen anledning til at faa øve sin dont, og altformange spiller bort de faa „cash" man har i lommen efter at man har betalt sin regning hos restauratøren.

Som allerede nævnt ser de smaa landsbyer ud som en samling graa lerhytter henlagt planløst og uregelmæssigt ude paa sletten eller mellem fjeldene. De er væsentlig residensbyer for smaafarmere i omkredsen; dog kan der findes en og anden restaurant i disse byer. Husene i saadanne smaabyer er mere end almindelig smaa, usle og forfaldne, og byerne er som regel ubefæstet.

Anderledes med de to andre klassers byer, de er som regel befæstet. Omtrent det eneste man paa afstand derfor kan se af dem, er en høi, massiv, graablaa mur, og trætoppe som rager op over muren. Murene varierer i

høide mellem en 20 a 40 fod, i enkelte tilfælder lidt mere eller mindre. Byer er ofte bygget inde i bugten af en elv, eller saa har man gravet en bred, dyb grøft rundt muren til end yderligere beskyttelse af byen. In-

Et kinesisk tempel paa bymuren.

denom, indtil og næsten jevnhøit med muren har man kastet op en jordvold for soldater og spadserende. I enkelte tilfælder er en saadan jordvold bred nok for kjøretøier. Her og der er vagttaarn opført paa muren.

Saadanne mure kan nok være en god beskyttelse mod røvere med sin udrustning; men mod moderne vaaben af

lidt grovere skyts er de ikke stort mere værd end en bordvæg. Hvilkensomhelst kanon vilde inden utrolig kort tid kunne lægge dem i ruiner.

Allerede før man naar byporten støder man ved enkelte byer paa en æresport bygget over veien til ære for enker som ikke har giftet sig igjen. Ligedan træffer man langs veiene fantastiske skikkelser representerende mennesker eller dyr — udhugget i sten, et slags mindes-

En byport.

merke efter omegnens stormænd eller stormænds bedrifter. De representerer fortiden med dens stordaad og civilisation; men betegnende nok laa de fleste af dem i ruiner.

Som regel har de større byer fire porte, en mod hver himmelegn. Af disse syntes øst- og vestporten at være de vigtigste, idet hin er æresporten, gjennem hvilken mandariner, storfolk og bra folk ellers reiser. Vestporten derimod er vanærens port, gjennem hvilken man

fører forbrydere tildels for at henrettes, men især for at begraves. En saadan gravplads er et uhyggeligt syn, og noget af det værste i den retning saa jeg udenom vestporten i Sinyang, hvor det endog traf sig at halvvilde hunde og forsultne svin forsynte sig ud af nogen kister som var sat ovenpaa jorden og stod der næsten utildækket. Midt i denne gravgaard var der bygget et lidet tempel, som missionærerne hadde git navnet Beelsebuls tempel, og navnet synes mig meget passende. Blandt disse grave hadde mange tiggere slaat sig ned, af hvilke flere er tyve, røvere og endog mordere af fag, altsaa kandidater for korset, galgen eller geværkuglen. Ja, hvor sælsomt hedensk det hele var. Om denne opfatning og ordning i forbindelse med øst- og vestporte er almindelig, ved jeg ikke; men jeg ved det som bedre er: denne saavel som andre levninger fra hedenskabets velmagtsdage svinder lidt om senn, og selv vanærens port blir nu brugt som sig hør og bør til trafik.

I en flerhed af de kinesiske byer er gaderne meget smale, 8 a 12 fod. Gaderne er sjelden udjevnet eller brolagt. Midt i gaden danner der sig derfor en sænkning, i somme tilfælder en dyb udskjæring, saa i tørveir vader man i støv og i regnveir i søle op til anklerne. Kommer man ind i en saadan gade med amerikanske kjøregreier, maa man passe sig for ikke at hage sig fast i et hus- eller gadehjørne. Værre er det imidlertid at kjøre klar af den nysgjerrige, glanende folkemængde som omgir den rare udlændingen og hans rare kjøredon. Allerværst er det i saa maade paa markedsdagene; ti da staar man idelig i fare for at kjøre omkuld riskurve, folk eller fæ eller afstedkomme nogen anden forstyrrelse.

I disse trange gader gaar der dog for sig en utro-

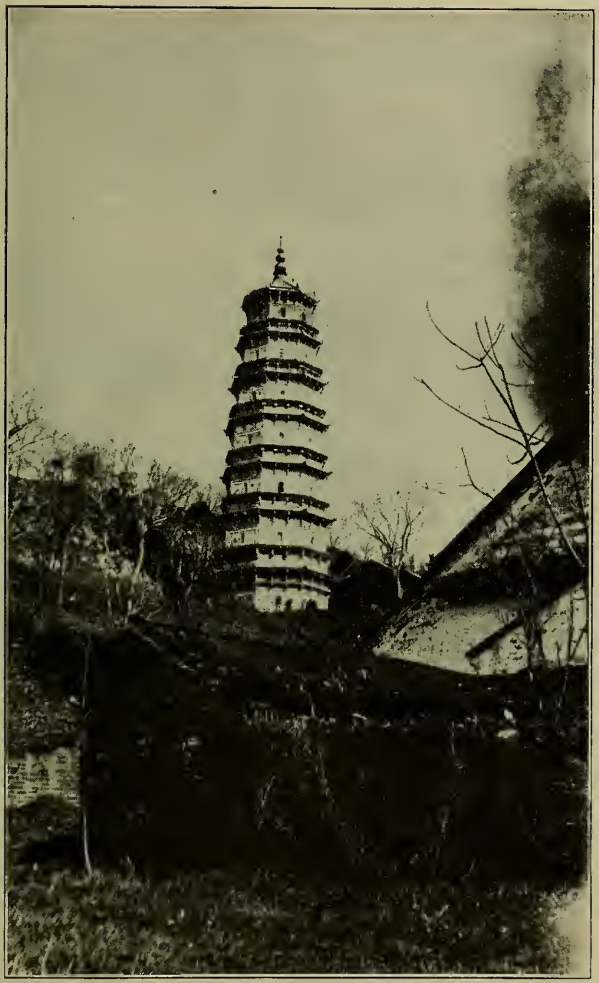

En pagoda.

lig færdsel af spadserende, trillebør, bærestole og kineservogne, sidstnævnte sommetider trukket af et dobbelt forspand bestaaende af en ko, et asen, et mulæsel og en hest; tiltrods for budet i 5 Mos. 22, 10: „Du skal ikke pløie med en okse og et asen tillige.“ Omtrent alle trækdyr bær mundkurv stik imod befalingen i 5 Mos. 25. 4: „Du skal ikke binde munden paa en okse, som træsker.“ At se paa dette brogede skue er sælsommere og interessantere end at se paa en cirkusparade her i landet. Bare man nu endda slap skriget og al anden vild støi og larm. Men alle trillebør gnaaler, ti de blir aldrig smurt; alle kulier skriger, for at faa folk og fæ ud af veien for sin bærestol eller trillebør; æseldrivere og alle andre drivere bruger sin bambusstang og bander sine skindmagre, trægе dyr; og endelig saa har man hundeglam og kaklen af høns og anden slags fugl. Det eneste man kan si om denne musik, er at den varierer mellem forte og fortissimo; ellers er den ubeskrivelig.

Den lille jordstrimmel mellem gaden og husene er vel benyttet. Enhver butik staar om dagen vid aaben, idet væggen ud til gaden som oftest bestaar af bare døre, som om morgenen tas ned. Folk, fugl og smaafæ har da fri adgang til butikken, og handelen gaar for sig tildels inden- og tildels udendørs. Over butikkerne kan man ofte finde bombastiske avertissementer, som for eksempel: „Det evige lykkeligheds hus;“ men tildels er de praktiske og træffende, som for eksempel: „Ingen kredit; af smertelig erfaring er vi blit kloge.“

Ude paa fortauget finder man alskens haandverkere: smede, snedkere, skomagere, skræddere, barberer, bogsælgere og — spaamænd, alle gjør de sit arbeide for alles øine ude i gaden. I denne forbindelse maa ogsaa

nævnes at selv teaterforestillinger og lignende gaar for sig ude i gaden. Man bygger en platform tvers over gaden med et rækverk omkring, og deroppe driver man da sine kunster. Tilskuerne staar tæt pakket sammen nede i gaden, sunshine or rain. Saadanne teatre er ikke en fast institution i en by som her hos os, men gaar paa omgang omtrent som de gamle græske teatre eller

En kinesisk smidje.

som omgangsskolen i gamle dage i Norge. En by, en rigmand eller et tempel sætter igang en pengeindsamling for at leie en teatertrup, med hvem man gjør kontrakt paa en flere dages lang forestilling i byen, alt efter- som man har raad til, og adgangen til teatret er fri. En saadan indsamling er en snare og et kors for de indfødte kristne; ti enten fristes de til at gi penge til dette hedenske stel, eller hvis de negter sit bidrag, paadrar de sig hedningernes spot, uvilje og had.

Jeg har allerede nævnt at farmerne i Kina som regel ikke bor paa sine smaa farme, men i de omliggende byer. Om morgenen drar de da med sine trækdyr og redskaber ud paa farmene sine og om aftenen tilbage til byen igjen. Disse farmere er imidlertid i tal-

En kinesisk „sagmølle".

rigt selskab baade morgen og kveld; ti i Kina er nemlig krager og skjærer meget talrige, og de er ogsaa allesammen „byfolk", det vil si: i lighed med folket søger ogsaa de om kvelden ind til byerne, men om morgenen drar de ud paa landet for at finde sin føde. Om natten søger de skjul i trætoppene eller i templerne, og skriget og

støien m. m. af alle disse fugle morgen og kveld er meget generende for fremmede, og især skjærerne er meget næsvise og tyvagtige. Men ingen kineser tænker paa at jage dem ud af byen eller at dræbe dem. Man holder dem nemlig for at være lykkefugle, altsaa modsat de gamle nordmænds tro. Dersom derfor krager og skjærer forlader en by, er det for kinesere et tegn paa at der forestaar byen en ulykke.

Kinesiske huse og hjem.

Naar en kineser skal bygge sig et hus, bør han, ifølge god gammel kinesisk tro eller overtro, engagere en vismand eller troldmand til at bestemme hvor huset skal staa, eller til hvilken kant det skal vende; ti ellers kunde det komme paa tvers med „fung shui" med det resultat, at ilden kunde komme til at brænde op huset istedetfor i ro og fred at brænde under gryden, vandet kunde flyde til istedetfor fra huset, og diverse andre ulykker vilde komme til at ramme en som ikke tar det tilbørlige hensyn til nævnte hemmelighedsfulde væsen. Men om kinesere flest fremdeles iagttar denne overtro, derom tør jeg ingen mening ha. I ethvert tilfælde maa de dog bygge sine huse efter kinesisk facon. „Det gaar ikke an," sier kineserne, „at bryde med skikken i saa maade", hvilket vel betyr at det er baade et brud paa den ærefrygt man skylder sine forfædre, og risikabelt tillige at ta efter nye moder hvad stil paa huse angaar.

Byggematerialer kan være god sten for rigfolk, soltørret mursten for fattigfolk, og tiggere bor i jord- eller fjeldhuler eller i bedste fald i et skjul lavet af bambus og matter.

Alle kinesergaarde i en nogenlunde vel reguleret by er alle omtrent lige hvad plan angaar. Byggetomterne er alle som regel meget smale, men lange. Man bygger saa sit hus tvers over tomten ud mod gaden. Lidt længere bag bygger man saa et hus nr. 2 tvers over tom-

ten, og mellem disse et par trange skur til hver side. Paa den maade kan man faa en hel del smaa huse og gaardsrum. Og det kan trænges; ti ikke nok med at bedstefar, far og flere gifte sønner kan træffe til at bo med sine familier i samme gaard, men sammen med folket bor fæ og fugl og svin og — kvinder. Ja, ti efter gammel god kinesisk tanke og tro staar kvinderne ikke synderlig

Fugleperspektiv af en kinesisk by.

høiere end det kjære kvæg. Derfor maa de ogsaa i en vel reguleret kinesisk husstand holde til i et gaardsrum længere bag i gaarden end mændene.

Det er selvsagt at naar alle huse er bygget i samme stil og alle gaarde er anlagt efter samme plan, blir det hele overmaade ensformig og kjedelig. Hele gaden bortover ser man bare enetages, lergraa huse med en dør, men ellers ingen anden aabning ud mod gaden.

Et kineserhus, selv om det er et af de større og bedre,

er overmaade mørkt, trist og ukomfortabelt. Vægge og gulv er af ler og ser derfor saa sørgelig graa og triste ud. Taget er af halm eller græs, sjelden af sten, og er et ypperlig skjulested for rotter og mus. Den eneste aabning ud mod yderverdenen fra en kinesergaard er en bred og høi dør. Ellers er en saadan gaard, som man vil kunne forstaa af ovenstaaende, afstængt fra omgivelserne. Vinduer haves ikke, kun enkelte smaa glughul overtrukne med papir. Omtrent alle kineserhuse jeg saa paa vor mark, var enetages huse.

I regelen ser det yderst smaat og fattigt ud i et kineserhjem. Saadant som væggepapir og maling er der naturligvis ikke tale om. Heller ikke saadant udstyr som senge, sofaer, kommoder m. m. haves. Intet oplag af spiseligt eller slideligt er at se. Alt mulig udstyr som gjør vore hjem komfortable, haves ikke, og al vægprydelse, nipssager og hvad det ellers er alt det som gjør vore hjem saa koselige og hyggelige, mangler ganske. En ovn, en gryde eller to, en vandbøtte, nogen boller og spisepinder er vistnok det væsentligste indbo i en masse hjem derude. Føier man saa hertil et bord med nogen bænke, om man saa kan kalde det, hændelsesvis en kasse eller to til opbevaring af klær m. m., eller endog en slags seng og en vægklokke, da blir det et vel udstyret hus. Men i bedste fald vilde vistnok selv den mindst fordringsfulde af vore amerikanske husmødre rent fortvile om de skulde maatte „holde hus" under kineserkvinders vilkaar. Ovnen for eksempel spiller en vigtig rolle i en husholdning, og den er i Kina gjort af ler. Ovnsdøren er tæt nede ved gulvet, og den eneste anden aabning er et hul for gryden. Som regel haves ikke ovnsrør. Kun hændelsesvis findes et saadant; men vel at merke: det gaar ud

gjennem væggen istedet for op gjennem taget. I huse hvor ovnsrør ikke findes, stiger røgen op under hyttens tag og soter til alt som findes, saa det som ikke er graat i en kineserhytte, er sotsort, og ofte hænger sotet i spindelvæven som snore ned fra taget. Det værste ved dette arrangement er imidlertid at røgen gaar husets beboere i øinene, og stakkel især hende som maa passe gryden. Heraf kommer det vel at de fleste kinesere, især af fattigfolk — og deres tal er legio — har røde, rindende øine, og dette igjen er vistnok den væsentlige aarsag til den megen og slemme øiensygdom i Kina.

Jeg har allerede nævnt hvordan syge og friske omgaas hverandre, samt under hvilke fortvilede forholde man koger og serverer maden paa markedspladsene. Det samme er tilfælde ogsaa i byens gader og hjemmene. Man synes totalt at mangle forstaaelsen af hvor nødvendig det er at holde krop, klær, mad og drikke, hus og hjem, byens gader og omgivelserne ved bybrønden rene. Det var i det hele tat et under for mig at nogen kunde beholde livet, saadan som forholdene er. Jeg kan kun forklare mig det paa den maade at kineserne som regel aldrig smager en draabe ukogt vand, bor og arbeider mere ude i den friske luft end inde i sine mørke, usunde hjem, og saa gaar de til hvile og staar op samtidig med fuglene. Og naar jeg tænker tilbage paa den fortvilede tilstand i anledning de urenslige og usanitære forholde, de fattigt udstyrede og glædesløse hjem, de usle gader, veie og befordringsmidler, den totale mangel paa gode skoler, de utrygge forholde i landet, uvidenheden og overtroen m. m. m., saa vilde jeg foretrække kristendommen og kristelig kultur, om ikke af nogen anden grund saa dog fordi den gjør det saa hyggelig og behagelig at leve endog her

paa jorden. Gudsfrygten er nyttig til alt, idet den har løfte ogsaa for det liv som nu er. Om fritænkere og andre som ikke har noget brug for kristendommen, vilde sætte sig ind i hedningernes livsvilkaar og saa sammenligne disse med tilstanden i kristne lande, vilde de maaske kunne opdage at kristendommen ikke er en saadan nytteløs galskab som de holder den for at være.

Men dette blev en lang afstikker. Fattigfolk især

Et tiggerhjem.

brænder næsten bare græs i sine ovne. Som nævnt er landet næsten skogløst. Der findes dog en masse kul her og der i fjeldene, men dem tør man ikke grave ud af frygt for aanderne i fjeldet. Tidlig om morgenen kan man rigtignok faa se markedsfolk komme ind til byen fra fjeldegnene med smaa bundter af ved og trækul, men især smaakvist. Fattigfolk sender da ud sine smaapiger for at stjæle brændsel, og kommer de smaa tilbage tomhændet, vanker der hug og slag. Men græsset er den visseste brændsel, hvorfor man om høsten faar se det særsyn, at

der efter plog og harv følger en hob kvinder og barn med hver sin hakke for at grave ud af ageren hvert et græsstraa og græsrod som findes. Af samme grund hindres trækdyrene ved mundkurv fra at spise græsset langs veiene og agerkanterne; det maa spares til brænsel. Man blir derfor derude daglig vidne til sandheden af hint ord i Matt. 6, 30: „Det græs som idag staar paa marken, kastes imorgen i ovnen."

Storfolks huse er større og har noget mere og bedre udstyr end fattigfolks. Jeg hadde saaledes anledning til at besøge en kinesisk lærer og eksmandarin samt en do. politiker. Deres huse var forholdsvis velbyggede og rummelige. Man hadde murstensgulv og et slags vinduer, borde, bænke og stole, ja endog smaa kerosinlamper af blik, fabrikeret af vor egen gode J. D. Rockefeller, som sælger sine smaa fillelamper og kerosin over hele landet. Desuden fandtes der i disse hjem bøger og blade og endog et stueuhr, som paa sin hylde hadde faat til selskab et buddhabillede samt en statue af rigdommens gud. Men med renligheden var det yderst tarvelig bevendt selv i disse storfolks hjem. Jeg blev sat hen til et bord og trakteret med te og kager, men støvet var saa tykt og sat paa bordet at jeg kunde skrive mit navn og datoen for mit besøg i byen rundt tekoppen og risskaalen, og hvis intet særskilt har indtruffet i hint hjem, staar det der nok endnu den dag idag under nye støvlag.

Politikeren selv var ude paa reiser i embeds medfør. Men hans sønner, unge, kjække, begavede, oplyste og silkeklædte herremænd, som hadde studeret, enkelte af dem endog ved europæiske skoler, var pratsomme og yderst interesserte i at faa høre og lære gammelt og nyt fra Amerika. Først naar vort arbeide derude faar indgang

Lange negler er et adelsmerke i Kina. Arbeide er tildels en bra mand uværdig blandt kineſerne. Denne mands negler er ca. 34 tommer lange. Om nætterne beſkytter han dem i de bambusrør gutten holder.

hos og hjælp fra ſaadanne folk, vil det rigtig komme til at ſkyde fart. I diſſe hjem var kvinderne omhyggelig bortgjemt og yderſt ſky og rædde. Jeg ſaa ingen af

dem før vi næste morgen skulde forlade gaarden og byen. Da kom der et par frem fra en baggaard og kiget frem om et hushjørne. Men saa snart jeg vendte mig i den retning, trak de sig tilbage som om jeg skulde være bevæbnet med tyske kanoner. Blandt den klasses folk er det et betænkelig brud paa etiketten at fremmede af de to kjøn ser paa hverandre for ikke at si at tale med eller endog besøge hverandre.

Kinesernes jordbrug, m. m.

Kineserne er paa vore kanter for de flestes vedkommende farmere, og som allerede nævnt er de ovenikjøbet smaafarmere i særegen forstand; ti farmenes størrelse varierer vel mellem 1 a 6 acres. Der gis nok undtagelser, idet enkelte kan ha bare en liden jordflek til plantning af havesager, mens derimod nogen enkelt rigmand kan træffe til at ha forholdsvis megen jordeiendom. Men regelen for farmeres vedkommende er en ganske liden jordeiendom. Betænker man saa at flere familier skal ha sin næring af samme jordflek, vil det være let at forstaa hvad en gammel missionær i Kina har skrevet, at to tredjedele af kineserne er bestandig paa nippet til at lide hungersnød. Og naar jeg tænker paa deres økonomiske forhold, er det et spørsmaal for mig om ikke flerfoldige af vore hedninger i Kina gaar hungrig tilsengs hver kveld.

Man kunde vistnok avle mere paa sin smaa agre end man gjør, om man var lidt mere moderne i sin farming. Men for det første saa er kinesernes ploge ikke stort bedre end de trækroge man robet i jorden med i Assyrien og Ægypten i gode gamle dage. Man bare roder aar efter aar i den øverste jordskorpen med sin plog og harv, saa ved pløiningen faar man ingen tilsætning af ny jord. Dernæst saa har man for faa husdyr til at faa tilstrækkelig gjødsel selv for de smaa agre man har. Det lille som blir, tar man dog godt vare paa. Jeg saa ofte kinesere

Kinesisk plog og team.

gaa langs veiene med en kurv i den ene haand og et lidet møggreb i den anden for at samle op den gjødsel som var falden paa veien. Og istedetfor at skaffe ny frisk jord paa sine agre ved at pløie ned i dybden, graver man op saadan jord fra grøfterne langs veiene eller fra dybe hul inde ved byerne, som man da spreder ud over agrene sine. Det hele stel er saa ynkelig smaat og tuslet, at en kunde fristes til utaalmodighed eller heller til at grædе over den mageløse dumhed som behersker det hele. Og endelig saa bytter man ydersт sjelden sæd, men bruger den gamle til den rent udarter. Naar man tar alt dette i betragtning, er det et under at jorden bær saapas grøde som den gjør, hvilket er et bevis paa dens frugtbarhed.

Af sædarter avler man hvede, ris, millet, shugan, boghvede og sesam. Frøet af millet bruges som ris til grød og ligner i smag maismelgrød. Frøet af shugan males og blandes med andet mel og er fattigfolks mad. Det bruges ogsaa som feed for heste, asen og muldyr. Shuganrøret bruges tildels som brændsel, eller man laver skjærmbræt — screens — og sengebunde deraf. Det kan ogsaa bruges til bindingsverk i kineserhytter. „Framen" plastres da indvendig og udvendig med ler, og det hele danner, hvad vi vilde kalde reenforced mud. Paa sesamstraaet vokser der frøhuse omtrent saa store som valnødder, og af frøet presses der olje som skal være bedre end oljen af bønner og bruges i madlavning. Den er maaske god for kinesere, men jeg glemmer aldrig hvad virkning den hadde paa mig. Sesamstraaet bruges til brændsel, men hvede- og risstraaet bruges istedet for hø. Af ærter og bønner avles der meget, og sidstnævnte holder paa at bli en eksportvare. Kineserne bløder bønnerne

og maler dem til velling, som derpaa haves i klude for at pressés som en ost. Denne ost spises sammen med grønsager eller steges i olje. Den skal være jevngod med melkemad hvad næringsværdi angaar. I kinesermunde er den velsmagende, men for europæere yderst uappetitlig. Af det tykkeste bundfald laves der kager, som lægges hen for at gjære, og naar der er vokset en halv tommes lang „uld" paa kagerne, er de „modne". Dette svarer vel til tyskernes limburger- og norskernes gammelost. Oljen af bønner udføres allerede nu i store skibsladninger til Amerika og andre lande.

Af havesager avler kinesерne især kinesisk kaal, sentsai, en slags kinesisk salat, løg og garlic, og ellers en mængde andre grønsager, da disse udgjør en halvdel og op til to tredjedele af især farmernes „daglige brød". Der avles af rodfrugter især søde poteter og peanuts. Af frugter haves pærer, ferskener, aprikoser, figener, druer, granatæbler m. fl. Sukkerrør avles ogsaa; men besynderlig nok har kinesерne ikke fundet stort andet brug for den end ved nytaar, da man alt godt skal ha, at bruge sukkerrøret som man her i landet bruger chewing gum. Først henimod nytaar kommer den derfor ind paa markedet, og i nytaarshelgen kan man faa se baade gamle og især unge spadsere afsted med hver sit sukkerrør i haanden, og ret som det er tar man sig en skraa af staven sin. — Bomuld og silkeorm avles der ogsaa en del af.

Men lad mig, før jeg gaar videre, faa nævne nogle træk fra det daglige liv i Kina som viser hvor yderst utrygge forholdene blandt hedningerne er. Her i landet faar farmerne beholde i ro og fred sin avling, baade mens den staar paa ageren og ellers, saavelsom al sin anden eiendom. Naar sæden i Kina begynder at bli mo-

den eller løg og kaalhoder begynder at bli store, maa eieren, for at være sikker paa at faa beholde sit, bygge sig en hytte ude ved ageren eller i haven for at ligge paa

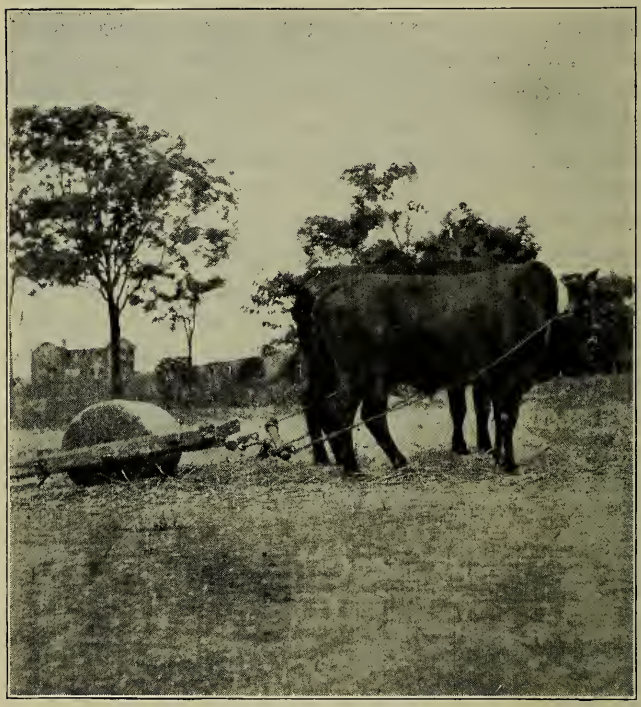

En kinesisk „træskemaskine".

vagt mod tyve og røvere. Noget tilsvarende hadde man ogsaa i Judeland. Se Es. 1, 8, hvor der tales om løvhytter i vingaarde og vægterhytter paa agurkmarker. Saadanne vagthytter er meget almindelig, især i store kaalhaver ved byerne. Naar kornet er modent, skjærer

man det med sigder og ljaaer og bærer det lige hen til „træskemaskinen". Men denne maa omtales lidt nærmere før vi gaar videre. Ved udkanten af hver eneste liden by ude paa den store sletten finder man en eller flere træskepladse ganske saadan som Boas hadde den henne ved Bethlehem i gode gamle dage. Ruth 3, 2 fg. Man tar af græstorven af ca. en fjerdedels acre, jevner og stamper til jorden saa den blir haard og glinsende som et gulv. Sæden bredes da udover træskepladsen for at tørres og træskes. „Træskemaskinen" bestaar af en ca. tre fod lang stenrul, lidt mindre i den ene enden end i den anden, og med et hul igjennem. Til denne stenrul spændes oksen som skal drive maskinen. Efter træskningen udskilles halmen med en høfork, og saa kommer manden med „kasteskovlen" i sin haand og skiller hveden fra avnerne. Men fra den tid sæden bæres ind til træskepladsen og til kornet er samlet ind i laden, maa man, atter igjen lig Boas og vistnok andre farmere i Palæstina paa hin tid, sove paa træskepladsen for at holde vagt over kornet sit.

Der indtræffer altfor ofte uaar for vore hedninger i Kina, grundet for meget eller for lidet regn. I saadanne tilfælder har det stakkels folk valget mellem enten at lægge sig i ro og sulte ihjel eller ta ud paa tiggersti. Der gis ogsaa en tredje udvei, som altfor mange slaar ind paa, nemlig røverhaandverket, som desværre er alt for almindelig i Kina. Men tiltrods for baade tiggeri og tyveri dør der i misvekstaar en hel del, især kvinder og barn.

Af tamme husdyr haves okser og kjør. Sidstnævnte holdes dog ikke for melkens og smørets skyld, som for kineserne er en vederstyggelighed. Strenge buddhister vil

heller ikke slagte hornkvæg, ti de tror paa sjælevandringen, det er: de stakkels „fordømte" sjæle faar nye anledninger til at „forbedre sig" ved at leve livet op og op igjen. Ofte maa de begynde disse forbedringsforsøg i dyreskikkelse, og som oftest faar man eksperimentere med saadanne forbedringsforsøg i en ko. Saadanne buddhister tør derfor ikke slagte nogen ko; man kunde jo komme til at slagte en af sine forfædre. I mange tilfælder kan man derfor ikke faa kjøbt beef hos andre end hos muhammedanerne. Af gjeder haves en mængde, og gjedekjød kan man faa kjøbt nogenlunde hvad tid og hvorsomhelst. Af faar avles ikke mange, og de faa som haves, er et slags Manchuria-faar, hvis eiendommelighed er en stor og umaadelig fed dobbelthale, som dog under „forkniben" om vinteren næsten forsvinder. Af svin avles der en mængde, da kineserne er umaadelig glade i flesk. I lighed med alle andre husdyr sultefodres ogsaa svinene i Kina, saa i regelen ser de ud som de bekjendte Kentucky razorbacks. Henimod slagtningstiden, nytaar, sprængfodres de et ryk, og hvad de i denne „festtid" ikke faar paa sig af kjød og flesk, suppleres med — vind. Efter at grisen er slagtet, pumper man den nemlig fuld af vind. Saadanne „opblæste" grise ser fælt fine og fede ud, som var de opgjødd paa god amerikansk mais, men ak, de er bare windbags. Dette er dog ikke almindelig. Noget tilsvarende gjør man undertiden med gammel fisk, overstryger den med maling, saa den ser ud som var den netop drat ud af vandet.

Af tamme fugle haves især høns, gjæs og ænder, og hønsekjød er en almindelig ret.

Jeg har allerede nævnt at Kina paa vore kanter er

et næsten skogløst land. Især har nok den store slette oprindelig været ligesaa nøgen for skog som prærielandet i Red River dalen, og de smaa skogholt som nu findes ved byerne og ved enkelte grave, er plantet og bestaar af skygge- og frugttrær. Trærne ved gravene skal være til hygge og beskyttelse for den døde, hvis ene sjæl af de tre tænkes at opholde sig i og ved graven. De beskytter ogsaa „fung shui" imod al forstyrrelse, hvilket er af stor be-

Et „helligt" træ.

tydning; ti blir denne hemmelighedsfulde aandsmagt forstyrret, forstyrres ogsaa den dødes ro og lykke. Det er derfor forbudt at hugge ned trær ved gravene. Kun i tilfælde af hungersnød er det tilladt.

Man hugger heller ikke gjerne andre trær, ikke alene fordi de er skyggetrær, men fordi de gamle indhule trær er bolig for aanderne, som det kinesiske hedenskab har befolket jord og luft og vand med. Og hænder det at et saadant „helligt" træ maa hugges ned, blir hele nabo-

laget varslet om at holde sine døre lukket, for at ikke de hjemløse aander skal ta sin tilflugt til hytterne.

I fjeldegnene paa søndre og vestre del af vor missionsmark findes en del træer baade af kjendt og fremmed slags. Af saadanne kan nævnes yshü, et slags olje- eller talgtræ, paa hvilket der vokser hvide bær omtrent saa store som ærter. Af disse presses der en slags talg, som man laver lys af.

Et andet slags oljetræ er tze shü, som der ogsaa vokser hvide bær paa. Oljen af disse bær bruges i de gammeldagse flade lamper. Tong shü, atter et oljetræ, paa hvilket der vokser en frugt omtrent saa stor som en citron. Denne frugt er fuld af frø, af hvilke presses en slags olje, som bruges i maling. Af denne olje udføres der allerede nu en masse til Amerika og bruges delvis til at forfalske linolje med. Af pi shü-træet laves Kinas bedste papir. Der findes store, værdige morbærtræer, hvis blade tjener som føde for silkeormen. Af cypresstræet saavelsom af cedertræer laves ligkister; ti de døde maa ha et solid, varmt og godt hjem. Furutræet er en mellemting mellem vor jack pine og Norway pine. Grantræet er ulig vor amerikanske gran, idet dets grene vokser i lag rundt stammen og baret vokser fladt til hver side af grenene, saa det hele ser ud som bladene af en bregne. Af andre kjendte træsorter findes eg, ask, alm og pil. Af sidstnævnte laves der vakre møbler. Ligesaa findes der plomme-, figen-, valnød-, kastanje- og vintræer.

Der findes en masse blomstertræer, baade kjendte og fremmede. Og ved siden af disse er Kina velsignet med en næsten mageløs blomsterrigdom, saa det med rette bærer navnet „blomsternes rige", og mange, især roserne, er meget vellugtende. Et af blomstertræerne maa jeg

omtale lidt nærmere. Kineserne kalder det „la mei hua", som betyder: den tolvte maaneds blomst, fordi det blomstrer i januar og februar, hvorfor det er meget afholdt. Det sætter sine knopper selv i snestorm og kulde, og saasnart solen titter frem blid og varm, aabner knopperne sig til smaa venlige gule eller røde blomster. De ligner noget kirsebærblomster og er vellugtende.

Paa vilde dyr og fugle er vor del af Kina fattigt. Der er ikke rum for saadanne; ti den vrimlende folkemasse fortrænger dem. Der kan dog i fjeldene slænge en og anden ulv, coyote, vildkat, vildsvin eller leopard. — Til stor glæde for alle norske findes gjøgen i Kina. Af andre fugle kan nævnes høg og ørn, svale, gjæs og ænder, fasaner og spurve, og som allerede nævnt, kraaker og skjærer.

Slanger findes, men de fleste er ufarlige. Tusenben findes i masser. Et lidet slags krybdyr, ogong, 4 a 5 tommer langt og udrustet med 10 par ben, er meget giftigt. Ligesaa findes der giftige edderkoppe og skorpioner. Myrer er næsten ligesaa almindelige som fluer og meget besværlige. Andre krybdyr af alle arter og størrelser findes, og en del af dem er nogen store fæle bæster. Malariamyg og anden myg er en almindelig plage.

Kinesernes sprog, m. m.

Det kinesiske sprog bestaar i udpræget grad af enstavelsesord uden bøining, præfikser eller suffikser. Det er altsaa forsaavidt et enkelt og simpelt sprog at lære; ti hvem husker ikke med skræk vanskelighederne med bøininger, forstavelser og endestavelser, tal, kjøn m. m. i de europæiske sprog.

Men hvad man slipper i saa henseende i det kinesiske sprog, faar man igjen paa andre maader. Og en af de største vanskeligheder er vistnok den, at et og samme ord kan faa en høist forskjellig mening, alt efter den maade paa hvilken det blir udtalt. For at lære sproget rigtig maa man derfor merke sig nøie hvad mening der lægges i et ord naar det udtales med jevn, med synkende eller med stigende tone, eller paa hvilkensomhelst anden maade det nu lar sig gjøre at udtale et kinesisk ord; ti ellers kan man snakke sig borti mange baade pinlige og komiske situationer. Der fortælles saaledes om en missionærs hustru som sendte sin kinesiske kok ud i byen for at kjøbe en høne til middag. Men uheldigvis hadde hun git ordet høne en gal udtale, saa for kokken hørtes det ud som kone istedetfor høne; og ganske rigtig, om en stund kom kokken trækkende med en gammel kone ind i kjøkkenet, paa hvem der saa skulde koges suppe. Om historien er sand ved jeg ikke; men i ethvert fald tjener den til at illustrere nævnte vanskelighed.

Om mulig endnu værre er det med ord af enslydende

udtale, som kan ha de høist forskjellige slags betydninger. Saaledes med det lille ord „fu"; brugt som substantiv kan det bety baade mand og kone, far og svigersøn, tekjedel og blomsterpotte m. m. Benyttet som verbum kan det bety at hjælpe, bære m. m., og som adjektiv kan det bety rig, bitter m. m.

Endelig kommer det ogsaa meget an paa hvilken stilling visse ord faar i sætningen. En kineser vil saaledes ikke sie: der bor folk i huset, men „i huset bor der folk", hvorom nærmere senere.

Det kinesiske sprog bestaar af høist forskjellige slags dialekter, af hvilke følgende især er at merke sig:

1. Wenli, som tidligere var det eneste skriftsprog man hadde i Kina. Det samme er i stor udstrækning tilfælde endnu, idet kun faa bøger eller blade skrives i nogen anden dialekt. Wenli er en meget gammel og gammeldags dialekt, hvorfor den har mange næsten aflægs skrifttegn som det for almindelige bogfolk er omtrent umulig at finde mening i. Det er kun mænd af „den gamle skole" som i saa maade sidder inde med kundskabens nøgle. For det almindelige folk er wenli selvfølgelig et dødt sprog.

De gamle klassiske verker af Konfucius, Laotse, Mencius og andre af Kinas gamle ærværdige vismænd findes endnu kun i wenlidialekten. En af de største vanskeligheder med sproget i disse skrifter er at det er meget kortfattet og dunkelt. I nogen faa skrifttegn kan saaledes flere sætninger ligge skjult, og det volder ofte „fortolkere" stort besvær at bli enige om indholdet af og meningen i de gamle skrifter.

2. Nywenli er en nyere form af wenlidialekten. Den er klarere end det oprindelige wenli, idet man i

nywenli, istedetfor som i gammelwenli at skjule meningen bag ordene, søger ved et fyldigere og simplere sprog og ved brugen af almindelig kjendte ord at gjøre meningen klar og let at forstaa. Nywenli har ogsaa skabt en hel del nye ord og udtryk for nye begreber og tanker som melder sig i anledning europæisk og amerikansk kristelig kultur, som nu mere og mere trænger sig frem blandt alle lag hos folket.

3. Mandarindialekten er Kinas talesprog og bruges af vel saa halvparten af landets befolkning. Embedsmænd, handelsmænd og skolemænd saavelsom kulier bruger denne dialekt i daglig tale. Mandarin kan dog være høist forskjellig i de forskjellige landsdele, saa folk fra en provins kan ha vanskelig for at forstaa dialekten i en anden provins, ja endog mellem de forskjellige hsiendistrikter kan der være en forskjel noget tilsvarende til dialekterne i Norges dale. Studerte folk kan dog let lempe sig efter laget man er i; for kulier er det vanskeligere.

Som allerede nævnt var wenlidialekterne oprindelig og har lige til den senere tid vedblit at være skriftsproget i Kina. Mandarin brugte man som skriftsprog kun naar man vilde naa det bredere lag af folket, for eksempel i romaner og skuespil samt i et enkelt af de mange keiserlige edikter, det saakaldte hellige edikt indeholdende en undervisning i moral for det almindelige folk. Med den kristne missions indtog i Kina kom imidlertid mandarindialekten mere almindelig i brug som skriftsprog. Missionærerne oversatte nemlig bibelen til mandarin. Ligedan har man skrevet traktater, lærebøger i religion og opbyggelsesskrifter i denne dialekt; og i Kinas religiøse presse bruges nu 25 procent mandarin.

Blade af mer almindelig udbredelse bruger dog næsten udelukkende nywenli. Mens gammelwenli kun bruger enstavelsesord, nywenli undtagelsesvis tostavelsesord, saa bruges der i mandarindialekten meget almindelig to- og endog trestavelsesord.

Det kinesiske sprog styres ikke af grammatikalske regler lig de europæiske. Der er saaledes ingen streng opdeling af ordene i substantiver, adjektiver, verber osv. Et og samme ord kan tjene som substantiv og verbum eller adjektiv og verbum eller endog præposition og verbum, alt efter tonefald eller plads i sætningen. En almindelig regel haves nok, men ofte maa ordets klasse bestemmes som antydet.

Artikel, kjøn og tal bruges omtrent ikke. Kun i omtale af mennesker og dyr bruges kjøn naar man særskilt vil skille mellem kjønnene. Tal bruges slet ikke i wenli, undtat naar talen er om mennesker, og sjelden ogsaa da. I mandarin bruges det ved at sætte et flertalsmerke i det personlige pronomen, samt ved at føie ordet „mange" eller et bestemt tal til substantivet. Ikke husene, men mange huse, tyve huse osv. Istedet for artikel bestemmes substantivet af et slags ord der nærmest udhæver arten. Kineserne sier ikke: et menneske, men bruger et ord der omtrent svarer til: et eksemplar af et menneske; ikke: en bog, men: et bind af en bog osv.

Bindeord bruges kun sjelden. Ikke: du og jeg, men du-jeg. „Ho" svarer omtrent til vort „og". Det bruges i sidste par efter en længere opregning. „I" og „bing" har omtrent samme betydning og bruges paa samme vis. „Dan" bruges omtrent som vort „men". „Je — je," baade — og. „Hwœ-wœ", enten — eller.

Præpositioner bruges omtrent som i vort sprog. Ofte

bruges to præpositioner i samme forbindelse, en foran og den anden efter substantivet; for eksempel: paa bordet paa, i huset indi. En præposition med sit substantiv sættes foran hovedelementerne i en sætning. Der sies saaledes ikke: der er folk i huset, men: i huset er der folk. Steds- og tidsadverbier staar ligedan i begyndelsen af en sætning. Til eksempel: han her bor; han til byen reiser; han nu gaar.

Ingen kasus bruges. Ligedan har ikke adjektiverne nogen bøining. Skal de modificeres føies der et hjælpeord til. God, mere god, mest god.

Verber bøies ikke. Ogsaa de modificeres ved at føie et ord til, for eksempel: jeg i forgaars til byen gaar; jeg allerede til byen gaar.

Overtro og trolddom, m. m.

Folk flest i det bredere lag af befolkningen i Kina har vistnok kun en svag og dunkel anelse om at der er en Gud til, mange bryr sig kun lidet om at tænke over det, og endog afguder har man sædvanlig lidet brug for.

Derimod er man saa meget sikrere paa at aander, onde og gode — især onde — gjengangere og spøgelser eksisterer. Dæmoner har man ikke alene billeder af i sine templer, som man tilber, men tror ogsaa bestemt at man især i skumringen om kvelden eller i nattens mørke kan træffe til at faa se djævleskikkelser i templerne. Denne tro er saa indgrodd i kineserne at den ofte sidder igjen selv hos ellers oplyste og forstandige kristne. En af vore lærere, en oplyst og ellers bra kristen mand, paastod saaledes ganske bestemt at han hadde seet djævle i templerne i menneskeskikkelse, og en anden fortalte mig om et rottelignende væsen som især holder til i gamle huse, og som alle er bange for da det skal være særdeles ondskabsfuldt og farligt.

Aander vrimler der af alle steder, og mig forekom det at kineserne har ikke greie paa stort andet end bare onde aander. Det er i alle fald disse som især griber ind i deres daglige liv. Tilværelsen af gode aander synes derimod ikke at være af saa stor praktisk betydning. Aanderne holder til i fjeldene, i elve, i luften, og som allerede nævnt, i gamle indhule trær. Ved aabningen til

saadanne trær finder man derfor ret som det er „altere", paa hvilke offere fremlægges til aanderne.

Man mener ogsaa at kunne se om nætterne i templerne dyr der ligner katte, harer, kaniner, hunde m. m. Disse skal være spøgelser og svarer vel nærmest til de fra vort hjemland vel kjendte nisser, huldrer og trold.

Et over- og underjordisk væsen som alle kinesere tror paa, er „fung sui". Det mystiske væsen er vanskelig at definere, men synes nærmest at betegne en personifikation af naturkræfter i luften, i vandet og i fjelde, rimeligvis oprindelig ildsprudende fjelde. „Fung sui" er dog ikke et personlig væsen indskrænket til et enkelt vist bestemt sted, men tænkes som en række naturkræfter spredt omkring her og der og nærsagt allesteds i jorden, luften og fjeldene. „Fung sui" er hverken ond eller god. Da den er en personifikation af naturkræfter, beror det paa omstændigheder enten den skal bli det ene eller det andet. Faar den hvile iro i luften, vandet og fjeldene, vil hele verden gaa sin jevne, rolige gang uforstyrret, det vil si: aarstiderne vil veksle regelmæssig ifølge almanakken, regnmængden og vindenes løb vil holde sig normale m. m. eller kort sagt: lar man „fung sui" i uforstyrret ro, vil naturkræfterne samvirke i den skjønneste harmoni til lykke og velsignelse for jordens beboere. Forstyrres derimod „fung sui" følger deraf skrækkelige forstyrrelser i naturen, som for eksempel jordskjælv, tørke, oversvømmelser og lignende. Før man derfor gaar igang med visse foretagender, henvender man sig, som allerede antydet, og som vi videre skal se, til saadanne som kjender til lovene for „fung sui", og som derfor kan bestemme hvorvidt „fung sui" vil bli forstyrret derved eller ikke.

Det er selvsagt at en saadan tro paa dæmoner, aander,

spøgelser, „fung sui“ m. m. har en indgribende betydning for kineserne i deres daglige liv. Overtroen ligger som en mare over den hedenske befolkning, og frygten for alt det hemmelighedsfulde utyske som daglig omgir dem, plager det arme folk fra vuggen og til graven, og har holdt det i en tusenaarig trældom. Overtroen sammen med fordom mod alt ikke-kinesisk har staat som en mur mod nye foretagender og ethvert forsøg paa fremskridt, som derfor har maattet kjæmpe sig frem mod en seig modstand, tomme for tomme. Der herskede saaledes en sterk uro, som næsten grænsede til panik, da franskmænd og belgiere bygget jernbanen nordover fra Hankow gjennem vor missionsmark; ti de „udenlandske djævle“ for afskrækkende desperat frem. Hist sprængte de sig med skud og fæle drøn vei gjennem fjeldet, her gjorde de dybe udgravninger gjennem haugene, og allesteds satte de høie stolper op i luften, paa hvilke de strakte endeløse traade. Huf, hvor farlig dog det hele saa ud. „Fung sui“ vilde bli rent tummelumsk, og al landsens ulykke maatte bryde løs.

De større byer paa vor missionsmark er alle som allerede nævnt omgit af mure, volde og grøfter. Henimod porten i muren slaar ofte veien en krog paa sig for at vildlede aanderne, saa de ikke skal finde vei hen til porten. Men saa er der aander som kryber paa alle fire, og som derfor kan finde veien tiltrods for krogene. For at holde saadanne ude af by og hus sætter man i port- og døraabningen en saa høi dørstok, at det slags aander ikke kan krabbe over den. For end yderligere at beskytte sig sætter man ved byportene eller her og der inde i byerne løvefigurer eller andre skrækindjagende skikkelser som vogtere mod aanderne. Eller man bygger en liden mur

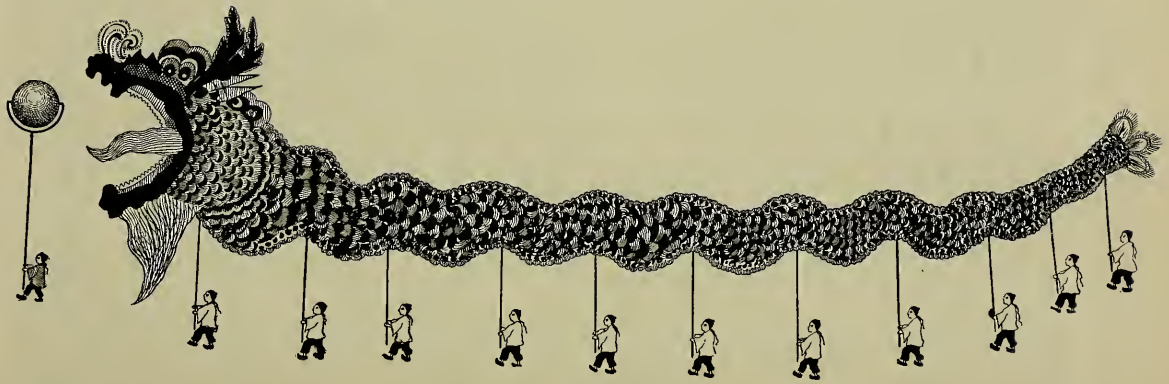

Den kineſiſke drage.

Bæres rundt i byen ved nytaarstid for at fluge alle onde aander. I dette tilfælde repræſenterer den et uhyre, ſom ved ſolformørkelſe ifølge kineſernes foreſtilling er ifærd med at fluge ſolen.

foran døren til sit hus for at holde aanderne ude af huset. Men ak, tiltrods for alle disse forholdsregler kommer der altfor mange aander ind i baade byerne og de enkelte huse i byerne. Ved det kinesiske nytaar laver man sig derfor af bambussplinter og papir en stor, fæl drage, som man bær rundt i byen hen til hvereneste husdør. Ved et fælt rabalder af firecrackers, skraal og larm søger man da at skræmme aanderne ud gjennem døren og ind i dragens gab. Og naar man paa den maade har „renset" hvert hus i byen, bær man dragen hen til templerne til opbevaring. Dette er de forskjellige maader paa hvilke vore hedninger derude prøver at verge sig mod djævelen og hans engle.

I anledning smaabarns fødsel og opvekst skal de onde aander være talrig tilstede og særdeles virksomme. Naar man kommer ind i en kineserby, kan man faa se en kinesergut prydet med en rød snor om halsen, en anden med en tøilap eller nogen anden tingest festet til huen. Dette er tryllemidler mod de onde aander. Ligedan gir forældre sine barn dumme, stygge og misvisende navne for at gi aanderne indtryk af at man ikke har dem kjær, eller at de intet er værd. Taoistpræster driver i denne forbindelse en hel forretning med tryllemidler. De bestaar især af kort eller plakater paa hvilke der er trykt mystiske figurer, og som klistres til bjelkerne inde i huset. De skal være et meget virksomt middel mod onde aander.

I forbindelse med dette om tro paa aander bør ogsaa nævnes troen paa at døde „gaar igjen" og kan gjøre meget ondt. Ti de afdødes sjæle blir som regel til onde aander, og da mændene i Kina er forsynet hver med ikke mindre end tre sjæle, af hvilke de to ved døden blir igjen

her paa jorden, den ene i huset og den anden ved graven, er det ikke noget rart om hedenske kinesere altid og allevegne tror sig om omgit af gjengangere. I oprørte tider eller naar nogen vækker blind alarm, kan frygten for gjengangere og aander arte sig noget lig drankergalskab, i hvilken man ser alskens uhyggelige aandevæsener som nikker, vinker, lokker, truer og griner en imøde fra alle kanter.

Som en følge af denne tro paa gjengangere og de dødes anledning til som gjengangere at kunne hævne sig over sine fiender, er selvmord blit meget almindelig. Man begaar naturligvis selvmord ogsaa af andre grunde, for eksempel i et anfald af raseri; eller kvinder begaar ofte selvmord fordi de synes livet blir rent uudholdelig. Men den tro at de døde kan øve indflydelse over de levende, har ledet til den opfatning at man som en død lettere og sikrere kan hævne sig over sine fiender, end som en levende. I tilfælde da nogen vil hævne sig paa denne maade, gaar vedkommende hen til sin fiendes dør og tar livet af sig. Dette er et varsko om at nu er der hævn i vente. Møder der da den gjenlevende modgang eller rammes han af en ulykke, saa er han sikker paa at den døde er skyld deri, og saa skjælver stakkelen for den fiendtlige gjenganger.

Dagvælgeri er meget almindelig blandt vore hedninger i Kina. Til at stifte en forlovelse maa man hos dagvælgere faa greie paa en „god dag" dertil. Ligedan i anledning af et bryllup, en begravelse, en reise, bygning eller reparation af et hus m. m. — i ethvert tilfælde maa man raadføre sig med dagvælgere. Den 28de oktober 1913, da jeg første gang reiste over sletten fra Kioshan til Juning, traf til at være en saadan lykkelig dag for

bryllupper; ti jeg saa brudestole over hele sletten som førte bruden til brudgommens hjem, hvor vielsen skulde foregaa; og ret som det var dumpet vi i den ene byen efter den anden opi et bryllup. Jeg blev ikke med i noget af disse bryllupper, men blev gang paa gang vidne til at naar bruden og de andre som var bryllupsklædt, var kommen ind i bryllupshuset, blev døren stængt, og de andre søgte forgjæves at komme ind. En alvorlig paamindelse. I det kinesiske nytaar pleiet man før at stænge alle forretningshuse og holde dem lukket de 19 første dage af det nye aar, og det samme gjør man tildels fremdeles. Paa den 20de dag i aarets første maaned aabnes saa al forretning igjen. Dette er god gammel skik blandt handlende i Kina. Men dersom dagvælgeren melder at den 20de er en „ond, ulykkelig dag", aabner man sin forretning enten en dag tidligere eller en dag senere. Som et andet eksempel paa overtro kan i denne forbindelse nævnes at naar man i nytaarshelgen aflægger besøg for at ønske til lykke med nyaaret, maa man huske paa ikke at nævne døden; ti blir den nævnt, vil dødsfald indtræffe i vedkommende hus i det nye aar.

Kineserne er lig andre hedningefolk deri, at de nærer en stor skræk for sol- og maaneformørkelser, under hvilke nogen vilde, onde væsener er ifærd med at sluge solen eller maanen. De midler man da bruger mod ulykken minder om midler som for eksempel Sydamerikas indianere i saadanne tilfælder tyr til, idet disse dag og nat danser, hyler og skriger for at skræmme væk de „onde hunde" som er ifærd med at sluge solen eller maanen. Eller de gamle romere som slængte ildebrande op i luften, blæste i trompeter og holdt andet leven for at afverge ulykken. Ligedan med kineserne; naar en formørkelse indtræffer

brager det løs med fyrverkeri, man trommer paa kobber- og blikfad eller hvad andet som gir en larmende lyd fra sig, affyrer bøsseskud, paakalder gudernes hjælp i templerne m. m. Naar saa formørkelsen begynder at vige, gaar enhver hjem med den forvisning at nu har man da frelst solen eller maanen ogsaa denne gang.

Overtro er i alle tilfælder og paa hvilkensomhelst maade den ytrer sig, en ulykke for et land og et folk. Men somme gange kan den bli ligefrem farlig. Der opstod saaledes en hel gjæring og uro i en af vore byer, Sinyang, nogen aar tilbage, over et rygte om at et par af vore missionærer, dr. Behrents og Ingv. Dæhlin, fra et høit taarn i byen skulde ha blæst (!) vidt og bredt udover landet en del haar som forgiftet alt drikkevandet hvorsomhelst det faldt ned. Det saa en tid slemt ud for de to syndere; ti at forgifte drikkevandet for en stor by med omegn kunde bli en farlig historie. Fraregnet al mistanke, uvilje og alskens leiheder som altid følger med saadanne anklager, slap dog vedkommende fra det uskadt.

Værre gik det til i en af vore naboprovinser. Der gik det imidlertid ikke ud over drikkevandet, men haarpisken, idet det rygte kom ud, at snart hadde en i en landsby og snart en anden i en anden landsby mistet sin haarpisk; og for en kineser at miste den er omtrent jevngalt med at faa klærne stjaalet af kroppen sin. De som afskar haarfletten, skulde være nogen usynlige, ondskabsfulde væsener som missionærerne i en vis by hadde manet frem. Rygtet blev jo længere, desto fælere. Der opstod en hel panik, især efterat nogen en nat skulde ha set et par missionærer som paa taget af et tempel holdt paa at udøve sine kunster for at mane de usynlige haarklippere ud over byen. Man holdt lygter og blus

brændende om natten, støiet og skreg saa det hørtes fra den ene landsby til den anden, for at skræmme troldene bort. Endelig blev nogen soldater sendt hen til byen for at „gjøre kaal" paa missionærerne og deres haarklippere. Og ganske rigtig. En maaneklar nat fik man igjen se de slemme udlændinger paa tempeltaget. Soldaterne gik da til angreb, men fra lang afstand; ti en troldmand kan være farligere end selv en soldat. Og saa skulde man prøve med bare løst krudt; ti kugler kunde opirre troldmændene til det som værre var, og saa dundret da de tapre mænd løs. Imidlertid hadde nogen faat vide at missionærerne ikke engang var i byen den nat og langt mindre paa tempeltaget, men ude paa reise; man hadde skudt paa skygger som faldt over tempeltaget fra nogen trær bag i tempelgaarden.

Men ophidselsen var overmaade sterk, og mistanken og skrækken maatte ha et offer. Man fik da fat paa et par indfødte kristne, troskyldige og uskyldige fiskere, som blev anklaget og halshugget, og bevægelsen døde hen.

Under alt dette opstyr hadde nogen troldmænd, taoistpræster, opfundet et slags pulver som skulde kunne modvirke hekseriet, om man indviklet pulveret i en klud og flettet det hele ind i sit haar. Troldmændene gjorde en livlig forretning, hadde god fortjeneste af overtroen, og hvo ved: maaske det var disse selvsamme troldmænd som fra først af hadde sat hele spektaklet igang.

Spaadomsvæsenet er vel udviklet, og spaadomskunst praktiseres meget almindelig i Kina. Spaamænd blir tildels saadanne som har dumpet i eksamen, folk fra borgerstanden som kan læse og skrive lidt, eller taoistpræster som i det hele tat er foregangsmænd i overtro, fabrikation af tryllemidler samt alskens troldom og hekseri.

De blinde driver meget med spaadomme. Det er deres levevei.

Spaamænd lærer sin kunst fra en del af Kinas gamle, ærværdige bøger, skrevet af vismænd længe før Kristi fødsel. Forholdsvis staar de ikke høit i anseelse. Men den omstændighed at de har lært sin kunst fra saa gamle og ansete bøger som for eksempel „Forvandlingernes bog", gjør at de har en hel del indflydelse over den mindre oplyste del af befolkningen.

Spaamænd er af flere slags: skjæbnetydere, dagvælgere, geomantikere (jordkyndige), og djævlebesvergere. Mest i anseelse staar vistnok geomantikerne, som har greie paa „fung fui" lovene og derfor kan hjælpe folk til at afverge ulykker og fremme sit held og sin lykke.

Man søger spaamænd for at faa vide om ens navn fører lykke med sig, om man skal bli rig, om hvor det tabte eller stjaalne er at finde, om hvornaar døden kommer, om „onde" og „gode" dage m. m. — alt kan man faa vide hos spaamanden.

Taoistspaamændene slutter sig sammen i firmaer i lighed med forretningsfirmaer herhjemme, og de driver, blandt anden trolddom, især med besvergelser og djævleuddrivelser. De færdes rundt i by og paa land, prydet med sine tryllemidler og besvergelsesredskaber. Blinde spaamænd danner sine egne laug, unions.

Paa reiser i Kina kan man træffe spaamændene paa de mest iøinefaldende steder, eller de gaar fra hus til hus og melder sit komme ved at ringe en bjelde. De øver sin kunst paa forskjellige maader og søger svaret for eksempel ved tre gange at kaste et pengestykke op i luften, eller ved at „trække lod", en af mangfoldige nummererte træ-

flisер, fra en hue eller hat. Man slaar da efter det tilsvarende nummer i trolddomsbogen hvor svaret findes.

Jeg traf en gang paa en saadan fyr i østgaden i Juning, som sad bag et bord op til en husvæg ved siden

En spaamand.
Spaadomsbøgerne og andre trylлemidler bær han i kurven.

af gaden. Paa bordet laa der et par bøger og en trætavle. Hvad der stod skrevet i bogen og paa tavlen, ved jeg ikke, formodentlig var det regler og instrukser for hans kunst samt svar paa kundernes spørsmaal. Ved siden af spaa-

manden sad der en farmer som hadde mistet en okse og et asen, og var nu kommen til spaamanden for at faa vide hvor de var blit af. Det første spørsmaal man afgjorde var spaamandens godtgjørelse, og efter nogen prutten blev man enig om lønnen. Derpaa aabnet spaamanden sin bog — paa slump saa det ud til, og kastet et pengestykke hen paa nævnte trætavle — ligeledes paa slump. Derpaa bød han farmeren ta pengestykket og lægge det hen paa hvilketsomhelst skrifttegn i den aabnede bog, som ogsaa blev gjort. Spaamanden saa paa tavlen og paa bogen, funderte dybt og saa meget bekymret ud. Pludselig opklarnedes dog hans ansigt, han pegte mod himlen, omtrent did hvor solen staar kl. 2 paa eftermiddagen, og sa: „Naar solen staar derborte kan du gaa ud for at søge de bortkomne dyr, og du skal finde dem." Farmeren trodde hans ord og gik glad sin vei. Længere hadde jeg ikke anledning til at forfølge historien. Formodentlig gjorde han som spaamanden sa og blev, i lighed med alle andre i lignende tilfælder, bedrat.

Kineserne tror at de onde aander besætter mennesker, dyr, fugle, fiske eller endog byer. I anledning sidstnævnte mindes jeg især et tilfælde. Jeg var sammen med past. Stokke ude paa en reise i Juning distriktet, og en dag henledet han opmerksomheden paa en by tilhøire og i nogen afstand fra veien. Muren rundt byen var mørkere end mure flest, portene var stængt, broen over grøften rundt muren var tat væk, høit ugræs vokste mellem grøften og muren, ikke en lyd af mennesker, dyr eller fugle hørtes fra byen; dødens ro syntes at herske og noget hemmelighedsfuldt at hvile over det hele. Byen var aldeles stængt for og afskaaren fra sine omgivelser. Det var en „besat" by. Aander hadde besat husene i byen og

var blit saa slemme at tilsidst maatte folk ta flugten. Besættelse af dyr minder om dæmonerne i svinene i Matt. 8, 32. De onde aanders kjæreste bytte er dog mennesket, og gamle missionærer paastaar at djævlebesættelser indtræffer.

Djævlebesvergere hentes i tilfælde af besættelser, af hvilke heldigvis de allerfleste vistnok er indbildte. En saadan besverger modtas som en hædersgjest, sættes i husets hædersplads, trakteres med te, pibe, brændevin og hvad huset ellers formaar. Den tid brugen af opium var tilladt, blev de ofte trakteret med opium for at „komme i aande".

I ethvert tilfælde maa besvergeren arbeide sig op i en vis ekstase for at kunne uddrive de onde aander. Man lukker øinene, „sætter sit indre i bevægelse", rokker frem og tilbage med kroppen og kan tilsidst arbeide sig op endog i et saadant raseri at fraaden staar dem ud af munden. Hvad besvergeren i en saadan tilstand taler, maa der nøie lægges merke til og gjøres derefter. Tildels er det som besvergeren taler i ekstase, forstaaelig; men ofte løber hans tale over i usammenhængende ord eller endog i rent uforstaaeligt røre. Det sidste betragter man som de egentlige besvergelser, som skal være særdeles kraftige og virkningsfulde. Forsaavidt som spaamandens tale er forstaaelig kan han gi sine kunder befaling til at skade sit eget legeme eller endog gi sit eget liv til fordel for den syge. Saadant ansees for eksempel for en søn at være hans høieste lydighedsprøve og holdes for at være særdeles fortjenstlig. Ellers gis der befaling om at gaa til de eller de templer for at frembære offere til de eller de guder for at den besatte kan bli frisk.

Efter „forretningen" blir troldmanden igjen opvartet og faar sin betaling.

Der hviler noget hemmelighedsfuldt og uhyggeligt over hele dette trolddomsvæsen, hvorfor ogsaa de mere tænkende blandt folket har en instinktmæssig følelse af at dæmoner har sine fingre med i hele det spil som spaamænd og besvergere driver.

Sygdom, død og begravelse.

Det er et almindelig udtryk blandt kineserne, at et menneske har „tre sjæle og syv aander". Blir da en syg, mener man det er fordi en af sjælene eller en del af en sjæl holder paa at forlade legemet.

Selve sygdommen mener man er en direkte straf for nogen bestemt synd man har gjort. Det er den samme tankegang som jøderne hadde, og som kommer til orde i disciplenes spørsmaal i Joh. 9, 2: „Hvem har syndet, denne eller hans forældre, efterdi han er født blind," en tanke som Jesus gjendriver baade ved denne og en anden leilighed. Se Luk. 13, 1—5. Denne tankegang er fast indgrodd ikke alene hos hedenske, men ogsaa hos kristne kinesere og er vel en dunkel, men forvildet anelse hos dem om den sørgelige sammenhæng mellem synd, sygdom og død. Vi hadde saaledes for nogen aar siden en kvinde ved vort hospital i Kioshan, som jamret og græd fordi hun hadde dræbt endel af sine barn, da hun nu til straf derfor hadde faat kræft i brystet. For nogen aar siden blev en af vore missionærer syg og var flere gange lige ind i døden. I sygdomstilfælder blandt missionærerne pleier de kristne bestandig i sine møder at be for vedkommende, og ved denne leilighed bad man meget ivrig og indtrængende om at den syge maatte faa se og angre den særskilte synd som han nu blev straffet for.

At sygdomme paaføres en ved onde aander, er ogsaa en meget almindelig mening. Disse enten „kaster" syg-

dommen paa en eller paafører en sygdom ved at besætte den del af legemet som er blit syg. En syg kineser kan saaledes, naar sygdommen for eksempel river og slider, snur og vender paa hans indvolde, paastaa at det er aanderne som boltrer sig derinde og piner ham. Naturligvis har især tænkende og oplyste kinesere ogsaa nogen tanke paa at sygdomme kan være en følge af rent naturlige aarsager, hvorom mere senere.

I sygdomstilfælder henvender man sig baade til kinesiske læger og til afgudspræster. Lægebehandlingen bestaar ofte deri at „lægen" stikker en naal ind i den syge legemsdel, idet man har en foreſtilling om at sygdommen skal læke ud gjennem hullet, og selvfølgelig jo flere hul desto bedre. Resultatet af disse operationer er det dog ikke vanskelig at gjette sig til. Men tiltrods for den ekstra pine stikkene medfører, og tiltrods for at der ingen hjælp eller lindring blir, er dog troen paa naalens brug og nytte ligesaa sterk hos kineserlæger som troen paa operationer hos vore læger. Vi hadde i vor mission en evangelist som tidligere hadde været læge. Han blev omvendt til kristendommen og blev en alvorlig og varmhjertet kristen og evangelist, en af vore bedste. Det fortaltes at han endog i et par tilfælder hadde hjulpet syge folk ved bare sin bøn, samt at han hadde drevet aanderne ud af en besat. Han virket til megen velsignelse, og væsentlig som frugt af hans virksomhed har vi i hans by den største bistationsmenighed paa vor mark. Omsider begyndte han dog at praktisere som læge igjen ved siden af sin virksomhed som evangelist, og naalen kom atter i brug. Missionærerne forbød ham at martre folk paa det vis; men dette forbud tiltrods fortsatte han med

at stikke de syge med sin naal, saa tilslut maatte man afsætte ham.

Ved siden heraf foreskriver disse læger ogsaa medicíner, efter først omhyggelig at ha følt patienten paa pulsen, men uden at anstille videre diagnose, altsaa samme diagnose for alle slags sygdomme. Medicíner laves af blomster, bark, blade, rødder m. m. og i enkelte tilfælder af galdeblæren af en høne eller et svin, tigerklør eller andre „sterke" sager m. m. Det hele koges sammen i en gryde, og ekstrakten gis den syge, altsammen i en dosis. Det er altsaa noget ligt indianermedicíner, som kan slumpe til at hjælpe. Jeg fik en gang en meget alvorlig forkjølelse derude og sendte bud til en kineserlæge om medicíner — kineserlæger driver baade drugstore og — konsekvent nok ogsaa ligkisteforretning. Budet kom tilbage med femten forskjellige slags medicinpakker. Det hele blev kogt sammen og tat i doser som foreskrevet af lægen. Det var en hestekur. Imidlertid slap jeg fra det med livet, saa lægen fik ikke sælge mig nogen ligkiste, og heldigvis blev jeg ikke noget værre. Hermed vil jeg dog ikke ha sagt at kinesiske læger og medicíner slet intet er værd; men i de fleste tilfælder er de intet andet end jammerlige kvaksalvere, og deres kur værre end intet.

Hvis en slags medicin ikke hjælper for en vis sygdom, prøver man en anden. Ellers har man ikke stor variation i sin beholdning af medicíner. Man synes at ha den mening, at i behandlingen af sygdomme kommer det mere an paa kvantiteten end paa kvaliteten, hvorfor man i milde sygdomstilfælder foreskriver smaa doser, men i haarde og vanskelige store doser.

Samtidig med at man søger læger, henvender man

sig ogsaa til afgudspresterne for at faa gudernes hjælp. Presterne bestemmer da hvad der skal ofres til guderne for at vinde deres gunst, saa de trær til med sin hjælp for at gjøre den syge frisk.

Bestaar sygdommen i besættelse, hentes taoistpresters. Disse djævlebesværgere tænder en mængde lys inde hos den syge, hænger op paa væggene en del væggeruller bemalt med djævlebetvingende figurer samt tænder et baal udenom døren. Iført sin embedsdragt fremsier de i en syngende messetone sine tryllеformularer. Til visse tider falder man ind med en vild, uhyggelig musik blandet med hyl og skrig, altsammen for at mane, lokke eller skræmme de onde aander ud af den syge.

Hjælper nu intet af alt dette, søger man hen til spaamanden. Denne faar da til opgave at gi oplysning baade om aarsagen til sygdommen samt om botemidlet. Jo, efter at ha „kiget i sine kort" finder spaamanden at den syge lider straf for nogen særskilt synd han har begaat, samt at det eller det sonoffer maa bringes de vrede guder. Bøden bestaar ofte i pengeydelser til dette eller hint tempel; men af pengene stikker ofte spaamanden brorparten i sin egen lomme.

Hvis nu slet intet af mediciner, besværgelser eller anden hokus-pokus hjælper, tar man det som bevis paa at vedkommende maa dø og tar saa paa sin maade sine forholdsregler. Naar døden nærmer sig, lægger man den syge hen til døren „for at sjælene kan faa slippe ud". Er det fremmede man har hos sig, bær man dem lige ud i gaardsrummet. Slegt- og hjemløse folk maa ofte ty hen til templerne for at dø. Jeg traf somme tider saadanne. Især staar et tilfælde levende for mig. Jeg var sammen med missionær Kristensen gaat ind i et tempel

for at se mig om, og blandt andet fandt jeg bagom storgudens ryg og i en mørk afkrog en døende mand. Der laa han og drog sit sidste aandedrag aldeles forladt. Ingen til saa meget som at gi ham en draabe vand og langt mindre nogen til at hjælpe stakkelen gjennem dødsskyggens dal og ind i en salig evighed. Ak, hvor hedenskabet er fælt!

Naar døden nærmer sig, bryder sorgen og fortvilelsen løs i familien og hos slegtningerne. Ogsaa det traf jeg til at faa høre. Det var ved vestporten i Sinyang sent en kveld i bælmørket at en stakkar holdt paa at dø. Pludselig lød der et angstskrig ud i mørket fra hytten hvor den syge laa, og nogen kom ud i veien med en lygte i haanden og under høie klageskrig. Det var manden som døde, og enken skreg i vilden sky: „Min mand, kom tilbage til dine barn, aa min mand, kom tilbage til dine barn!" De som er igjen i hytten, kaster sig i saadanne tilfælder ned paa gulvet, vrir hænderne, river sig i haaret og skriger: „Gaa ikke fra os, aa gaa ikke fra os!" Døden og evigheden er kun idel mørke for hedningen, og naar han staar ansigt til ansigt dermed, bryder haabløsheden og fortvilelsen frem fra det forpinte hjerte.

En kinesisk begravelse er en ligesaa indviklet som sørgelig affære. Jeg skal forsøge at beskrive en som jeg delvis var øienvidne til. Jeg var i Juning og blev vækket i graalysningen en morgen ved en fæl musik og larm udi gaden vestenom stationen. Da jeg kom ud i gaden, var den pakket af folk. Ved porten foran sørgehuset stod et bord, rundt hvilket fire musikanter sad. Paa bordet stod den uundværlige tekande, endel tekopper, og ved siden deraf laa nogen piber og endel røgetobak. Mændene blæste paa sine instrumenter og saa ynkelig bedrøvet ud.

Men sørgemarschen var ikke saa lang, og færdig med den drak de te, tændte piben, spøgte og lo som var det hele kun en komedie. Dog om en stund satte de som paa kommando og „paa embeds vegne" igjen op et begrædeligt ansigt og blæste løs paa sine piber og horn.

Men du sæle verden, hvad er det som kommer der nord i gaden? Det ser ud som en kommer med en spraglet hest paa skulderen, en anden trækker en do. vogn, en tredie kommer med et par menneskeskikkelser, en fjerde med klær, en femte med et hus, andre med møbler, kjøkkenudstyr m. m. m. og alle sætter de sit ned udenfor porten. Alle disse sager er gjort af bambussplinter og papir, og skal brændes ved graven for gjennem røg at gaa ind i de dødes rige, saa den døde kan faa baade tag over hode og mere til. Man har fabrikker i byerne derude bare i den hensigt at fabrikere sager for de døde, omtrent som vi her i landet har møbelfabrikker, skræddershopper m. m. for de levende.

Men hvad er det som gaar for sig inde i huset? Ja, det er ikke tilladt at komme ind; men derinde holder afgudspresterne gravøl, og deres forretning er at faa den døde ud af buddhismens skjærsild, hvori alle døde kommer. Ligkisten sættes frem foran hjemmets forfædretavle, presterne ofrer røgelse og offerpenge og fremsætter mad og drikke for guderne og for den døde. Disse sidste faar lugten, men presterne smagen deraf. Ved siden deraf læser de bønner og larmer løs paa trommer, og ret som det er sætter de i nogen sæle hyl og skrig for at skræmme væk de onde aander. Med dette hedenske stel og leven kan presterne holde paa i flere dage.

Somme tider gaar presterne paa strike midt i begravelsen. Aarsagen er den samme som i alle strikes:

mere penge. Man har faat den døde næsten ud af skjærsilden, og kunde man bare skyde til en $15 a $25 til, saa vil det lykkes. Enhver vil skjønne at dette er en meget beleilig tid til at gaa paa strike; ti hvem vil ikke i et saadant tilfælde anstrenge sig til det alleryderste? Naar man saa har faat pengene, tar man fat med fornyet iver. Præsterne messer sine bønner i høiere toner, musikken lyder i livligere takt, bjeldeklang lyder ret som det er. Og før man ved ordet af, brager det løs med firecrackers, trommeslag og et øredøvende skrig. „Nu lykkedes det," sier anføreren for præsterne; „nu fik vi den fortabte ud af skjærsilden." „Naar pengene i kisten klinger osv."

Saasnart sygdom indtræder, og meget ofte før, anskaffes der ligkister for familien. Sønner pleier i god betids, for at vise sin sønlige omsorg mod sine forældre, at skaffe tilveie ligkister for dem. Jeg har allerede nævnt at kineserne laver sine ligkister af godt materiale og af svære tykke planker, saa den døde kan faa et godt hus at bo i. Ligkistematerialer var de bedste træmaterialer jeg saa paa markedet blandt kineserne, og vore ligkister er i deres øine den rene usseldom. Begravelsesforretninger sies ogsaa at være en af de mest lønnende forretninger i smaabyer. Liget vaskes omhyggelig før det lægges i kisten. Men ogsaa sjælen burde vaskes. Sommetider laver man da en papirmand og bestænker den med vand for at symbolisere denne rensels e. De førgende gaar hen til nærmeste elv eller bæk, tænder et par lys og ofrer vin og penge til hjælp for den døde paa hans første dystre vandring gjennem dødsriget.

Det næste er at finde en „god" dag for begravelsen; ti derpaa beror baade den dødes og de levendes velfærd

og lykke, og man henvender sig til de bedste spaamænd man ved om. Men af ligesaa stor betydning er det at finde et heldig sted for graven, et sted hvor „sung sui" hviler i ro og fred, og hvor velvillige aander har sit tilhold. Man henvender sig i den anledning til de før nævnte geomantikere, og paa det sted en saadan sier den døde skal saa det godt og leve i fred, begraves han, selv om det saa er i en hvedeager, i kjøkkenhaven eller paa andre ligesaa forkjærte steder.

Paa begravelsesdagen samles hele den dødes slegt og andre i sørgehuset. Modsat hos os klær man sig i lys, delvis endog hvid dragt i begravelser i Kina. Grædekoner benyttes. Idet liget forlader hjemmet, tilber man aanderne og den afdøde endnu engang til, hvorpaa ligbærerne under raab og skrig og knalden af firecrackers sætter sig i bevægelse. Under vandringen til graven bryder sorgen ret som det er løs, især fra de nærmest paarørende, i klageraab og skrig.

Kinesergrave er ikke dybe som vore. Den døde maa ikke komme for dybt ned i jorden. Over kisten lægges en jordhaug aftoppet omtrent som en høsaate. Paa den ene side af graven laves der en liden aabning i gravhaugen for den i graven boende sjæl til at komme sig ud og ind. Paa toppen af graven laves en lerskaal, den dødes madskaal. Ved graven brændes atter røgelse, og sidst af alt ovennævnte sager af bambus og papir. Afgudspræster og andre ved begravelsen fungerende er nu færdig med sit; de har faat den døde ud af skjærsilden og skaffet ham alt hvad han trænger for sin tilværelse i dødsriget, hvorfor de forlader graven og ligfølget spredes. Men slegtningerne blir fremdeles liggende ved

graven under klageraab og jammerskrig. De sørger som de der ikke har haab.

Saadanne triste optrin kan man bli vidne til ret som det er paa reiser derude — tidlig paa formiddag eller henved skumringen om kvelden, den tid da begravelser helst udføres.

Men som allerede antydet: i Kina blir man aldrig færdig med sine døde. Man ofrer fortfarende til dem og tilber dem — i hjemmet, ved graven og endelig i forfædrehaller.

Umiddelbart efter begravelsen laves der en liden trætavle 5 a 6 tommer lang og 1½ a 2 tommer bred. Paa denne tavle nedtegner man den afdødes navn m. m. og i eller ved denne tavle tror man en af den afdødes sjæle har sit tilhold. Buddhistpræster og taoistiske besvergere leies for at indvie denne tavle. Henved solnedgang tar festen sin begyndelse. Hjemmets vægge er behængt med afgudsbilleder, præsterne læser bønner, troldmændene besvergelsesformularer; men indimellem lyder trommehvirvel, trompetstød og skrig ud i den mørke nat. Jo flere saadanne „messer" man har raad til at afholde, desto visere er man paa at den afdøde fortfarende kan være „salig".

Der afholdes flere saadanne store tilbedelsesfeste i hjemmet, og først om ca. to aar er den egentlige sørgetid tilende. I tilfælde af dødsfald maa for eksempel en embedsmand faa sig en ferie paa 2 a 3 aar til at sørge som sig hør og bør over den afdøde slegtning. Men den daglige tilbedelse af de døde — „husandagt" — tar fra nu af sin begyndelse, og dermed fortsættes der tid efter tid og slegt efter slegt. Man tænder lys, brænder røgelse, bøier sig og knæler tilbedende foran tavlen. Sommetider ofres

der ogsaa ris, vin, grønsager m. m. Ved „husandagten" fungerer husfaren eller den ældste hjemmeværende søn.

Tilbedelsen ved gravene foregaar vaar og høst. Vaarfesten feires i mars eller i april og er den vigtigste. Til denne fest maa om mulig alle samles med resten af sin slegt, hvorfor den fører med sig en voldsom folkevandring mellem fjeldene og udover sletten. I dagevis opholder man sig ude mellem gravene, og der kommer et forunderlig liv over de ellers graa og dystre hauge; ti nu skal man fylde paa ny muld, reparere madskaalen, her og der stikker man ind i haugen hvide papirstrimler, der vifter og flagrer i vinden, og ret som det er brager det løs med fyrværkeri og endog geværsalver. Ved gravene sættes der frem kjød, grønsager og frugt, og man brænder et nyt sæt huse, heste, vogne, klær osv., saa den døde kan faa ny forsyning. Den ældste i slegten fungerer ogsaa nu som præst. Iført sin bedste puds knæler alle fra den ældste til den yngste ned rundt graven og tilber de døde. Dette er ofte barnets første lekse i gudsdyrkelse. En lignende fest afholdes om høsten, i september eller oktober, men vinder ikke saadan tilslutning som vaarfesten.

Og endelig saa har hver slegt eller klan et fælles sted hvor man samles for at tilbe sine døde. Det er de saakaldte forfædrehaller, som bygges for penge indsamlet ved udligning blandt klanens medlemmer. Rige slegter kan bygge sig forholdsvis prægtige huse endog med jordgods til. En saadan forfædrehal svarer for klanens vedkommende nærmest til hvad en townhall er for et town, og hvad en kirke er for en menighed blandt os; ti i denne hal samles klanen hver gang dens fælles anliggender skal behandles og afgjøres. Men ved sommer- og vinterfolhverv afholdes dog de vigtigste møder; ti da

samles man, to delegater fra hver af klanens familier, til offerfest. Og undlader nogen at sende det bestemte antal repræsentanter, kan klanens ældste idømme de forsømmelige stor straf.

En saadan fest kan vare op til en 4 a 5 dage. Vigtigst af det hele er dog den store offerfest, under hvilken den fungerende præst, klanens ældste medlem, under mange knæfald og bøininger frembærer offere til de døde, som foruden alle selskabsretter og vin bestaar af det bedste af kvæget, hvorpaa han anraaber de døde forfædre om beskyttelse og held for klanens samtlige medlemmer.

Tilbedelsen af de døde er hedenskabets fasteste borg i Kina. Intet staar kristendommen saa i veien som den. Hedningerne kan forholdsvis let la sig overbevise om at guder af træ og ler, som smuldrer til støv, ikke kan være saa meget tes. Anderledes med tilbedelsen af forfædrene: der rører man ved ens eget kjød og blod, og at slutte dermed forvolder vistnok nybegyndere de sværeste kampe. Jeg husker saaledes et tilfælde fra et møde ved en af Lo-shans bistationer. Efter sang, bøn og en tale om kvelden skulde missionær Kristensen overhøre katekumenerne, af hvilke en del var ganske nye. Ved afslutningen af katekisationen blev hver enkelt af de nye tilspurt om de hadde kastet sine afguder. Alle saa missionæren frimodig i øinene og svarte ja, en enke dog undtat. Hun slog øinene ned og forblev taus. „Der er en som ikke har skilt sig med alle sine guder," sa missionæren til mig. „Be hende om at gi mig guderne sine," sa jeg til Kristensen, hvilket han ogsaa gjorde. Næste morgen kom guden, kun en. Formodentlig hadde enken kjæmpet tunge kampe den mellemliggende nat; ti guden var aandetavlen efter hendes afdøde mand.

Forlovelser, bryllupper og egteskaber.

Det træffer vel ogsaa herhjemme at man stifter egteskaber af uædle grunde, for eksempel for at gifte sig til rigdom, ære, anseelse, gifte sig ind i store indflydelsesrige slegter, m. m. Men regelen er vel den, at man gifter sig fordi man elsker, fordi man trænger den „medhjælp" som kun ens egtefælle kan bli, og den tryghed, hygge og hvile som findes kun i ens eget hjem.

En af de vigtigste pligter forældre i Kina har især mod sine sønner, er at faa dem forlovet og gift. Jeg vil ikke si at den egteskabelige kjærlighed ganske mangler heller i Kina, men kineserne har ganske andre omstændigheder at ta hensyn til i denne forbindelse end vi. Ti for det første er mandligt afkom ganske anderledes vigtig for kineserne end for os. Sønnerne blir nemlig altid i hjemmet, al deres fortjeneste gaar til hjemmet, hvor langt og længe de end er hjemmefra hører de alligevel familien til; deres længsel staar altid mod hjemmet, og saa sandt det ellers lar sig gjøre, samles de før eller senere allesammen hjemme. Gjennem mange sønner blir slegten talrig, æret og berømt, og gjennem de store slegter lever forfædrenes navne ned gjennem tiderne. Sønner er derfor en kineses bedste „investment" og stolthed. Deres følelse i saa maade er beslegtet med den stemning som finder udtryk i den 127de salme, 4—5: „Som pile i den vældiges haand, saa er ungdoms sønner. Lykkalig

er den mand som har sit kogger fuldt af dem; de blir ikke tilskamme naar de taler med fienden i porten."

Men vigtigst af alt er det at sønnerne er de afdøde forældres og andre slegtningers forsørgere efter døden, med andre ord: mandligt afkom hører med til haabet om evig salighed, som vi vil udtrykke det. Spør man saaledes en hedensk kineser om han er beredt til at dø, er følgende et meget almindeligt svar: „Javist er jeg det; jeg har min ligkiste og mine ligklær færdige." „Men hvem stoler du paa da i og efter døden?" „Aa, jeg har sønner, jeg stoler paa mine sønner."

At det under saadanne omstændigheder er en meget vigtig sag at faa sine sønner bortgiftet, vil deraf være let at forstaa; ti det gjælder jo intet mindre end slegtens bestaaen og slegtens velvære baade for tid og for evighed.

Flerkoneri forekommer kun sjelden blandt vore hedninger i Kina, og tar en mand sig en hustru nr. 2, sker det i regelen af følgende to grunde: egteskaber i Kina stiftes paa en forkjært maade, idet de unge i regelen ikke har lært hinanden at kjende, langt mindre at elske, hvorom mere senere. Efter egteskabet kan det da slumpe til at bli bra, men regelen er nok at den egteskabelige kjærlighed ikke indfinder sig, de to blir hinanden ligegyldige og i altfor mange tilfælder lever egtefællerne sammen som hund og kat. Senerehen kan manden møde en kvinde som han fatter kjærlighed til og egter. I tilfælde saadanne polygamister vil bli kristne, støder missionæren paa en af sine mange vanskeligheder, især hvis hustru nr. 2 har født manden barn, men hans første hustru ikke. Man prøver

at holde sig til idealet; men ak, hvor det er vanskelig. En anden grund til polygami er den allerede antydede, at en mands hustru ingen barn, især sønner, føder ham. Af grunde som allerede er nævnt, blir det da en religiøs pligt for manden at ta sig en hustru til.

Forlovelser stiftes meget ofte i barneaarene, og da er det selvsagt at vedkommende selv hverken kan udføre frieriet eller være forberedt paa forlovelsen. Og selv om en ældre mand, for eksempel en enkemand, vil forlove sig, saa maa det ske ved mellemmænd, som i ethvert fald maa ha et ord med i laget eller endog ligefrem bestemmer hvem man skal henvende sig til. Jeg var en gang med i et saadant frieri. En af vore bedste evangelister ved Juning var enkemand og hadde det meget slemt; ti han maatte være baade far, husmor og ovenikjøbet evangelist. „Den mand burde gifte sig igjen," sa jeg til missionær Stokke, og fik til svar at man hadde tænkt paa at skaffe manden en hustru. Nogen dage senere reiste vi hen til en bistation, og der skulde blandt andet frieriet ta sin begyndelse. Jeg sier i en særegen forstand: ta sin begyndelse; ti den paatænkte brud bodde ca. 75 mil fra bistationen, hvor hendes søster dog bodde. Stokke skulde da frembære frieriet til søsteren, og denne skulde føre det videre til rette vedkommende. Frieriet gik sin bestemte rute, forlovelsen kom istand, de to blev gift, og saavidt mig bekjendt lever de ligesaagodt sammen som Isak og Rebekka i gode gamle dage. Er det barn som skal forloves, henvender mellemmanden sig til vedkommendes forældre, og sagen diskuteres i det vide og brede ganske som i tilfældet med Eliezer, Betuel og Laban. Herunder tas der blandt andet ogsaa hensyn til stand, formue m. m. Kommer der saa forlovelse istand,

udfærdiger man en kontrakt, holder fest, mellemmanden faar sin godtgjørelse, og sagen er klappet og klar. En saadan forlovelse er ligesaa ubrødelig blandt kineserne som selve egteskabet.

Er brudens forældre fattige, saa de har vanskelig for at føde sine barn, blir bruden ofte ansat som tjenestepige i sit vordende hjem. Dette er i mange tilfælder næsten jevngodt med slaveri; ti ofte er husmødre i Kina vrange, hjerteløse og grusomme. Kommer saa hertil at de selv i sin ungdom har tjent i samme stilling og blit mishandlet, betaler de nu med samme mynt som de fik af sin svigermor. Under saadanne omstændigheder tar ikke den unge mand sin forlovede i forsvar. Det vilde stride mod god tone, og ellers bryr han sig i altfor mange tilfælder svært lidet om pigens ve og vel.

Bryllupper i Kina holdes, ikke som hos os i brudens, men i brudgommens hjem. Brudgommens forældre bekoster udstyr for bruden: silkeklær, øren- og fingerringe af sølv eller ringere metal. Bryllupsretterne bestaar af hønsekjød, flesk, fisk, egg, mange slags kager, sukkertøi, vin og te. Fattigfolk maa dog nøie sig med mindre og simplere sager. Yderst fattige folk maa endog laane eller leie dragt for bruden.

Dagen før brylluppet sendes udstyret hen til bruden. Paa bryllupsdagen sender brudgommens far brudestolen hen til brudens hjem for at hente hende. Iført sin pynt sættes hun da i den lukkede stol for at bæres hen til brudgommen; men imens sørger og græder bruden som bar det afsted til en begravelse og ikke til et bryllup, og det kan hun nok i mange tilfælder ha god grund til, stakkel. Ankommen til bryllupsgaarden føres bruden ind i det værelse hvor forfædrene og andre afguder tilbedes.

Brudgommen med sit følge træder ind ad en anden dør, og de to stilles op foran forfædrenes tavler, og vielsen begynder. Først knæler de to ned og tilber forfædrene; derpaa knæler de for brudgommens forældre, hvorpaa der rækkes hver af dem et glas vin, af hvilke de drikker en mundfuld, bytter glas og drikker atter en mundfuld, slaar derpaa den tilovers blevne vin sammen, af hvilken saa begge drikker. Tilslut bøier de sig mod hinanden, og nu er „de to blit til et kjød".

Alt dette har foregaat under et øredøvende brag af firecrackers, og bruden har hele tiden været tilsløret, saa i mange tilfælder ser brud og brudgom hinanden for første gang først efter vielsen. En saadan kinesisk-hedensk brudevielse forekommer mig meget betegnende for de nygiftes fremtid. Brudgommens afdøde forfædre og forældre maa de først og fremst bøie sig for og tilbe og senerehen ta hensyn til. Slegten, klanen, i sine døde saa vel som levende medlemmer, dominerer den enkelte familie, og manden er i mange tilfælder mere fremmed for sin hustru end for mændene i sin slegt og tar mere hensyn til disse end til hende.

Betegnende for bruden er ogsaa bryllupsmaaltidet. Efter vielsen føres brudgom og brud hen til hver sit værelse, og nu begynder bevertningen som kan vare i flere dage. Mens det nu er brudgommen tilladt at omgaas og spise sammen med gjesterne, maa bruden hele tiden opholde sig i sit kammer, et forspil paa den tilbagetrukne stilling hustruen senere hen maa indta ligeoverfor sin mand og i sit hjem. Imidlertid er det de kvindelige gjester tilladt at gaa ind i brudekammeret, mens mændene har lov at gaa kun hen til døren. Men alle er det tilladt at gjøre sine bemerkninger om bruden, omtrent som

man i en hestehandel herhjemme udpeger en hests dyder og lyder.

At bruden under de mange nærgaaende og generende bemerkninger føler sig yderst flau, er selvsagt.

Efter festlighederne i brudgommens hjem henter brudens forældre de nygifte til sig og holder gjestebud for dem i sit hjem. Derpaa vender de unge tilbage til brudgommens hjem, og fra nu af begynder hverdagslivet for de to.

Hedenskabet har anrettet en forfærdelig forstyrrelse og ødelæggelse i alle og alleslags livsforhold blandt hedningerne. Blandt andet forekommer det mig at det har forplumret og i mange tilfælder endog rent udslettet de ædlere og renere følelser mand og kvinde imellem. For disse er det derfor yderst generende endog at se paa eller tale til hinanden, for ikke at nævne intimere venskabsytringer, saa længe de er hinanden mere uvedkommende. Opdragelsen kan ha meget med sagen at gjøre. Men hedningen har ikke den opfattelse af forlovelser, egteskabelige forhold og familieliv som vi kristne. Kristendommen har lært os at se paa disse anordninger ikke bare som tilladte, men som rette, gode og Gud velbehagelige. Hos hedningen derimod ligger det kjødelige og dyriske øverst i tanken, og selv hedningekristne har vanskelig for at rive sig løs fra sin fortid i saa maade. Selv en kristen brudevielse kan derfor føre ind i yderst pinlige for ikke at si komiske situationer, som følgende vil vise. En brudevielse blev afholdt ved vort missionshospital i Kioshan. Bruden var en af sygepleierskerne ved hospitalet og brudgommen past. og mrs. Nesses kok, og begge skulde de være kristne. Vielsen foregik i søster Ingeborg Pedersons stue, og tilhørerne og tilskuerne bestod

af de kristne sygepleiere og tjenere ved hospitalet samt alle hvide folk i Kiosan. Past. Nesse forrettet vielsen, og det gjorde han vistnok med frygt og bæven, som han hadde god grund til. Der var fremsat to stole for brudeparret, som imidlertid lod vente paa sig. Endelig kom brudgommen sygende ind gjennem døren, smøg bort i en krog og gjemte sig blandt mændene. Om en stund kom bruden nølende og forsigtig ind. Hun saa høist forknyt ud, gik hen i den modsatte krog og skjulte sig blandt kvinderne. Den første job blev da at faa de to hen paa sine stole, og stakkel, de satte sig yderst flaue ned paa den yderste stolkant, saa langt fra hinanden som mulig og halvt vendt fra hinanden. Forretningen begyndte imidlertid, men vi var alle nervøse. Jeg er ikke sikker paa om vielsen i alle enkeltheder gik saa ret og rigtig til; ti det kneb nok om presten for eksempel fik brudefolkene til at berøre hinanden med fingerspidsene naar den tid kom; at gi hinanden haanden paa kristenvis var der ikke tale om. Imidlertid udtalte past. Nesse greit og bestemt: „Hvad Gud har sammenføiet, skal intet menneske adskille," og saavidt mig bekjendt hænger vist egteskabet sammen indtil denne dag. Efter vielsen sprang de to fra hinanden hen til „skamkrogen" igjen, indtil det bar paa dør med laget. Ca. tre uger senere fandt jeg de nygifte igjen hos past. Nesse, og da først fik vi bryllupsmaden. Vi mænd blev opvartet af brudgommen, og kvinderne af bruden, men nota bene i hvert vort hus. At være i samme rum og spise sammen vilde ha stridt mod landets skik og god tone. Udenom Kristus er der forskjel paa mand og kvinde, og kun kristendommen kan sætte kvinden ind i den stilling og gi hende de rettigheder som tilkommer hende.

De religiøse forholde blandt vore hedninger i Kina.

Naar der er tale om det kinesiske folks religioner, tænker man vel nærmest paa konfucianismen, taoismen og buddhismen, og forestiller sig da at kineserne er opdelt i lige saa mange „samfund", samt at en konfucianist ikke samtidig kan være en buddhist osv., omtrent som her hjemme hos os en katolik ikke kan være en lutheraner eller omvendt.

Saavidt det var mig mulig at kunne sætte mig ind i de religiøse forholde blandt vore kinesere, er saa imidlertid ikke tilfældet. Folk flest synes at være hverken det ene eller det andet, men paa samme tid alt mulig. Ti enten en skal være buddhist eller taoist beror ikke paa hvad „tro" en har, eller hvad „lære" en fører. Det almindelige uvidende folk som ikke kan læse, og som omtrent ingen uddannelse, oplysning eller opdragelse har faat hverken i religion eller noget andet, er forfærdelig uvidende og formørket, og mange af dem befinder sig paa et nivaa som ikke synes at ligge meget høiere end dyrets. Mange af disse har liden eller ingen tanke paa at de har en udødelig sjæl, at der er en Gud, at en evighed forestaar m. m. Livsspørsmaalene dreier sig næsten udelukkende om det som hører det timelige til. At ha nogen religiøs overbevisning, tro eller lære er der derfor ikke tale om for saadanne folk.

Men nu og da og ret som det er, indtræffer der et

eller andet foran hvilket hedningen staar raadvild, haabløs, skrækslagen; for eksempel ulykker, modgang, sygdom, dødsfald og begravelser m. m. I saadanne tilfælder tar man da sin tilflugt til afgudspræster, troldmænd og andre; men enten man nu skal være buddhist eller taoist beror ikke paa „tro", „lære" eller „principer", men paa det tilfældige behov. Gjælder det saaledes at faa en slegtning ud af helvede, maa man, som tidligere nævnt, ha en buddhistpræst til at ofre og paakalde gudernes hjælp. Gjælder det derimod troldom, besværgelse, at bestemme aarsagen til ens sygdom samt offere til guderne for at opnaa deres hjælp til helbredelse, er taoistpræster at foretrække. I somme tilfælder leier man, som tidligere antydet, begge dele for at holde union meetings, noget som de godt kan greie uden at komme i „læretridigheder" med hverandre. Kineserne er derfor som regel „udenforstaaende"; men naar tilfældet kræver det, tar man sig betjening hos den eller den og har ellers lidet eller intet brug for præsterne.

Kinesernes oprindelige religion er dog hverken konfucianisme eller taoisme og langt mindre buddhisme, som blev indført i Kina det første aarhundrede efter Kristi fødsel. Kinesernes urgamle religion, som man tildels fremdeles har og praktiserer, er derimod en dunkel anelse om en „høieste styrer", Shangti, som man tilbad og frembar sine offere til. Dette tyder paa at det kinesiske folk oprindelig hadde en dunkel anelse om at Gud er en, monoteisme, og det synes som kineserne i den tid ikke tilbad afguder. Imidlertid begyndte Kinas bedste keisere meget tidlig at stille „himmelen" side om side med Shangti, idet man tænkte sig ogsaa den som et personlig væsen. Med tiden begyndte da ogsaa begre-

berne om Shangti og „himmelen" at flyde mere og mere sammen, og for manges vedkommende har det med tiden udviklet sig didhen at „himmelen", endog den synlige himmelhvælving, er blit Kinas høieste Gud.

Shangti og „himmelen" var imidlertid ikke de eneste guder kineserne tilbad. Ved siden af disse begyndte man nemlig meget langt bag i tiden at tilbe aander, og aandedyrkelsen fik snart et sterkt tag paa folket. Det heder saaledes om keiser Shun, som skal ha regjeret ca. 2,200 aar før Kristus: „Han tilbad og ofret til Shangti, til „de seks gjenstande for ærbødighed", til fjeldene og til elvene samt til forfædrenes aander." Tilbedelsen af de afdøde fædre er altsaa meget gammel. Ligesaa tilbedelsen af berømte fjelde og stene, ganske som hos israeliterne. Se Ex. 57, 6—7. Det heder videre om denne tilbedelse: „Naar Shun ofret til fjelde og elve, ofret han til aanderne som hersker over de berømte fjelde og elve i riget."

At kineserne kunde henfalde til aandetilbedelse har sin gode grund; ti folkets allertidligste erfaringer gav anledning til at tro paa overnaturlige væsener og tilbedelse af samme. Under sin indvandring fra Vestasien til Kina laa deres vei nemlig gjennem vidtstrakte ørkener, vilde fjeldegne, over sne og is og gjennem mørke skoge, som ofte vrimlet af vilde og farlige dyr. Paa denne sin lange vandring mødte de altsaa naturen i al sin majestætiske og rædselsfulde vælde som aldrig før. Man blev vidne til kræfter i naturen som man hidtil ikke hadde set, og som satte sind og fantasi i bevægelse, og man begyndte at spørre sig selv og hverandre: „Hvad er det for usynlige magter som tørker op vor livsaande i ørkenen, som strækker sine arme ud fra de brusende fossefald for at trække mennesker ned i sin vaade favn? Hvad er det

som tusler og spøger i de dybe, dystre skoge, og som pludselig bryder frem som rasende uhyrer der sønderriver og fortærer os mennesker?" Snart begyndte lignende spørsmaal at gjøre sig gjældende ogsaa om torden, lyn, storm, jordskjælv og andre sterke og tildels ødelæggende kræfter, og man begyndte meget tidlig at befolke naturen med en myldrende aandehær. Derfor heder det i en bøn som en af de gamle keisere bad: „I ærbødighed har jeg, keiseren, nedtegnet denne bøn, i hvilken jeg henvender mig til aanden i solen, aanden i maanen, aanden i planeterne, i stjernebillederne af dyrekredsen, i alle de andre stjerner under himmelen; aanderne i skyerne, i vind, i regn og i torden; aanderne i hele himmelrummet, aanderne i de fem store fjelde, i de fem beskyttende hauge, i de fire store sjøer og de fire store elve; alle de himmelske aander i himmelrummet og alle de jordiske aander under himmelen, aander som styrer i indeværende aar og aander som styrer hver enkel dag i aaret m. m."

Dette udviklet sig omsider didhen, at man fandt en aand i alle og i alt, i levende væsener, men ogsaa i livløse ting. For mange især af den lærde stand i Kina flød saa omsider alle disse aander sammen til en eneste livsaande som fyldte hele naturen, universets sjæl. Derfor skriver ogsaa en af Kinas lærde: „At der foregaar udviklinger i og forandringer af himmel og jord, at livskræfter udvikles, modnes og svinder i mennesket, at trær og planter blomstrer og visner, at liv og død vekselvis virker i hele naturen: alt dette er intet andet end virkninger af den ene og samme gudsaand som er i naturen." Den ene og samme aand som skal ha gjennemtrængt hele skabningen, er altsaa gud, hvorfor ogsaa alt er gud og derfor gjenstand for tilbedelse — panteisme.

Men i sin tilbedelse af naturen holdt dog massen fast ved sin tro paa aander, og man tilbad aanderne i de enkelte skabte ting. Noget lignende er tilfælde med afgudsbilleder. Man tilber ikke selve billedet; men naar et billede af ler, træ eller metal er færdig, „indvies" det ved præsternes tryllеformularer, og under eller ved denne „indvielse" tar gudernes aand bolig i billedet, som man da tilber. Men den uvidende masse kan vanskelig skjelne mellem billedet og aanden i billedet, og saa tilber man nok lerklumpen istedetfor gudernes aand.

De vigtigste gjenstande i naturen som man tilbad, blev følgende:

1. **Himmel og jord.** I Kinas hellige bøger gjentas ret som det er formaningen til at tilbe himmel og jord, som er hele universets far og mor. Af og ved himmel og jord, som var til forud for al anden skabningen, er alt blit til og bestaar alle ting. Noget tilsvarende er tilfældet med forældre; de føder barn og sørger for dem i barneaarene. De to tanker som derfor har slaat de dybeste rødder hos det kinesiske folk, er den ene at hædre sin kjødelige far og mor, og den anden at hædre universets far og mor. Af dette er dog tilbedelsen af far og mor, forfædredyrkelsen, vigtigst; ti fra disse venter man sin hjælp og lykke i livet, sin trøst i sorg og nød.

2. **Solen.** Tecumseh, en indianerhøvding, sa i et samvær med general Harrison, da talen gled ind paa religiøse spørsmaal: „Solen hist paa himmelen er min far, og jorden er min mor." Ligedan i Kina. Solen ydes guddommelig tilbedelse, og denne tilbedelse danner en del af den konfucianske statsreligion, og udføres derfor af statens embedsmænd, mandarinerne.

3. **Maanen.** Denne nattens dronning har med sit

milde, sølvklare lys tiltrukket sig de hedenske tilbederes opmerksomhed. Ved fuldmaane i den 8de maaned holdes høitid for maaneguden; hele den kinesiske nation bøier sig da tilbedende for dette lysende himmellegeme, og man frembær som offere til maanen kager, frugt og blomster.

4. **Guderne i eller for de fire sjøer.** Disse har med havet og alt hvad deri er, at gjøre. De skulde derfor nærmest være til nytte for sjømænd og fiskere, hvorfor det selvsagt ligger i disses interesse at tilbe dem og yde dem sine offere.

5. **Regn- og vandguder.** Regnguden rider gjennem luften paa en hvid hest fulgt af tolv smaagutter. Han holder en skaal vand i sin haand, skvætter ud en draabe her og en anden der, og allevegne hvor han vanker, blir der regn. I alle brønde, elve og kilder findes der aander eller guder som har med vandforsyningen at gjøre. De er derfor af overmaade stor betydning for større byer som væsentlig maa lide paa vandforsyningen i sine brønde, og i regnløse tider dyrkes de meget flittig.

6. **Guder for torden og lyn.** Disse er baade mange og majestætiske, og naar det tordner og lyner, er dette gudernes alvorlige tale, gjennem hvilken de forkynder mennesket sit mishag og sin vrede. I aarets 6te maaned faster man til ære for disse guder og flokker sig i massevis til templerne for at ofre og tilbe dem.

7. **Guder for skogens træer.** Disse guder tilbedes kun naar et egetræ skal fældes. I et saadant tilfælde melder man tiden til alle i nabolaget, for at de alle kan holde sig indendørs og holde husdøren lukket; ti guden er ifærd med at bli husvild og kunde komme til at hevne sig paa nabolaget.

Fremdeles dyrker man guder for fjeldene, guder for de fire aarstider, guder for vind, sne og frost, guder for blomster og vekster m. m. fl. Der er ingen ende paa den masse guder kineserne har.

Ved siden af at tilbe ovennævnte guder, aander og sine forfædre, ved gamle bøger at berette at kineserne meget tidlig ogsaa frembar offere til afdøde helte, vismænd og folkets velgjørere i en eller anden retning.

Konfucianismen. I det 6te aarhundrede før Kristus fremstod Kinas store vismand og lærer Konfucius, som imidlertid ikke er nogen religionsstifter. Hans reformbestræbelser laa i andre retninger, hvorfor konfucianismen ikke er et religionssystem, men en morallære indeholdende religiøse momenter, og dertil kun faa af disse. Et led i hans lære eller system omhandler nemlig „sønlig ærbødighed", ved hvilket tildels forstaaes noget ganske andet og mere end vort 4de bud, nemlig at dyrke og tilbe de afdøde forfædre. Som allerede nævnt forefandtes der forskjellige former af fædre- og heltedyrkelse før Konfucius; men han gjorde den ganske anderledes populær og til en pligt end hvad den var især umiddelbart før hans fremtræden, og den har været og er ned til vor tid, som allerede tidligere nævnt, kinesernes fornemste religion. Den senere konfucianisme har imidlertid udvidet sig til at indbefatte ogsaa dyrkelsen af guderne for de fire sjøer, regnguden, tordenguden m. fl.

Taoismen. Laotsz, født ca. 50 aar før Konfucius, er imidlertid en religionsstifter, og vistnok en af de dybsindigste og mærkværdigste som hedensk religionshistorie kjender til. At berette nærmere om hans religiøse spekulationer ligger imidlertid udenom rammen for disse reiseminder, hvorfor det her er nok at nævne at det som i vor

tid gaar under navn af taoisme, neppe har mere tilfælles med den gamle vismands religiøse begreber end bare navnet. Den moderne taoisme har nemlig udartet i den grad, at Laotszes gamle mysticisme ganske har maattet vige pladsen for det groveste afguderi, overtro og troldom. Den ved om og tror paa en masse guddomme, djævleskikkelser, nisser og trold. Den har skaffet Kina en overflod af tryllemidler og tillige piller og pulvere, sidstnævnte til at skade sine fiender med, m. m. m. af den værste og farligste humbug som tænkes kan. Hvad jeg under kap. om overtro og troldom berettet om de mysteriøse haarklippere, er et bevis derpaa, og en saadan vanvittig bevægelse som bokserbevægelsen, som endnu er os alle i friskt minde, er omtrent utænkelig uden en fast indgrodd tro paa troldom, hekseri og besværgelser af de slags som nutidens taoisme har at by paa.

Buddhismen. Heller ikke denne fra Indien og til Kina importerte religion vil jeg herunder nærmere behandle, men kun nævne at den er nu i lighed med taoismen blit noget ganske andet end hvad den oprindelig var. I tidens løb har buddhismen nemlig i den grad skiftet karakter, at selv buddhistpræster sier at hvis Buddha kom til verden igjen, vilde han ikke kunne gjenkjende den religion som gaar under hans navn. Den oprindelige indiske buddhisme ved ikke om nogen gud, om det da ikke skulde være Buddha selv. Nærmest er den ateisme. Nutidens buddhisme i Kina og som allerede antydet ogsaa i Japan har udviklet sig til flerguderi, i hvilket Buddha selv er hovedguden, eller ialfald en af hovedguderne. Buddhas Nirvana, en tilstand i hvilken i ethvert fald alt begjær skulde ophøre, er blit erstattet med et paradis som det er forholdsvis let at slippe ind i. Og

ellers har buddhismen i Kina i mangt og meget ladet sig influere af og lempet sig efter baade konfucianismen og især taoismen, hvorfor den er blit opblandet med megen overtro og plumpe hedenske skikke. Som en følge heraf kan da, som allerede nævnt, buddhist- og taoistpræster samarbeide, og guder af begge slags religioner bor i skjønneste harmoni sammen i samme tempel.

Som allerede nævnt har kineserne henvist aanderne til især gamle indhule træer som deres bolig, og ellers færdes disse, som før antydet, nokså frit omkring paa veiene, i luften og ellers andensteds. Anderledes med gudebillederne; de maa ha sig nogenlunde ordentlige hjem, og af saadanne har nok Kina flere end de kristne lande har kirker.

Jeg kom, grundet oplysninger jeg fik i en meget interessant samtale jeg hadde med min ven, lærer Goaa hsen sen i Juning, især til at lægge merke til følgende templer:

Enhver liden farmerlandsby har ialfald et lidet tempel, og ligedan støder man ikke sjelden paa bitte smaa templer ude ved vei- eller agerkanterne. Disse er overmaade vigtige templer for befolkningen i omegnen. Ti for det første saa danner de det foreløbige opholdssted for de afdødes sjæle før de farer hen til dødsriget. Og dernæst saa har man i disse templer bitte smaa guder gjort af ler. Disse repræsenterer i mange tilfælder en eller anden afdød mand i nabolaget som paa en eller anden maade har vundet folkets gunst eller været nabolaget til hjælp med raad og daad. Efterat vedkommende er død, viser da de gjenlevende sin paaskjønnelse ved at gjøre ham til en gud. Saadanne guder tilber man da for at faa føielig veir, saa avlingen kan bli god. I et andet

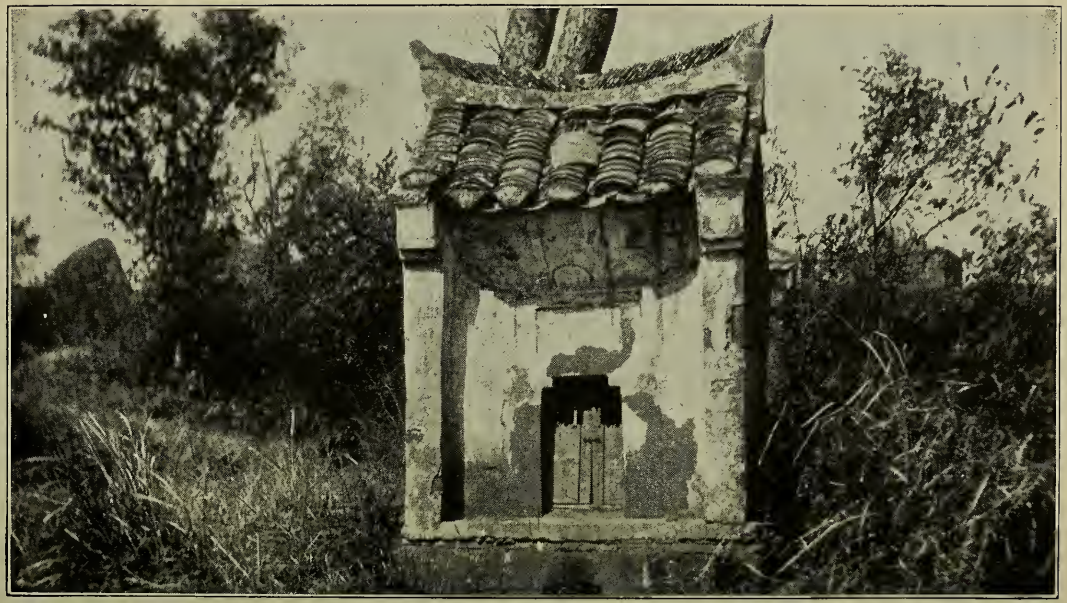

Et lidet landsbytempel.
Saadanne smaa templer findes ogsaa her og der ved vei- og agerkanterne.

slags landstempler findes guder som særlig har tilsyn med heste, kjør og andre af farmernes dyr.

Ved elvebredderne findes enkelte templer hvis guder har som forretning at føre tilsyn med vandet saa det ikke flyder over elvebredderne og afstedkommer oversvømmelser.

Der findes ogsaa enkelte templer for en meget vigtig gud som kaldes kjøkkenguden. Denne gud har dog som regel sit hjem i hver mands kjøkken, hvor han fører tilsyn med at der findes mel i fadet og olje i kruset, samt at kjøkkenpersonalet opfører sig som sig hør og bør. Man maa ikke føre altfor slem støi og larm, ti da kunde guden falde paa at forlade huset, og flytter man fra et hus til et andet, maa man før flytningen rive ned ovnen i gammelhuset; ti ellers vil ikke guden bli med til det nye.

Den 23de dag i den 12te maaned holdes der stor fest for kjøkkenguden. Man ofrer kager, sukker, brændevin og røgelse og tilber den. Derpaa brænder man en papirhane, under hvilket guden farer til himmels for at aflægge rapport om forholdene i hjemmet og udvirke velsignelser for dem han har under sit opsyn, ogsaa det kommende aar. Men før guden farer til himmelen, smører man undertiden sirup paa hans mund, kniber den til og sier til guden: „Tal nu søde ord for os hos den øverste gud.“ Nytaarskvelden kommer guden tilbage igjen. Jeg traf den kveld til at være hos past. Nessés i Suiping. Mellem kl. 5 og 7 blev der pludselig saa stille, saa stille over hele byen. Før hadde man brændt sine firecrackers, skraalet og støiet. Men nu med et blev det stille i Suiping og stille i hvereneste by i landet. Alle kryber ind i hver sin hytte, og selv den hjemløse

Tempelbygninger udenom Chenghang.

tigger søger at komme sig i skjul for at kjøkkenguden i ro og fred kan faa vende tilbage til sit hjem.

I enkelte templer findes guder som har med ilden at gjøre. Disse guder er saa som saa at ha i nabolaget. Har de intet imod sin by saadan i sin almindelighed, beskytter de den mod ildebrand. Er der derimod nogen i byen som de hader, sender de duer afsted til at sætte ild paa vedkommendes hus. Kommer der derfor duer hen til ens hus, blir man bange og haster afsted til ildgudens tempel for at forsone sig med de vrede guder. Ildkugler og stjerneskud anser man ogsaa som et ondt varsel fra disse guder.

I andre templer har rigdommens gud sit tilhold. Denne gud hjælper først og fremst godtfolk til at faa sit daglige livsophold. Han har ogsaa tilsyn med guld, sølv, kobber og penge, og staar handelsmænd og andre næringsdrivende bi. Ved ild eller damp som om natten stiger op af jorden, antyder han stedet hvor guld, sølv m. m. ligger skjult.

I buddhist-taoisttempler findes de egentlige storguder, blandt hvilke den vigtigste er Buddha, Kwanyin. Han skal paa en maade ha medlidenhed med folket, hvorfor man da tyr hen til ham i sin nød. Den 17de dag i den 2den maaned er den vigtigste fest for denne gud. Paa den dag kommer især gamle kvinder hen til Kwanyins tempel for at tilbe og ofre ham olje i store fad, kager, offerpenge og godter. Ufrugtbare kvinder tar sin tilflugt til Kwanyin, og disse gjør guden løfter om fester og festklær til ære for ham om han bare vil gi dem sønner.

En anden meget vigtig gud er Wen Wang Keng, da han har med barna at gjøre. Tre dage efter fødselen

bør ethvert barn fremstilles for denne gud, til hvem man da ofrer høns og kager. Denne handling minder noget om budet som blev git Israels folk om at fremstille alle førstefødte guttebarn for Herren. Luk. 2, 23 o. a. s. Hensigten dermed er dog tildels forskjellig, idet man venter at guden skal gi barnet lykke og et langt liv. Imidlertid paastod Goaa at han var blit ofret til guden som tilhørende ham, samt at han, Goaa, hadde git guden en af sine sønner som adoptivbarn. Men dette med at bli git til guden for at tilhøre ham, tænkes ikke som et ømt barneforhold, saadan som blandt os kristne. Det er frygten som driver forældre dertil for at holde gudens vrede samt andre onder borte fra sig og sine.

Wen hsien templerne huser guden som har med sot og sygdom at gjøre. Paa gudens fødselsdag, den 5te i den 5te maaned, gaar man hen til hans tempel og bønfalder ham om at holde sygdomme borte fra hjemmet aaret igjennem. Man ofrer til ham penge samt en liden baad, i hvilken man tror guden samler alle aarets sygdomme. Naar da det hele er indsamlet, sendes baaden hen over havet, og dermed er man kvit hele greien.

I enkelte templer holdes der et slags gudepoliti, hvis opgave er at passe byen mod tyve og røvere. I Miaowan, en bistation til Juning, stødte jeg paa et saadant tempel, og da jeg sammen med past. Stokke kom hen til templet, holdt man paa at kalkvaske politimændene sine. Paa spørsmaal om hvorfor man gjorde det, fik vi til svar at byen nylig var blit herjet af røvere, og det trodde man kom af at man hadde forsømt at holde sig tilvens med disse guder, som da var blit grætne og forsømmelige i sin gjerning. Nu skulde man da hvidvaske guderne og ellers stelle godt med dem, saa vilde de nok til gjengjæld

verge byen mod overfald af røvere. De vidste ikke, de stakkels folk, at dersom Herren ikke vogter byen, saa vaager baade vægteren og afguderne forgjæves over den. Sal. 127, 1.

De templer som imidlertid la mest beslag paa min opmerksomhed, var de buddhisttempler i hvilke helvedstraffene fremstilles. Disse er overmaade interessante templer; ti rigtignok er helvedstraffene her fremstillet paa en meget plump og udvortes maade i lerfigurer og lerformationer, men det hele vidner dog om at ogsaa hedningen har en anelse om at der er et helvede til, samt at helvedstraffene maa være noget forfærdelig.

Disse slags templer er meget store og bygget efter samme plan som alle store kinesergaarde, og har som disse flere indelukkede gaardsrum. Den første man træffer ved indgangen til et saadant buddhisthelvede er en tjener som om nætterne streifer om paa jorden for at røve sjæle og føre dem ind i dødsriget. Foran denne gud staar et alter, paa hvilket findes et røgelseskar og en klokke. Naar de tilbedende (de fleste er forældre som ved offere søger at hindre denne helvedaand fra at røve deres barn) kommer hen til alteret, slaar de først paa klokken for at vække gudens opmerksomhed. Derpaa ofres der røgelse, vin og brændevin for at holde guden i godt lune.

I gallerier til hver side af gaardsrummet er da rettergangen og pinslerne fremstillet, og der er mange afdelinger, alt eftersom forbrydelser og synder er af mange slags. I hver afdeling findes der en dommer, en anklager med vidner samt en eller flere bødler, og disse lerfigurer er som regel nogen fæle djævlefikfakelser. Ofte hænger den blodrøde tunge dem ud af munden, og hals

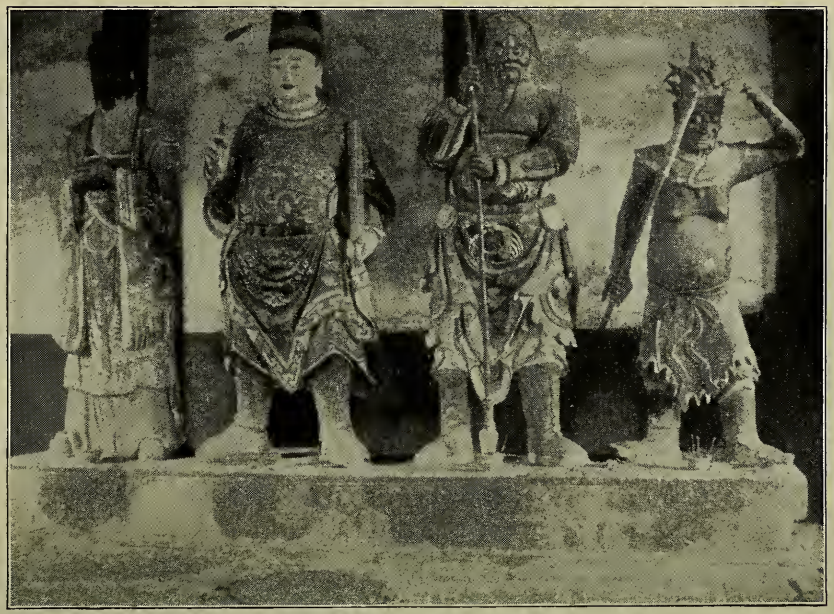

Gudebilleder i et buddhisttempel.

og bryst er malet i blodfarve for at betegne hvor blodtørstige og grumme de er.

I den første afdeling i helvede maa sjælen opholde sig i fem uger og lide forfærdelige pinsler, og denne tortur maa alle døde gjennemgaa. I disse fem uger kommer de afdødes slegtninge hen til templet, hvor de hyler og anraaber dommeren om barmhjertighed, og baade i templet og hjemme ofrer man røgelse for at fri sine kjære ud af pinen.

I næste afdeling sidder en dommer med en aaben bogrulle foran sig og oplæser forbandelsen over en datter som har været ulydig mod sine forældre.

I en anden afdeling findes en bedrager liggende paa knæ foran dommeren, som sidder med et opslaat skyldregister i haanden. De to vidner er halvt menneske og halvt dyr og er forsynet med hver sit spyd for at gjennembore synderen saasnart dommen falder. Bag den anklagede og bøiet over ham, staar en af de straffende aander som trykker ham ned, sønder og sammen, ligedan som forbryderen ved aager, vold og bedrag har undertrykket andre.

Disse er de rimeligste og mindst afskrækkende pinsler i dette buddhistiske helvede. Andre er saa realistiske og afskyelige at læserne neppe vilde bry sig om at faa dem afmalet i sine detaljer, hvorfor jeg kun skal antyde at de groveste synd ere blir kogt i olje, knust til støv og malet til pulver, faar sin tunge udreven og sine øine udstukne m. m.

Besøget i alle afgudstempler, men især i disse helvedestempler sætter en i en trist og uhyggelig stemning. Omgivelserne er delvis aarsag til det; men det forklarer ikke det hele. Ialfald følte s det for mig, naar jeg for-

lod disse templer, som om jeg hadde været i helvedes forgaard; ti hele afgudsstellet er jo intet andet end bare djævelskab. Derfor sier apostelen Paulus i 1 Kor. 8, 4: „Ingen afgud i verden er til," og i 11, 19 sier han: „Hvad mener jeg altsaa? At der er noget afgudsoffer eller nogen afgud til?" og i næste vers svarer han og sier: „Nei, men hvad de (hedningerne) ofrer, det ofrer de til onde aander og ikke til Gud," noget som ogsaa vore hedninger bogstavelig gjør, som vi senere skal faa nærmere anthydet. Denne samme følelse, at mørkets fyrste med sin aandehær og i al sin frygtelige magt og vælde staar bagom og er den som bestyrer og behersker hele afgudsdyrkelsen, har vistnok alle som kommer i berøring med og lærer hedningerne at kjende. Jeg husker saaledes hvad past. Stokke sa til mig en dag vi hadde besøgt helvedtemplet i Juning. Da vi gik ud af templet, følte vi os begge nedtrykte og i en sælsom sindsstemning. Jeg gjorde da Stokke blandt andet følgende spørsmaal: „Ved du at satan har sin trone her i Juning by, hvor du er sat til at virke?" og fik til svar: „I alle de femten aar jeg har bodd her, har jeg hat fornemmelsen af at mørkets fyrste har en forfærdelig magt over dette arme forblindede folk," noget som desværre er altfor sandt.

Mange templer er „vakante", præsteløse, men de større templer og især klostrene er vel bemandet. Afgudspræsterne har det ikke med at prække og undervise sit folk. Deres forretning i templerne er at slaa paa tempelklokken for at vække guderne, tænde røgelse, gi de bedende svar paa sine bønner m. m. af samme slags tusleri. Afgudspræster i Kina forekom mig ikke at være af mors bedste barn, og flere af dem er ligefrem forbrydere som

har søgt skjul bag tempelmurene, hvor de er blit „fromme“ og „gudfrygtige“. Man kan ikke andet naar man møder disse fordægtige fyre, end tænke paa „yankee“-vittigheden: “When the devil was sick, the devil a monk would be.” Og ellers er disse præster dumme, dovne, drikfældige, utugtige og — ja dette maa vel være galt nok for præster at være.

De almindelige tilbedelsesdage er den 1ste og den 15de dag i hver kinesisk maaned, og andre tilbedelsesdage er allerede blit nævnt. Af større høitider er allerede vaar- og høstfeste samt nytaarsfesten allerede nævnt, blandt hvilke nytaarsfesten er den vigtigste. Ogsaa andre fester feires.

Imidlertid maa man ikke tænke sig disse tilbedelsesdage og høitider lig vore søndage og høitider i kristenheden. Arbeide og forretning gaar altid sin vanlige gang, nytaar undtat. Den hedenske larm lyder bestandig en imøde, og søndagsfred er ukjendt i landet. Og selv i templer hvor Kwanyin tilbedes, er saadant som høitidsstemning aldeles ukjendt. De tilbedende kommer til templet til uregelmæssige tider, og gudstjenesten bestaar væsentlig i at man knæler foran den eller de guder man for tilfældet søger, slaar panden mod jorden, ofrer røgelse, penge eller hvad andet det nu er, og færdig med sit forlader man templet til ligesaa uregelmæssige tider. En saadan tilbedelse er overmaade trist og tom. Der er intet i den som løfter tanker og sind opad og stemmer det til andagt. Man kan gjenkjende hedningen fra Pauli beskrivelse i Rom. 1, 21 b: „De blev daarlige i sine tanker, og deres uforstandige hjerte blev formørket.“ Derfor „daarer“ de ogsaa baade sig selv og andre med „tomme ord“ og ligesaa tomme religiøse handlinger.

Træk fra folkelivet, missionsarbeidet m. m.

Vi vender tilbage til Hankow igjen for ta paa vei nordover til vor missionsmark. Den første veistub er bare ti mil lang — fra Hankow og til den for læserne nu vel bekjendte Shekow station, hvor vort fælles teologiske seminar er beliggende. Men denne gang reiser vi med baadskyds, og da blir veien 15 mil lang.

Paa alle elve, kanaler og vasdrag i Kina drives der en meget livlig transportforretning med baade og flaader. Fra gamle dage af og lige ned til den allerseneste tid har man ingen jernbaner hat i Kina, og selv nu haves yderst faa jernbanelinjer. Derfor gik al trafik til lands for sig, og gjør det fremdeles paa de allerflesteste steder, ved trillebør, oksevogne og bærestol, eller man fik sine sager transporteret paa kuli- eller kamelryg. Men allesteds hvor farbart vand fandtes, blev vandveien benyttet, og hvor saadan vei ikke fandtes, grov man kanaler, baade mange og tildels lange.

Ved alle større byer især vrimler det derfor af baade, saa sandt der er en farfar elv ved byen, robaade, seilbaade og „familiebaade". Sidstnævnte er store nok til ved siden af fragtgodset ogsaa at rumme hele familien, plus høns og hund og kat. En saadan baad er tildels overdækket, og nedenunder dette halvdæk bor da familien. De ombordværende er saadanne folk hvis bedrift er baadfart, og ombord paa saadanne baade kan en baade fødes, leve og dø. Missionærer af den norske, finske

og Hauges synodes mission maa i vintertiden naar vandstanden er lav, ofte reise opad Yangtse- og Hanelvene paa det slags baade istedet for paa større, og paa disse ofte op til tre ugers lange reiser fryser man og slider ellers meget ondt.

Efter en, som det forekom mig, lang og heftig prutten om skydspenge fik vi — prof. Søvik og forfatteren, leiet os en baad, og snart gled vi østover den store, majestætiske Yangtse-elv, som ogsaa her siger avsted mod havet, graa, grumset og træg. Om et par timers tid forlod vi imidlertid Yangtsekiang og tog nordover paa en bielv, som har sit udløb fra nogen store sumper nordøst fra seminariet.

Hvor i verden man reiser, støder man allesteds paa politiet og toldvæsenet, i fredstider især sidstnævnte, i krigstider begge. Hidtil hadde jeg imidlertid bare saa vidt hat et glimt af politiet, men slet ingen toldere. Jeg begyndte at bli forundret, næsten urolig; ti paa reiser i fremmede lande føler man sig ikke rigtig vel tilmode før man i toldboden har faat sit reisetøi merket med overtolderens kridt. Imidlertid ventet jeg ikke at støde paa nogen toldbod her paa denne bielv og langt udenom Hankow. Men det er det uventede som ofte sker, og vi stødte paa baade et og to toldkontorer, et paa hver side af elven. Man har smuglere ogsaa i Kina, hvorfor man har toldbod paa rent uventede steder for at ingen skal kunne snige sig med sine toldbare varer ad en bagdør ind i byerne. Man kan endog støde paa toldboder paa grænsen mellem provinser her og der, og ifølge hvad der blev mig fortalt, bortforpagtes tolden paa flere saadanne steder, og saa har man den samme historie i Kina som i gamle dage i Palæstina: „Toldere kræver ind mere

end hvad der er dem forordnet," og en tolder er derfor som saadan endnu den dag idag ogsaa en synder.

Opad elven stødte vi i maaneskinnet paa en mængde fiskere. Det var interessant at se paa fiskeriet i Kinas elve; ti ogsaa det driver kineserne paa sin egen maade. Man binder sig et stort firkantet garn, som man fæster til en ramme, og denne fæstes igjen til en balancestang, en saadan som man før i tiden brugte til at vippe op vand af brøndene med, kun meget længere, tykkere og tyngere. Man sænker da garnet fladt ned paa elvebunden, lar det i ro en stund, men heiser det saa op for at ta vare paa fangsten. Det hele syntes at gaa meget koselig og magelig for sig; ti mellem hver gang fiskeren opererte vippestangen, tog han sig en lur. Og at dømme efter hvad jeg saa, kom nok mange den gang til at „strœve hele natten uden at faa noget".

Kl. 11 om natten naadde vi efter mange eventyr og strabadser frem til seminariet, og efter en 5 a 6 ugers reise smagte det godt at faa komme iro hos prof. og mrs. Søvik.

Det fælles teologiske seminar ligger to og en halv mil fra landsbyen Shekow og kun en femten minutters vei fra jernbanestationen af samme navn. En komite bestaaende af missionærer fra de parthavende missioner har æren for at ha valgt et saa heldigt sted for seminariet og sikret det en høi, vakker byggetomt paa ca. 10 acres land. De som fra først af satte sig i spidsen for dette foretagende, var prof. O. R. Wold og pastorerne N. Arnetvedt, C. Collan og K. S. Stokke, henholdsvis af Hauges synode, Det norske og Det finske missionsselskab og Den forenede kirke. Efter at alle parthavere var blit enige om statuter for seminariet og kontrakt gjort, blev hr. J. M.

Indvielsen af fællesseminariet i Shekow.

O. Gudal ansat som tilsynsmand for byggearbeidet. Dette blev gjort om høsten 1912, og om et aars tid stod seminarbygningen med fire professorboliger færdige til at tas i brug. Hr. Gudal har i dette arbeide sat sig et varigt minde i Kina, og med den uøvede og nærlige hjælp han sammen med andre i lignende stillinger der-

Past. J. R. Birkelund, prof. O. R. Wold, pastorerne C. W. Landahl, K. S. Stokke og M. Arnetvedt, og prof. E. Søvik. De fem sidstnævnte er fællesseminariets „fædre".

ude har maattet benytte sig af, har arbeidet vistnok kostet ham megen bekymring og en hel del ærgrelse.

De første til at tjene som skoledirektører for fællesseminariet var pastorerne Arnetvedt, Stokke, C. W. Landahl og E. Sihvonen, de to sidstnævnte henholdsvis fra Hauges synodes og finnernes missjon. Det første fa-

kultet bestod af professorerne Karl Ludvig Reichelt, H. Sjøblom, O. R. Wold og Erik Søvik, henholdsvis af Den norske, finske, Hauges synodes og Den forenede kirkes missjon.

Oprettelsen af dette seminar er vistnok et af de glæ-

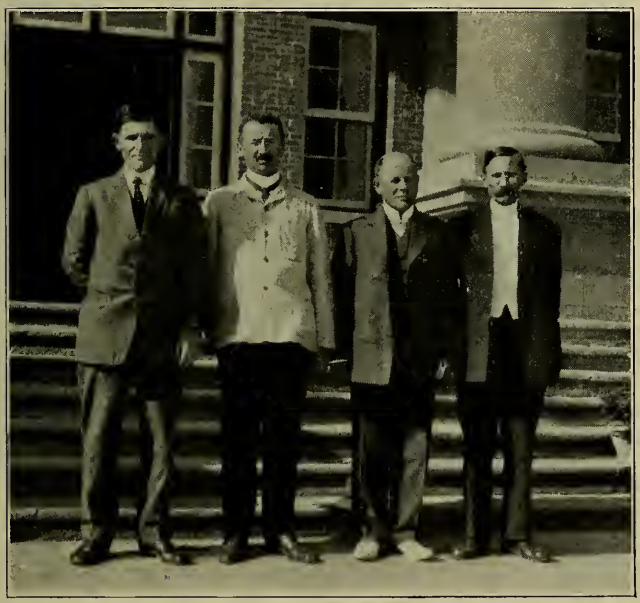

Det teologiske fakultet ved fællesseminariet i Shekow.
Prof. E. Søvik, prof. H. Sjøblom, prof. K. L. Reichelt, prof. O. R. Wold.

deligste, største og betydningsfuldeste resultater, om ikke det allerstørste, af ovennævnte missioners virksomhed i Kina; ti fra denne anstalt vil der nedigjennem tiderne udgaa en skare vel uddannede og ellers vel udrustede unge mænd til at tjene som præster blandt sit folk. Og saa er denne skole et samlings- og foreningsarbeide de

lutherske missioner i Central-Kina imellem, og at den vil ha sin store betydning i forbindelse med dannelsen af en kinesisk luthersk kirke i Central-Kina, trænger ikke nogen nærmere begrundelse.

Søndagen den 19de oktober, 1913, en straalende solblank dag, blev seminariet indviet, og den dag kommer vist ingen af de tilstedeværende nogensinde til at glemme. Det var første gang repræsentanter og besøgende af ovennævnte missioner samt en hel skare af deres venner — alt i alt en 60 a 70 — var mødt sammen til stevne. Og saa ved siden deraf en skare af indfødte arbeidere og studenter paa nær 300. Det lignet en mønstring af stridskræfter til kamp i Herrens krige. For vore indfødte venner var vistnok dagen ogsaa en aabenbarelses- og glædesdag. Aldrig før hadde de fleste af dem set en saadan anstalt. Og at faa træffe saa mange ligesindede og medarbeidere, hvor var ikke det gjilt. Der var ingen ende paa „pingana", gode ønsker og alskens hilsener. Men glæden var vistnok størst hos missionærerne; ti tænk hvilken forandring. Det var jo bare 22 korte aar siden de første banebrydere kom didud. Da blev de trakteret med øgenavne, skjældsord, raadne egg og stenkast, mistænkt, led alskens fortrædeligheder og endog forfølgelser, og i bokseroprørets dage var missionærernes liv ikke fem cents værd. Nu har stemningen vendt sig. Allesteds er missionærerne velkommen, deres arbeide tales vel om, og allesteds vil man ha skoler for sine barn og evangelister for de voksne. Og der er allerede fremblomstret større og mindre lutherske kristenmenigheder vidt og bredt udover Central-Kina. Og her ved seminariet var man nu samlet med den skjønneste frugt af sit arbeide. Ja, sandt at si: Denne gjilde skare af hed-

uingekristne var et herlig syn at se. „Af Herren er dette skedd, det er underlig for vore øine."

Seminarbygningen var for anledningen prydet med flag og blomster, hele tomten fra seminariet og langs professorboligerne var ryddet, jevnet og beplantet med blomster og rosenbuske, og hele den forsamlede skare var festklædt og i feststemning. Rigtignok hadde vi kontrasten

De første graduenter fra fællesseminariet ved Shekow.

nær ind paa livet; ti tæt udenom „fencet" laa kinesergrave, smaa skidne kineserhuse, afgudstempler, forfædrehaller m. m. Seminariet i lighed med vore stationer, andre skoler og anstalter derude ligger derfor som en oase i ørkenen; men de er alle sammen en forjættelse om at lidt om senn skal „ørkenen og de tørre steder glæde sig og den øde mark fryde sig og blomstre som en rose". Forvandlingen er allerede begyndt, og jeg tror nok at hedningerne som paa indvielsesdagen sad paa sine grave og hang over „fencet", fik et indtryk af at vi kristne lever

et rigt og lykkeligt liv og eier en fred og glæde og et livsens haab som de er aldeles blottet for.

Festen begyndte med afsyngelsen af Luthers kjæmpesalme: „Vor Gud han er saa fast en borg." Den blev sunget i kinesisk, engelsk, norsk og svensk, men det voldte ingen forstyrrelse. Tvertimod lød den bare saa meget kraftigere og seiersikrere; og snart skal Guds ord og Luthers lære ved graduenter fra dette seminar bli sunget og prædket ind i folkets hjerter udover Yangtsedalen og Honans sletter. Grundstenslægningen udførtes af past. Stokke, assisteret af professorerne Sjøblom og Dæhlin. Festprædkenen blev holdt af past. Sihvonen og indvielseshandlingen af past. Landahl. Det var et alvorlig og gribende øieblik.

Om eftermiddagen holdt prof. Wold et foredrag om den lutherske kirke til forskjel fra de andre protestantiske kirkesamfund, hvorpaa representanter fra andre missioner frembar sin hilsen. Af udlændingerne vakte vistnok past. N. A. Larsen og redaktør Peer Strømme samt past. Tjelstrøm mest opmerksomhed i kinesernes øine. Man beundrer hos andre det man savner hos sig selv, og denne gang gjaldt det hos de to førstnævnte en sterk, kjæk kropsbygning og hos sidstnævnte et kjæmpestort skjæg. Forsamlingen lyttet meget opmerksomt til alle taler som blev holdt; men prof. Reichelts vakre, stemningsfulde sangnummere vakte mest begeistring i forsamlingen.

Paa mandag og tirsdag fortsattes der med møder af mange forskjellige slags. Mange vigtige spørsmaal, blandt hvilke skolearbeidet, organisationsspørsmaal, udgivelsen af et fælles opbyggelsesblad for de kinesiske kristne — det første nummer af et saadant blad, et festnummer forelaa allerede trykt — blev drøftet.

Opholdet ved seminariet var overmaade løftende og hyggelig. De fire professorer med fruer har bra husrum og endnu større hjerterum og udøvet under festen en storartet gjestfrihed. Fruerne Søvik og Wold forestod fællesbevertningen paa søndag og skilte sig fra sit hverv paa en mesterlig maade. Men stakkels en del af vore gule brødre; de forstod sig ikke paa europæisk bordskik og stødte an baade her og der til skræk og ærgrelse for vore vertinder.

Vi forlod alle seminariet med inderlig glæde og tak. Guds fred hvile over seminariet, og hans velsignelse følge altid den gjerning som der blir gjort.

Chikungshan. Fra seminariet fortsætter vi nordover provinsen Hupeh, hvor Londonerne driver arbeide, men i lighed med alle andre missioner lider ogsaa de af mangel paa mænd og midler. Det er noget for os kristne at tænke over det, at mens al verdslig forretning over al verden som regel har begge dele til sin raadighed i overflod, saa har man i missionen vakancer og kassemangel uden ende. Hvad kan grunden til dette misforhold være? Jeg overlader til læserne at grunde over spørsmaalet og besvare det hver for sit eget vedkommende.

Paa veien nordover saa jeg paa nogen høidedrag til høire et tilsprang til træplantning, vistnok det eneste paa de kanter hvor jeg færdedes. Efter ca. tre timers reise faar vi fjeldkjæden Chikungshan i sigte. Denne fjeldkjæde danner her en naturlig grænse mellem Hupeh og Honan. Vi reiser gjennem en tunnel og stiger af toget ved den anden station nordom tunellen, Sintien, og nu er vi kommen paa „hjemlig grund"; ti Chikungshan, som vi nu skal besøge, danner sydgrænsen af vor missionsmark.

Chikungshan blev i sin tid „opdaget" af pastorerne Dæhlin, Nelson og Stokke samt dr. Behrents. Disse fikret sig ved kjøb en del af fjeldet og anla en del fjeldveie, altsammen paa egen bekostning. Her har da vort samfunds, Den norske synodes, Den svenske Augustana synodes, en del af Hauges missionærer samt en del andre fundet sig et opholdssted under den farlige sommertid, saa i juli og august, da man maa flygte fra det dræbende klima nede paa sletten, er man samlet ca. 150 lutherske mænd, kvinder og barn paa Chikungshan.

Nede i Sintina maa vi leie os bærestol samt kulier til at bære vort reisetøi. Opstigningen er paa sine steder meget brat og anstrengende. Selv unge og sterke folk bør derfor, især i sommervarmen, ta bærestol; ti i det farlige klima herude kan man saa let faa sig et knæk. Kommen ca. to trediedele opad fjeldvæggen fik vi se en kvinde komme gaaende fremover den øverste fjeldkam. Det var mrs. Nelson som var paa udkig efter fremmede, og saa snart hun fik øie paa karavanen, vendte hun om og ruslet hjemover. „Undrer mig paa," sa past. Nelson, „om hun nu faar kaffeen færdig til vi naar hjem." Ak, hvor mange unødvendige bekymringer vi dog besværer os med i denne verden; ti ankommen til Nelsons fjeldstue stod bordet dækket med kaffe og mange andre gode sager, og det hele smagte overmaade godt i den friske fjeldluft.

Det er vakkert oppe paa fjeldet. Fra syd mod nord gaar der en fjeldsti, fra hvilken veie fører til høire og til venstre. Nordspidsen af kolonien har man gitt navnet Nordkap og sydspidsen Lindesnes. Men saa fik man ond samvittighed; man var jo amerikanske borgere og hadde americanism i blodet sit længe før ekspræsident

Roosevelt begyndte at præke derom, og for at bevise dette kaldte man den pynt som stikker ud mod øst, „Roosevelt Point". Chikungshan er en Guds-gave til vor mission, og var det ikke for sommeropholdet paa dette fjeld, vilde vi vistnok ha maattet begrave flere af vore kjære missionærer derude end tilfældet er.

Missionærerne har git missionen en vakker og rummelig byggetomt oppe paa Chikungshan. Paa denne tomt har missionen længe hat et hus, der tildels er blit benyttet som logihus for nye missionærer og tildels som klasseværelser for skolen for missionærernes barn. Nu har vor mission, Hauges og Den norske synodes samt den svenske synodes missioner forenet sig om denne skole, Unity School kaldet, opført et nyt rummelig skolehus og ansat flere lærere. Ved siden af „the grades" er en høiskoleafdeling oprettet, fra hvilken en klasse allerede har gradueret. Miss Agnes Kittelsby er vor missions lærer ved denne skole. Men banebryderen paa dette felt er mrs. past. Oscar Hellestad, som lige fra sin ankomst til Kina i 1910 og til hun den 31te december 1913 indtraadte i egteskab med past. Hellestad, virket som lærerinde i skolen for missionærernes barn. En saadan skole er en livsbetingelse for missionærerne derude; ti uden den vilde mange missionærer efter 1 a 2 terminers tjeneste derude ha maattet reise hjem for at søge skole for sine barn. Lærerne ved en saadan skole er derfor ligesaa nødvendige for missionen som missionærerne selv; men da ikke alle har det syn paa sagen, er det en lige saa stor opofrelse at overta en saadan stilling som at bli missionær, om ikke større.

Sinyang, beliggende ca. en times vei nord fra fjeldet, er vort næste stoppested. Sinyang er i flere hen-

seender den vigtigste by paa vor missionsmark; ti her stanser endog alle hurtigtog paa Peking—Hankow banen, her bor en af provinsens høieste embedsmænd, og for missionens vedkommende har vi i Sinyang vor ældste og største station, høiskolerne iberegnet.

Men vi maa „begynde med begyndelsen", og det er nede ved jernbanestationen henved to mil øst fra missionsstationen. Jeg var endnu en grøn nykommer og forstod mig som saadan ikke paa landets skik og brug. Jeg gjorde mig derfor færdig til at forlade jernbanevognen paa amerikansk vis, det vil si: samlet mit reisetøi, tog det i hænderne og stod parat til at fare paa dør saasnart toget stanset. Past. Nelson derimod sad iro, som om der endnu var lang vei igjen til stationen. „Bare ta det med ro," sa han. „Kommer man paa dør ogsaa med ro her tillands da," sa jeg ved tanken paa hvor nervøs man ved saadanne leiligheder er her tillands. „Vi skal nok komme os ud med alt vort, tildels gjennem døren og tildels ud gjennem vinduet," sa Nelson. Dette var dunkel tale for mig, men jeg tiet dog klogelig stille. Da toget stanset, aabnet Nelson et vindu, stak hodet ud, og straks lød det i kor: „Pingana, mosø, pingana." Der kom da hen til vinduet en flok venlige, muntert pratende kristne kinesere, som saa meget respektable ud. Til disse langet Nelson alt vort reisegods ud gjennem vinduet, og før jeg rigtig fik summet mig var det hele forsvundet i vrimmelen. Nu hadde jeg da lært saa meget, og da det samme gjentog sig ved alle lignende leiligheder, forstod jeg snart at i Kina maa en „stormand" ikke en gang gjøre saa meget som at bære en vadsæk i haanden.

Som „storfolk" skulde vi da ogsaa kjøre til Nelsons station i rikska. At kjøre i en saadan liden haandtrukken

vogn er en almindelig skyds i østen, og er gaden brolagt er den nokså behagelig. I Sinyang hadde man imidlertid brolagt gaden med niggerheads, og paa de tre fjerdedels mil jeg kjørte over denne stenvei, fik jeg de grundigste opskakninger og rystelser jeg nogen gang har faat. Men snart maatte vi forlade rikshaen og vade resten af veien i støv og sand.

Veien fra jernbanestationen og til missionsstationen i Sinyang er meget interessant. Først stødte vi paa et tiggerhjem. Det var et hul inde i jordbanken ved veikanten. Ud af hullet kom en tigger krybende, skidden, fillet og fæl. Med en ynkelig stemme tigget han os om gaver. Lidt længer fremme i veien stødte vi paa en melmølle. Møllehuset var ca. 12×12 fod, og drivkraften var et lidet asen. Hvor ynkelig puslet at se paa det lille dyr trække den øvre mølleste rundt, samt hele møllen forresten. Og saa magre og livstrætte som baade dette og Kinas øvrige trækdyr saa ud. At man paa den møllen kan male mere end en halv tønde korn pr. dag, betviler jeg. Tversover veien fra møllen sad en kinesermor nede i sanden og gav sit barn die, og lidt længere fremme i gaden holdt en gutunge og en grisunge paa at indta sit maaltid i en betænkelig nærhed af hinanden. Men det rareste af alt var at skindhandlere hadde bredt sine huder ud i veien, hvor de laa i veir og uveir til det lugtet fælt af dem. Og folket, de saa ud saa ynkelig skidne, fillet, slappe, interessesløse og haabløse. Det var fattigfolk og kulier, og deres tal i Kina er legio. Ak hvor dog menneskets, skabningens herre og krone, kan synke forfærdelig dybt. Men nu er vi kommen hen til missionsstationen. Nelson banker paa porten, vi træder ind paa stationstomten og er derved kommen ind i en ny verden;

ti her møder os et herligt syn: et vakkert stationshus, en korskirke som rummer 6 a 7 hundrede mennesker, skolelokaler for gutter og piger, klasseværelser for daabskandidater med flere for arbeidet nødvendige huse. Et frodigt græs dækker hele tomten, som hist og her er beplantet med blomster, rosenbuske og skyggetræer. Det hele danner en kjærkommen modsætning til omgivelserne, og vore stationer, der alle er nogenlunde lig, er en mægtig prædiken for hedningerne om et rent og net og hyggeligt hjem, hvor alt er „stille, lyst og mildt".

Sinyang er vistnok den første by paa vort felt som blev besøgt af nogen lutherske missionær, idet pastorerne Daniel Nelson og afdøde Lyder Kristenson gjorde en reise didhen i mars, 1898, med tanken paa fremtidig arbeidsmark i sydøstlige Honan, en tanke som ogsaa blev til virkelighed. Om høsten samme aar optog past. E. O. Bøen arbeide i Sanlitien tversover elven fra Sinyang. Baade Bøen saavelsom de to førstnævnte blev forholdsvis vel modtat; men i aaret 1900 brød bokseroprøret løs, og Bøen maatte flygte.

Aaret efter flyttet past. Nelson og prof. Dæhlin med familier samt Maria Anderson did nord, og disse er da de egentlige banebrydere i arbeidet i et missionsdistrikt som tæller 445,000 mennesker. Det første aar bodde man i kineserhuse, holdt sine gudstjenester og skoler i kineserhuse, og om høsten 1902 blev førstegrøden i Sinyang indhøstet, 11 i tallet.

Siden den tid har arbeidet gaat jevnt og stadig frem. Ikke nok med at man nu har en vel opbygget station, men der er nu i distriktet døbt 771. Ca. 200 læser hvert aar til daab, 29 indfødte arbeidere virker ved stationen, og ved flere af bistationerne er der gjort tilsprang til me-

nighedsorganisation. Past. Nelson og hans medarbeidere har døiet alle nybegynderlivets besværligheder, arbeidet haardt og døiet meget ondt; men det glemmer man over saa herlige frugter. En kunde fristes til at ønske sig i deres sted.

I Sinyang overvar jeg for første gang en gudstjeneste paa missionsmarken under hvilken daab blev forrettet. Den store og forholdsvis vakre kirke var paa kinesisk vis smykket med flag, vimpler og andre greier. Dette er ikke kirkedekoration efter vor smag, men smag og behag kan jo ikke diskuteres. Værre var det at man intet varmeapparat har hverken i denne eller nogen anden kirke, kapel, skoler eller andre lokaler. Vi maatte derfor sidde i vore skindfrakker under gudstjenesten. Men ikke alle er saa heldige at ha skindfrak derude, og de som ingen har, faar da fryse og lide ondt. Enkelte kvinder som hadde raad til det, hadde med sig en liden tildækket kjedel eller gryde i hvilken der brændte nogen trækul. Denne gryde satte man snart paa gulvet for at varme sine fødder og snart i fanget for at varme sine fingre.

Der kom en 4 a 5 hundrede kristne og katekumener til kirken. Disse kan man som regel kjende paa at de har hver sin bibel og salmebog med sig, tar af sig hatten eller huen og sidder stille og opmerksomme under gudstjenesten. Hedningerne derimod har ikke lært kirkeskik endnu, men derom senere.

Kineserne er ikke musikalsk begavet, altsaa heller ikke sangere; men i Sinyang-kirken sang man forholdsvis rigtig bra, noget man vistnok især har studenterne fra de derværende høiskoler at takke for. Sangen forekom mig dog at være haard og følelsesløs, og noget andet kan man vel heller ikke vente; ti ikke har de den øvelse i sang

som vi, og heller ikke den dybde i følelsen. Men tiltrods for alt dette var der dog noget i de hedningekristne menigheders sang som tiltalte mig: de sang nemlig allesammen, ingen sad ledig. Og alle syntes de at lægge sit hjerte — slig det nu end er — i sangen. Under gudstjenesterne derude greb jeg mig ofte i det ønske: gid vore menigheder herhjemme vilde ta saa enstemmig del i menighedssangen som vore hedningekristne gjorde.

Det var ved denne daabshandling som ved tilsvarende handlinger i Juning og Kiosshan kjært at høre og se hvor ivrige og frimodige især en del af daabskandidaterne var i at gjøre rede for sin kristendomskundskab og tro, ja paa sidstnævnte sted endog græd en af kvinderne før katekisationen begyndte, sine bitre taarer af frygt for at gjøre kristendommen tilskamme med sine daarlige svar, som hun dog ikke gjorde; ti hun kunde sine sager godt, det hadde hendes lærerinde, mrs. Netland, sørget for. Især var en del af gutterne i past. Nelsons daabsklasse overmaade fripostige og bestemte i sine svar.

En daabshandling er i ethvert tilfælde en hellig og høitidelig handling — kun skade at vanen sløver bevidstheden derom. Paa missionsmarken blir den end mere gribende; ti her har man for sig gamle mænd og gamle kvinder saavelsom ungdom som alle til for ganske nylig har levet i hedenskabets mørke og tildels i alle hedenskabets fæle laster: trolddom, tyveri, røveri, hor m. m. Nu har de gjennemgaat den gjennemgribende forandring som apostelen kalder „at vende sig fra mørke til lys og fra satans magt til Gud", og nu skal de døbes ind i Guds samfund og menighed. Derfor var det saa høitidelig naar de 46 voksne hin søndag i Sinyang og flere eller færre ved andre stationer og ved andre leilig-

heder stod i rad og række rundt alterringen og paa spørsmaalene om forsagelse og tro svarte „ja, vi forsager, ja, vi tror," saa høit og kraftig at ekkoet gjenlød under kirkehvælvingen. Og fra dybet af mangt et kristenhjerte opsteg vist sukket: „Herre, gi naade dertil." Mest gribende var det at se paa de gamle kvinder med sine forkrøblede fødder. De var ikke istand til at komme sig op

Past. D. Nelson og hans indfødte arbeidere.

trinene til koret. Men Aase Hagestande, vor tro og taalmodige kvindelige arbeider i Sinyang, som hadde hjulpet, ledet og støttet dem gjennem barnelærdommen, ledet dem ogsaa nu frem til døbefonten.

Livet paa en missionsstation er et travelt jag dag ud og dag ind aaret rundt. Jeg saa derfor svært lidet til hverken past. Nelson eller de andre missionærer baade paa denne og andre stationer. Ti snart skal man se til med bygge- og reparationsarbeide, snart føre tilsyn med

skolerne, læse med daabsklassen, ha møde med sine indfødte arbeidere, besøge syge eller andre som endnu bedre trænger missionærens besøg, høre klagemaal og udjevne misforstaaelser baade her og der, modta de mange og mange slags besøgende med de mange og mange slags andragender og begjær m. m. m. Under mit ophold blandt missionærerne blev jeg oftere end ellers mindet om hvad den nys nævnte apostel i 2 Kor. 11, 26—29, sier om sin missionsvirksomhed. Det passer bogstavelig ogsaa paa nutidens hedningemissionærer. Men til alt dette kommer ogsaa for Nelsons vedkommende at han er og har i mange aar været vor missions tilsynsmand, og som saadan har han aarlig at visitere alle missionsstationer, skoler og andre anstalter, ta sig af og hjælpe tilrette nye missionærer, ofte være mellemmand i anledning indkjøb fra udlandet, føre tilsyn med arbeidet i dets enkeltheder, staa missionærerne bi med raad og daad m. m. m. Past. Nelson har altsaa arbeide nok for to, og selvfølgelig kan det ikke bli tilfredsstillende gjort tiltrods for mandens allerbedste vilje og evne. Tilsynsmanden bør derfor nu herefter bli løst fra ansvaret for nogen enkelt station, da han som saadan til en vis grad har det for alle stationer.

Rundreisen i Sinyang-distriktet saavelsom i de andre distrikter var overmaade interessant. Past. Nelson var den eneste af vore missionærer som hadde frimodighed til at by mig paa trillebørskyds, noget som jeg er ham evig taknemmelig for; ti at besøge Kina uden at ha faat sig en trillebørskyds vilde ha blit et altfor slemt skaar i de erfaringer fra reiselivet som man hører og læser saa meget om. Som allerede nævnt er Sinyang et overmaade folkerigt distrikt. Der er nu stationeret i Sin-

yang to mænd, pastorerne Daniel Nelson og Edw. Søvik, og to kvinder, miss Aase Hagestande og søster Flora Moe. Der burde være mindst en mand og en kvinde til. Og istedet for de 29 indfødte arbeidere burde der være ca. 60 indfødte prester, to evangelister, to bibelkvinder, og det nødvendige antal lærere og lærerinder for hver

Paa reise i trillebør.

prest. Først da vil Sinyang-distriktet bli tat nogenlunde godt vare paa. Ganske det samme kan ogsaa sies om Juning- og Loshan-distrikterne; Chengyang, Kioshan og Suiping er noget mindre distrikter. Gud fremskynde den dag da vi fra vore høiere skoler derude efterhvert kan faa de arbeidere som vi til enhver tid kan ta i brug.

Skolearbeidet. At aabne og drive skoler paa missionsmarken er en af de vigtigste opgaver missionen har

Vore indfødte arbeidere i Kina samlet til sommerskole.

at løse. I Kina har man imidlertid fra gammel tid af hat skoler i sit slags, som nu er blit afløst af mere moderne skoler. Men saadanne skoler eksisterer endnu mere paa papiret end i praksis, og de tusen barn i by og paa land vokser op i den tykkeste uvidenhed. Stakkels alle disse barn. Det var yderst sjelden jeg saa kineserbarn lege og glæde sig. De er for dumme endog til at le og more sig paa barnevis med barnets uskyldige glæder. Og i en sørgelig tidlig alder blir de sat enten til at arbeide, som vel og bra kan være, eller til at betle og stjæle, som værre er.

Og den kinesiske regjering har en stadig kassemangel at dras med, hvorfor det er den vanskelig at kunne greie sine affærer endog ved store laan. Resultatet har derfor været at dens mange og gode planer om moderne skoler kun i de færreste tilfælder er blit realiseret. Saalfald paa vort felt i Kina traf jeg paa yderst faa regjeringsskoler, og enkelte af de faa som var aabnet, blev stængt grundet pengemangel. Allerede af den grund er skolearbeide i forbindelse med vort missionsarbeide paakrævet. Man spør mig sommetider herhjemme: hvorfor lærer ikke vore missionærer kineserne op til at bygge sig bedre huse, dyrke jorden paa ordentlig vis, og hvorfor staar de dem i det hele taat ikke bi i at forbedre sine sociale og økonomiske forholde? For det første saa er ikke missionærerne udsendt for at civilisere folket, men for at gjøre dem til kristne, og blir de først kristne, saa vil alt som er ondt og slemt, rette paa sig ved den omskabende kraft som Guds ord har i sig. Og dernæst saa vilde ethvert forsøg i nævnte retning være forgjæves indtil folket faar nogen oplysning og skoleuddannelse. At drive skolevirksomhed dernde med det maal for øie at forbedre folkets kaar i

ydre henseende vilde derfor være en velgjerning mod folket; men som sagt, det er ikke vor første og fornemste opgave.

Derimod er skolegjerningen blandt missionærernes aller første og aller rigeste opgaver af andre grunde. Skal kristendommen komme rigtig paa fode i hedningeland, bør man ogsaa der, ligedan som herhjemme, begynde med barna og ungdommen. Det er selvsagt. Og dernæst er det ligesaa selvsagt at en mission kan aldrig bli til en sukces uden et tilstrækkelig antal indfødte arbeidere; ti vi kan aldrig udsende mange nok missionærer hjemmefra til at besætte hele vor missionsmark. Tog vi nemlig vore nuværende 33 kinamissionærer og ansatte dem alle i et og samme distrikt, saa vilde de endda ikke være mange nok til at bemande endog halvdelen af et distrikt. At faa uddannet indfødte arbeidere er derfor en livsbetingelse for hedningemissionens fremgang og bestaaen, hvorfor den missionær som forsømmer dette, begaar en fatal feil i sit arbeide. Og ellers er indfødte arbeidere fra forskjellige sider set bedre skikket til arbeidet end vore udsendte missionærer. Ti de er af landets egne barn og trænger derfor ikke at studere sproget eller folks tankesæt, sæder og skikke; de er akklimatiseret, trænger ikke at reise paa ferie, og med hver en missionærs løn kan man lønne 6 a 10 indfødte arbeidere.

Af disse og andre grunde har vor mission for det første derfor søgt at aabne saa mange smaaskoler som mulig. Det var interessant at besøge disse smaaskoler. Saa snart det blev lyst om morgenen, hørte jeg sangen paa smaaskolen, det vil si: for mig hørtes det ud som sang, men jeg blev snart bedre belært. Derude læser og studerer man sin lekse høit, og jo høiere en kan skrige

desto gjildere er det, og skoledagen er lang derude, da den varer til solnedgang og vel saa det. Kommer man da ind i en saadan smaaskole, møder der en et smukt syn. Man har for sig en 40 a 80 større og mindre rollinger. Og hvilken forvandling. Ikke bare det at de ser forholdsvis rene og velklædte ud sammenlignet med barneflokken ude i gaden; men barna i skolen ser saa lykkelige og glade ud, de har paa barnevis faat livsinteresser, og hos somme af dem glimter der frem af øiet ogsaa noget høiere og herligere, gudsbilledet holder paa at fødes inde i barnesjælen, og bevidstheden om et evigt livs lykke baade for sig selv og forældre har begyndt at dæmre inde i det til for ganske nylig formørkede barnehjerte. Det hænder nemlig at barn kommer til vore skoler, hvis forældre er fuldstændig kolde og ligegyldige ligeoverfor kristendommen, eller endog hader den af hele sin sjæl, hvorfor det bare er saavidt de taaler at deres barn besøger missionens skoler, og sommetider banker der hug og slag. Der er martyrer ogsaa blandt barna. Og det hænder ogsaa at saadanne barn, før de forlader skolen om kvelden, knæler ned og paa sin troskyldige maade ber inderlig for sine forældre. Jeg husker især en sølvsmed derude som blev vundet for Gud væsentlig derved at hans datter aldrig blev trætt af i hjemmet at synge og tale om den Jesus hun fik høre om i skolen. „Af smaa barns og diendes mund har du grundfæstet en magt for dine modstanderes skyld, for at bringe fienden og den hevngjerrige til taushed.“ Sal. 8, 3.

Men for at kunne faa lærere, evangelister og bibelkvinder uddannet trænges der høiere skoler, og det er særlig prof. Ingv. Dæhlin og miss Marie Anderson som har følt kald til at ta sig af den gren af arbeidet; prof.

Dæhlin fik da som opgave at oprette en høiere skole for gutter og Marie Anderson for piger.

Der maatte nemlig to til; ti coeducation er umulig i Kina, hvor det ansees høist upassende for ikke at si uanstændig for mænd og kvinder, gutter og piger endog at findes og færdes sammen offentlig, og langt værre vilde det naturligvis bli, om mand og kvinde skulde sidde sammen i kirken eller gut og pige i en skole. Det er bare saa vidt det gaar an for mænd og kvinder at sidde paa hver sin side i kirken uden at ha en skillevæg mellem sig. Jeg husker saaledes et optrin under en gudstjeneste i en af vore kirker derude. En ung mand som hverken forstod sig paa almindelig god kinesisk folkeskik og langt mindre paa kristenskik og kirkeskik, kom ind i kirken, satte sig ned paa mandssiden ved midtgangen og gav sig til at nidstirre til venstre bort paa kvinderne. Imidlertid fik kirketjeneren se det, og øieblikkelig for han hen til stedet, greb mandens hode mellem sine hænder og vendte det med et ryk tilbage mod høire, omtrent som om han vilde si til synderen: „Saadant er en skjændselsdaad." Se Jobs bog 31, 11. Under sadanne forholde maatte der selvsagt oprettes særskilte skoler, saavel smaaskoler som høiere skoler, for gutter og for piger.

High School for Boys hadde en meget beskeden begyndelse. Til lokale hadde man et lidet kineserhus i nærheden af Daniel Nelsons station, og den første klasse bestod af 12 elever, væsentlig ældre mænd, hvorfor undervisningen maatte gaa i praktisk retning. Og selv da yngre mænd kom til skolen, maatte professoren begynde med smaaskolefag; ti de allerfleste af eleverne hadde bare saavidt seet en lærebog i regning, geografi, osv. og langt

mindre anet de at der eksisterte noget saadant som algebra, geologi, astronomi m. m.

Ved mit besøg i Sinyang gjenfandt jeg gutternes høiskole ved vestporten. Et hus som en adventist hadde bygget med tanke paa at aabne et bogtrykkeri, hvorom nærmere senere, tjente som skolehus, og ved siden af dette stod bestyrerens hus. Endvidere er der opført en logibygning med kjøkken og spisesal for studenterne, en lærerbolig for en familie, vaskeri og pakhus. Endelig fandt jeg ogsaa en skare paa ca. 50 elever som holdt paa at løse problemer i algebra, geometri, geologi, astronomi m. m. At komme ind i denne skole er omtrent som at besøge et af vort samfunds akademier, sprog og klædragt undtat. Men hvad det har kostet Dæhlin paa en 6 aars tid at faa til en saa stor høiskoleklasse bestaaende af intelligente, flinke og videbegjærlige unge mænd, som til at begynde med var en meget „ubekvem materie", derom tier historien. Jeg spurte ham derom, men fik til svar kun den korte oplysning at det hadde kostet mangt et sparketag. Men hvad et sparketag i forbindelse med missionsarbeidet derude vil si, har jeg tilfulde ikke greie paa, noget som vistnok ogsaa er tilfældet med de fleste af mine læsere. En ting fik jeg imidlertid et bestemt indtryk af, nemlig at kineserne er et høit begavet folk, vistnok jevnbyrdig med os i saa maade. Var ikke det tilfælde, vilde lærernes dueligheb og udholdenhed ikke kunne udvise saa gode resultater som tilfældet er. Det bedste ved skolen var dog at eleverne er stadig under en kristelig indflydelse ved undervisning i religiøse fag, ved morgenandagter og ved møder af opbyggelig art afholdt tre aftener i hver uge. Og selv en nykommer kunde se at mens hukommelse og forstand blev udviklet og fyldt

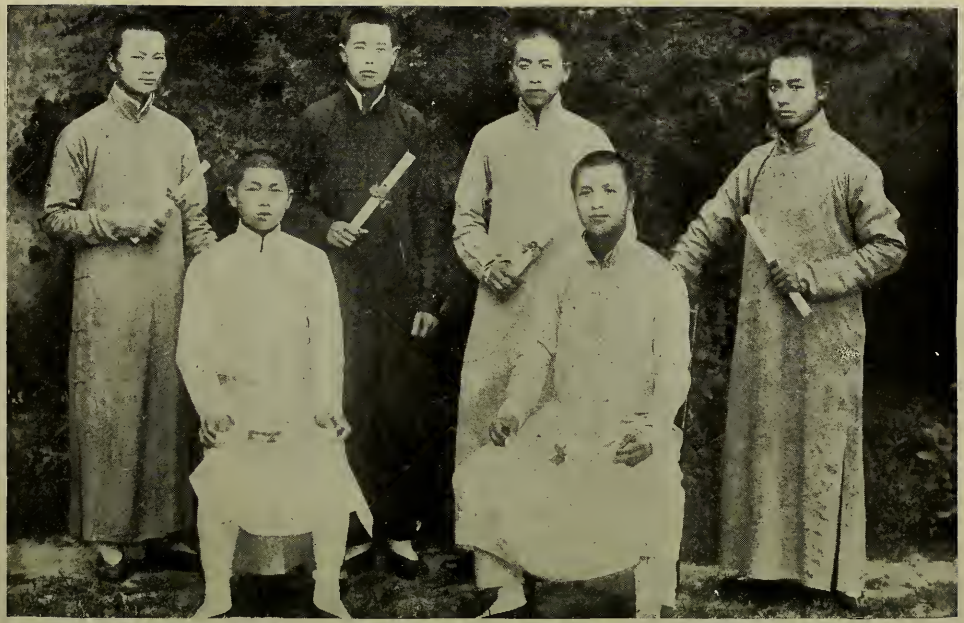

De første graduenter fra Lutheran High School for Boys i vor misſion i Kina.

med gode og nyttige kundskaber, blev der tillige udviklet hos disse unge mænd en stærk kristelig karakter, som sammen med deres kundskabsforraad vil gjøre dem særdeles vel skikket til at bli sit folks lærere og ledere. Fakultetet bestaar af fire indfødte lærere, af hvilke to har graden

De kinesiske lærere ved Lutheran High School for Boys.

B. A. fra presbyterianernes college i Shantung. Past. O. Helleſtad har et par aar tjent som bestyrer og lærer ved Lutheran High School for Boys.

Marie Anderson fik sig anvist plads for sin High School for Girls ved past. Nelsons station, ca. 2 mil fra gutternes høiskole, saa selv kinesere maa synes at etiket-

tens krav er skedd fyldest. Ogsaa denne skole hadde en meget fordringsløs begyndelse. Nu er den vokset sig frem til at ha en skolebygning, en logibygning, kjøkken og spisesal m. m. samt 3 indfødte lærere ved siden af bestyrerinden, Marie Anderson, samt en klasse paa 48 piger.

Hvad der er sagt om stræbet med og forvandlingerne hos Dæhlins gutter, er ligesaa sandt om Marie Andersons arbeide og hendes piger, og vel saa det. Naar pigerne melder sig til skolegang hos missionærerne, kommer de bestandig med smaa, forkrøblede fødder. En af de første opgaver bestyrerinden faar at løse i sit arbeide med disse piger, er at løse deres fødder, og selv dette gaar ikke alle tider saa glat. Moden er en tyran ogsaa i Kina, og der er det paa mode at ha jammerlig smaa fødder, jo mindre desto bedre. Og dernæst saa er naturlig store fødder hos mange derude tegn paa at vedkommende er en løs, daarlig kvinde. Endelig saa kan en pige endog risikere at faa sin forlovelse hævet i tilfælde hun løser sine fødder. Endog kristne kan finde paa sadanne galskaber. En af vore lærere, hvis forlovede var kommet til Marie Andersons skole, truet saaledes med at hæve forlovelsen ifald hun lod sine fødder vokse sig store.

Men en kineserpiges aandsliv er endda mere forkrøblet end hendes fødder. Hun har jo ifølge gammel ortodoks lære i Kina ingen sjæl, og staar derfor ikke meget høiere end dyrene. Hun har ingen rettigheder og føler sig derfor mere lig en slave end et frit menneske og sin mands lige. Hun har intet maal og ingen opgaver i livet som kan gjøre det rigt, lyst og skjønt. Hun er i bedste fald ikke elsket og sat pris paa slig som hos os, og ofte blir kvinder og piger derude hadet, mishandlet og forbandet i sine omgivelser. Stakkels Kinas kvinder.

Det er derfor let at forstaa at kvindernes aandsliv under saadanne forhold maa i en sørgelig grad være blit kuet, fordummet og forkvaklet, hvorfor det ogsaa er en overmaade vanskelig opgave at løse kineserpigernes bundne aand.

Men under mit besøg i pigeskolen gik det mig som ved lignende besøg i gutteskolen og for den sags skyld ogsaa ved andre anstalter. Jeg blev ofte mindet om Jesu ord i Joh. 14, 12: „Den som tror paa mig, han skal ogsaa gjøre de gjerninger jeg gjør, og han skal gjøre større end disse." Legemlige undere er altsaa ikke de største, og vore missionærer gjør friskt væk saadanne „større gjerninger", aandelige undere som bestaar i at faa til „nye skabninger" af unge og gamle hedninger. Og venter vi os lærere og ledere, evangelister og prester fra vore gutteskoler, saa er det vort glade fremtidshaap at der fra vore pigeskoler vil udgaa en skare bibelkvinder og lærerinder, som vil bli istand til at løfte og forædle Kinas kvinder i videre kredse.

Juning. — Efter Sinyang skulde jeg egentlig ha besøgt den nærmest liggende station, nemlig Kioshan. Men baade denne station og ligedan Suiping ligger paa jernbanen, hvorfor man kan komme sig didhen hvordan saa veir og føre end er. Anderledes med Juning, Chengyang og Loshan, som alle ligger en dagsreise fra jernbanen ude paa sletten, hvor jordbunden har megen lighed med jordsmonnet i Red River dalen, hvorfor veiene i disse distrikter i vintertiden kan bli næsten ufremkommelige. Det blev derfor bestemt at jeg skulde visitere de tre sidstnævnte stationer først, og derpaa vende tilbage til jernbanen. Dertil kom ogsaa at missionens aarlige stormøde det aar skulde afholdes i Juning sidste uge i oktober,

De første graduenter fra Lutheran High School for Girls i vor mission i Kina.

som jeg naturligvis maatte overvære, hvorfor jeg denne gang stanset kun natten over i Kioshan hos dr. Behrents, for næste morgen at ta paa vei over sletten de 90 li — ca. 30 mil — til Juning.

I Sinyang især og tildels ogsaa i Kioshan og Loshan distrikterne er landskabet opskaaret af fjelde og aasrygge og indestængt mellem disse. Naar man derimod tar paa vei til Juning, Chengyang, Suiping og Sintsai, ligger verden aaben for en udover den store, store slette, som rækker lige til havet mod øst og nordøst. Og her ude paa sletten kan man bruge hestekyds, som ogsaa Kioshan, Juning og Chengyang missionærerne benytter sig af.

Ude paa denne slette har man for sig et syn som man sjelden faar se magen til; ti sletten i det nordøstlige Kina skal være en af de aller tættest bebodde pletter paa jorden. Den dag jeg reiste over til Juning, den 28de oktober 1913, var en solblank dag, saa mænd, kvinder og barn, alle som kunde gaa eller krybe, var ude paa agrene, landeveiene, byernes gader og stræder, saa allesteds yret der af folk. Man reiser ikke svært langt, vidt og bredt ude paa den sletten før man har for sig et a to hundrede tusen mennesker. Med hestekyds kan man paa vel tre dage fare over bredden af vort felt og paa ca. fire dage over længden, og paa denne lille plet bor der 2,250,000 mennesker. Eller for at illustrere forholdet lidt nærmere: i past. Nelsons distrikt, som man kunde kjøre omkring paa 4 a 6 dage med hestekyds, bor der ca. 445,000 mennesker, altsaa nærpaa dobbelt saa mange som der er medlemmer i vort samfund. Hvilken vrimmel af folk. Synet er rent overvældende. Men ligesaa overvældende er den sandhed at disse hedninger er vore hedninger, samt at de som hedninger er paa vei mod evigheden uden at kjende

den Gud og Frelser i hvem alene liv og salighed er at finde. Under min reise udover denne slette kom jeg ofte ihu synet i Ez. 37; ti den er fuld af ben, ligesom dalen i profetens syn var det, saare mange og saare tørre, og det spørsmaal kom ofte for mig: „Skal disse ben kunne bli levende?" Menneskelig talt beror det paa os. Hvilket ansvar!

Imidlertid er det blit middag, og vi er naadd frem til en by ude paa nævnte slette omtrent midtveis mellem Juning og Kioshan, hvor der er et kinesisk hotel som missionærerne har git det flotte navn „Grand Hotel". Det hele er dog bare en liden kinesergaard med nogen kineserhytter paa. Der er ikke anledning til at kjøre ind i baggarden, nei engang ikke en port gjennem hvilken vi kan faa hestene did ind, hvorfor vi maa ta dem gjennem hotellet og ind i baggaarden og la buggyen staa i gaden foran „Grand". Denne maa da bedstemor i hotellet staa vagt over mens vi spiser. Alt vi kan opdrive i hotellet er kogt vand, og hele møblementet bestaar af et slags bord og tre krakker. Mad og drikke hadde mrs. Behrents og søster Ingeborg Pedersen udrustet os med.

Under maaltidet hadde vi her, som altid under maaltider udenom stationerne, saa mange tilskuere som huset kunde rumme. Men disse tilskuere var ikke lig folk flest; ti de er som regel nysgjerrige og dertil ogsaa hungrige og kunde nok ha lyst paa en smagbid af vor mad. Men folkene i denne by var omtrent allesammen fortvilede og optørkede opiumsrøgere. Imidlertid var avling, kjøb og salg af opium blit forbudt, og staklerne var i endnu værre knibe end gamle drankere herhjemme naar de ikke har brændevin. „Det gnager inde i brystet

mit som om et dyr skulde bide mig med hvasse tænder," klaget en gammel fyr med indfaldent bryst, gusten ansigtsfarve og rindende øine. Her var det derfor ikke først og fremst spørsmaal om mad, men om modgift mod opiumslysten. Byen laa naturligvis i ruiner, og folket i byen var i udpræget grad et billede paa nød og elendighed. Og tyvagtige var de paa sin hals. Man hadde et par gange bestjaalet paa st. Stokke i denne by, noget som ikke han tog sig saa nær af. Men hans gamle hedenske kusk blev højlig indigneret over tyvestregerne og slog ofte en krog paa veien for ikke at maatte kjøre gjennem denne syndige by.

Kl. 5 paa eftermiddagen fik vi Juning i sigte. Juning er en af de mest typiske byer paa vor missionsmark derude, og uden sammenligning den største. Den er sædet for en meget høi mandarin, den mest aristokratiske jeg traf; i Juning har man i gode gamle dage hat provinseksamener m. m. af det som stort og herligt var i kinesernes øine, hvorfor byen synes i udpræget grad at ha blit ultra kinesisk-konservativ og holdt seigt paa sit gamle stel og styre, de hedenske religioner indbefattet. Da førnævnte jernbane, for at anføre et eksempel paa hvordan stemningen var, blev bygget gjennem vor missionsmark, var det oprindelig tanken at anløbe Juning; men øvrighed og folk gjorde en forbitret modstand. Man hadet lige ned til hjertebunden alt som udenlandsk var, og vilde ikke ha banen i sin nærhed, hvorfor den blev bygget ca. 25 mil vestenom Juning. Nu angrer man sig rigtignok; men det er en anden historie.

Juning er en gammel og meget gammeldags by. Den er omringet af en gammel, vældig mur, rundt hvilken der løber en bred, dyb grøft, altsaa paa sit vis vel

befæstet. Ved porterne er muren dobbelt, hvorfor de blir dobbeltporte med mellemliggende rum, portrummet, ganske ligedan som i byer blandt Israels folk. Se 1 Sam. 23, 7. I disse portrum samledes man i gamle dage i Israel til forhandlinger baade med ven og fiende. Se Sal. 127, 5; Ruth 4, 1. Ligedan gjorde og gjør vistnok ogsaa kineserne. Indenom og indtil muren er opkastet en vældig jordvold, som blandt andet er et meget nemt sted til at henlægge paa ligene efter smaa pigebarn som kineserforældre af en eller anden grund ønsker at bli kvit. Ligene vikles ind i en matte eller halmvisk, føres i mørket hen til nævnte sted og er om kort tid forsvundet. Bare paa en kort distance oppe paa muren tællet jeg et halvt snes saadanne tomme „ligkister".

Juning har en masse afgudstempler baade udenom og indenom muren. Flere af disse er som allerede nævnt vel udrustet med afgudsbilleder og andet hedensk stel. Henimod vestporten ligger en stor og forholdsvis prægtig gaard, bebodd af en hel del præster og munke. Gaarden er indmuret, altsaa afstængt fra yderverdenen, og har blandt andet en liden vakker skog af store og smaa cedertræer. Past. Stokke ansøgte hos dem om for gode ord og betaling at faa et af dem til juletræ; men nei mange tak, de gode herrer ønsket nok baade os og vort missionsarbeide hen til bloksberg istedet for i deres gamle ærværdige by.

Ovennævnte mure, volde, grøfter, templer m. m. m. baade i Juning og andre byer, bær vidnesbyrd om at en gang bag i tiden har man i flere retninger udført et vældigt arbeide i Kina og hat en paa sin maade og efter sin smag langt fremskreden civilisation. Nu er imidlertid det hele i opløsning og forfald og ligger tildels endog

i ruiner. Og det rare er at man tiltrods for revolutioner og reformforsøg i de mange retninger ikke synes at formaa at faa istand noget nyt i det gamles sted. Sagen er vel den, at selve folket først maa fornyes, og først da naar den nye indsats som kaldes kristendom, er kommen ind i folkelivet, kan regjeringsform, skolevæsen og de sociale forholde komme i orden, og handel og industri bli sat paa fode.

Imidlertid har kristendommen nu for længe siden vundet fodfæste i Kina, og især de sidste 20 aar hat en betydelig udbredelse. Og det var besynderlig at lægge merke til at alle steder hvor kristendommen hadde naadd frem, der forsvinder de gamle ruiner og det gamle stel, og kristent liv og kristen kultur kommer tilsyne, saa det hele minder saa levende om Ez. 47, 1—12.

Blandt andre steder har kristendommen ogsaa naadd hen til gamle Juning, og det skede da past. K. S. Stokke kom didhen ved juletider i 1898. Men den tid sad hedenskabet, konservatismen og fremmedhadet i høisædet, og øvrighed og folk i Juning hadet udlændingerne „med et fuldkomment had". Da missionæren med to indfødte kristne kom til sydporten, maatte han krybe i skjul og holde sig ude af syne indtil de gode Juning-folk fik vænne sig til rygtet om at en hvid mand holdt til nogensteds i nærheden. Efter en uges ængstelig venten kom han sig ind i et hus i byen; men ak saa dyb som sneslud og søle laa ikke bare ude i gaden, men ogsaa inde paa lergulvet i huset. Men værre var den bitre stemning mod missionæren hos baade øvrighed og folk. Manden som hadde faat istand leiekontrakt paa huset, blev fængslet, folkehoben rev haarpisk og klæder af Stokkes medhjælpere, overfaldt ham selv ret som det var ude paa gaden,

og tilsidst brød man sig ind i gadekapellet og truet Stokke paa livet, mens pøbelen ude i gaden skreg i vilden sky: „Grib, slaa og dræb den udenlandske djævel.“ Efter en ti maaneders kamp og ængstelse fik han endelig kjøbt en liden kinesergaard og lagt ind gulv og hvidvasket væggene i et af kineserhusene; næste aar fik han hentet sin hustru og søster Ingeborg Pedersen til Juning, og det begyndte at se lidt forhaabningsfuldere ud. Men neppe var nykommerne blit husvarme før boksероprøret væltet sig som en ødelæggende orkan ind over hele landet. Fremmedhadet blussет paa nyt op i Juning-byens 90 tusen mænd, kvinder og barn. Bare den ene omstændighed at røverne fik det saa travelt med at røve stationen, gjorde at missionærerne undslap med livet. Huset og hvad deri var, blev mere og mindre ødelagt. Endog de tls. 300 som Stokke hadde gravet ned i jorden, var røverne istand til at faa fat paa.

Naar derfor ovennævnte tre missionærer vendte tilbage til sin ensomme og farlige udpost i november 1901, fandt de alt oprevet og i ulave. Kina var dog imidlertid blit kuet, og stemningen hadde vendt sig. Man begyndte atter at bo og arbeide i sine kinesерhuse. Enkelte begyndte at komme til undervisning, og en gutteskole blev aabnet. I julen 1901 blev den første egentlig store høitid holdt i Juning, idet Stokke da fik udføre den handling som vistnok er den kjæreste og høitideligste i enhver missionærs liv, nemlig den første daabshandling paa missionsmarken. To blev døbt, og dermed var begyndelsen til en indfødt kristen menighed i Juning gjort. Men begyndelsen var kun ubetydelig, og hedenskabets magt var fæl.

Hvor langt anderledes saa det ikke ud da jeg 12 aar

Stationshus og kirke i Juning.

senere ovennævnte oktoberdag kom gjennem porten ind i Juning. Alle steder yret det af folk; men de var venlige, smaasnakket sig imellem, smilte og lo og syntes at være overmaade vel tilfreds med at faa endnu en hvid mand til inden sine mure. Og da jeg kom ind i missionsgaarden, stod ca. 200 skolebarn i en klynge ved siden af porten og sang "Precious Name, O how sweet," og fra alle kanter lød der mig imøde et freidigt „pingana" fra indfødte arbeidere og andre kristne. Jeg tænkte ved mig selv: gad vide om gast. Stokke kjender igjen sit gamle Juning?

Men nu maa vi se os om paa missionsgaarden, og det første som falder os i øinene, er følgende huse: stationshus for to familier, kirke, gadekapel med portrum, værelse for portneren og værelse for arbeidet blandt mænd, gutteskole, pigeskole og værelse for arbeide blandt kvinder samt pigehjem med kjøkken. Tvers over gaden fra gadekapellet og mod syd ligger en gaard tilhørende missionen, og paa hvilken der findes en liden samling kineserhuse. Disse bruges til logi for daabskandidater og kristne fra bistationer. Førstnævnte maa baade umiddelbart før sin daab og ogsaa ellers tidligere opholde sig en 2—4 uger ad gangen ved hovedstationen for daglig at møde med missionærerne til undervisning, og de kristne møder ofte efter sin daab en kortere eller længere tid til videre meddelelse af kristendomskundskab. Dette er mere eller mindre praksis ved alle stationer, hvorfor ovennævnte huse er absolut nødvendige for arbeidet. Paa sydsiden af gaden findes videre en kostskole for gutter. Der er to saadanne i vor mission: en i Sinyang og en i Juning. I disse samles lidt ældre gutter som baade i intellektuel og aandelig henseende gir haab om at kunne

fylde en eller anden stilling i missionens tjeneste. I disse kostskoler forberedes da saadanne gutter til paa kortest mulig tid at kunne fortsætte sit studium ved høiskolen. Paa denne maade haaber vi paa forholdsvis kort tid at faa uddannet de indfødte arbeidere som missionen saa saart trænger, og som den tid efter anden er færdig til

Past. Stokke og en del af de indfødte arbeidere i Juning.

at ta ibrug. Tvers over gaden mod vest er der ud til gaden bygget et dispensarium, og bag dette findes en stald for Stokkes heste og kusk samt en liden mølle; ti en saadan trænges paa en station med baade pigehjem og kostskole m. m.

Men nu begynder man at samle sig til ovennævnte aarsmøde, og nu blir det mere end almindelig folksomt

Mrs. Stolke og hendes pigehjem i Juning.

paa missionsgaarden i Juning i nogle dage. Saa vidt mulig alle missionærer kommer, og somme har en del af eller hele familien med sig. Alt samles til et saadant møde og paa et saadant sted er ikke saa ligetil som at reise til et møde herhjemme; ti de paa stedet boende missionærer kan ikke ta imod de mellem 20 a 30 hvide gjæster som kommer til saadanne møder, dertil er nemlig husbekvemmeligheden for indskrænket og udrustning ellers for liden. Og heller ikke kan de indfødte kristne ta imod hverken hvide eller gule gjester; det er bare godt og vel om de har en hytte til skjul og lidt mad til føde for sin egen familie. Og heller ikke er der derude som herhjemme hoteller at ty hen til. Derfor maa missionærerne komme med fuld udrustning især hvad seng og sengklær og endog mad angaar. Saa maatte man da sætte op sine senge indendørs saa længe der var rum dertil, dernæst ude paa de rummelige verandaer i anden etage, og husker jeg ikke feil brugte somme rummet bag alteret i kirken til sovekammer om natten og til spisestue om dagen. Man hadde det altsaa ikke netop flot og bekvemt; men tro nu ikke at missionærerne ikke kunde være ligesaa glade og tilfredse som vi herhjemme, naar vi er samlet til møder og har det ganske anderledes komfortabelt. „Det er overmaade gjildt," sa en af dem, „efter at man i maanedsvis har gaat alene med alt sit kav, sine mange vanskelige problemer, skuffelser og bekymringer, at faa komme sammen med medarbeidere til raadslagning; man faar bestandig raad og hjælp og gaar opmuntret og styrket hjem." Eller som en anden udtrykte det: „Naar man i maanedsvis færdes næsten udelukkende blandt hedninger og hører og ser næsten bare det som er trist, ondt, urent og stygt, føler man sig tilsidst

saa uhyggelig tilmode, træt og syg og saar i sin sjæl. Det er derfor en lise at faa komme om end bare for en kort tid ud af den hedenske atmosfære og ind i ren kristen luft; det er som at faa sig et godt styrkende bad, og man gaar tilbage til sin gjerning igjen med ny inspiration og frisk mod."

Ogsaa de indfødte mødte mandsterke frem, og de fleste kom gaaende tilfods, selv om veien var en dagsreise eller endog mere. Og heller ikke de kom tomhændet; de hadde med sig pung og taske, i pungen nogen „cash" til at kjøbe sig mad for, og i taksen sin salmebog og bibel og somme et tæppe til at dække sig med om natten. For de indfødte kristne er disse møder ligesaa nødvendige og velsignede som for missionærerne; ti mange af dem bor blandt idel hedninger, er kanske endog den eneste kristen i sin familie og møder derfor ingen forstaaelse eller sympati i sin omgangskreds, men i mange tilfælder uvilje, had og forfølgelse. Saadanne møder er derfor høitidsstunder for dem, i hvilke de kommer ind i en ny verden, fra hvilken alt hedenskab er udelukket, hvor man træffer bare venner og ligesindede, og hvor man faar løsning paa saa mangen dunkel gaade og hører og lærer saa meget godt og nyttigt til opmuntring og belærelse.

Det var overmaade interessant at overvære mødet, og tiden blev vel benyttet. Hver morgen i graalysningen kom de kristne sammen til morgenandagt, og tiden udenom sessionerne ellers blev vel benyttet af dem til selvopbyggelse. De emner som behandles paa disse møder, har hidtil overveiende været af direkte opbyggelig art. Man har dog ogsaa begyndt at behandle spørsmaal af mere praktisk indhold, som for eksempel selvhjælp, husandagt, barneopdragelse m. m. Missionærerne indleder

som regel samtalen over de enkelte temaer, og det er selvsagt at de ogsaa tar en fremragende del i samtalen; men lidt om senn begynder ogsaa de indfødte arbeidere at forlange ordet, og det var med en følelse der grænset til misundelse jeg saa paa med hvilken freidighed og færdighed de nybegyndere traadte op, og der manglet dem aldrig paa ord. Det skal dog sies til ros for flere og flere af vore indfødte arbeidere at de alt mere og mere lærer at øse et sundt og godt indhold ud af Guds ord, saa deres tale er værd at høre paa.

Efter mødet blev tiden benyttet et par uger til visitatsreiser omkring i Juning distriktet, som med sine 500,000 sjæle er det folkerigeste af alle vore stationsdistrikter i Kina. Forholdene paa samfundets missionsmark derude er i mange henseender overmaade heldige. For det første har man folkemassen omkring sig hvor man saa end er: paa veiene, i byens gader og stræder; eller gaar man ind i et kineserhus, saa fyldes huset straks af folk. Man har derfor tilhørere om sig alle steds og til enhver tid. Og dernæst saa er befolkningen i stationsdistrikterne opdelt i mindre distrikter, hvert af hvilke er passende stort til et prestegjæld. Jeg har allerede nævnt lidt om Kinas byer, hsien-, markeds- og landsbyer. Af disse vil markedsbyerne danne naturlige centrer for prestegjæld, og i enhver markedsby bør der med tiden og som regel bli ansat en indfødt prest, og menigheden i disse markedsbyer vil selvsagt bli den største i prestegjældet, hovedmenigheden. I de nærmeststliggende landsbyer kan der da lidt om senn stiftes mindre menigheder, men i mange tilfælder ligger en del af landsbyerne saa nær markedsbyerne at de kristne i hine byer kan sogne ind til hovedmenigheden. Saadanne prestegjæld vil, naar

kristendommen er blit almindelig udbredt paa vor missionsmark, komme til at bestaa af gjennemsnitlig ca. 10 menigheder hvert, og der blir ikke lang distance mellem hver prestegaard, saadan en 6 a 8 mil. Ved siden af præst bør der i saadanne prestegjæld ansættes mindst to evangelister og to bibelkvinder med det nødvendige antal lærere. I missionsdistriktets hjemby bør da de for hvert enkelt distrikt nødvendige missionærer bli ansat, og indtil de indfødte menigheder blir helt modne til selvstyre og istand til at bestride sine egne udgifter, er det vel selvsagt at missionærerne maa føre tilsyn med arbeidet.

I Juning distriktet er man kommet længst paa vei med at organisere arbeidet i antydede retning, og der er i distriktet paabegyndt arbeide i 11 markedsdistrikter. Siden stationens aabning er 307 blit døbt, 30 indfødte arbeidere staar missionæren bi i arbeidet, 172 læser til daab, 6 skoler er aabnet med 225 skolebarn, og elevantallet ved ovennævnte kostskole er vel saa 30. I Juning er ansat flere missionærer end i noget andet stationsdistrikt, nemlig: pastorerne J. Grindvik og O. F. Braaten, missesis Martha Kulberg og Agnes Thonstad samt søster Marie Fredriksen.

Men saa herlig som en saadan begyndelse paa arbeidet i dette distrikt er, saa er det dog kun den allerførste begyndelse sammenlignet med det som er ugjort. Mon nogen af os skal opleve dagen da der er organiseret prestekald og ansat det tilstrækkelige antal indfødte arbeidere i alle Juning-distriktets 75 markedsbyer?

Chengyang. Den næste station paa min vei var Chengyang, som ligger en dagsreise syd fra Juning og omtrent midt paa vor missionsmark. Denne by er ikke stor, den tæller kun 20,000 indbyggere, men er vakkert

beliggende og efter kinesiske forholde at dømme nogenlunde velbygget. Chengyang ligger midt i et mindre, men saa tætbygget hsiendistrikt, at dets indbyggerantal beløber sig til 300,000 og er altsaa et meget bekvemt sted for en hovedstation; ti paa en halv dags tid kan man med hesteskyds naa hen til en masse markeds- og landsbyer.

I 1903 gjorde past. Stokke den allerførste begyndelse til missionsarbeide i Chengyang; først 5 aar senere blev det besluttet at aabne hovedstation i denne by, og i 1910 blev past. T. Ekeland ansat som stationsbestyrer i Chengyang.

Imidlertid hadde man forsøgt at drive arbeidet derstedes ved hjælp af en indfødt kristen tilhørende menigheden i Juning, som blev ansat som evangelist i Chengyang. Mangel paa indfødte arbeidere er en af de største vanskeligheder en ny mission har at kjæmpe med. At ansætte unge, uprøvede og uerfarne kristne, som ovenikjøbet ingen nævneværdig uddannelse har, er som regel uheldig og kan føre ind i mange vanskeligheder. Ogsaa her gjælder regelen: „Ikke en nyomvendt." 1 Tim. 3, 6. Men missionæren maa ha nogen til at hjælpe sig, og man maa da gribe til det bedste man har for haanden. Og nævnte arbeider hadde, saa langt missionærerne kjendte til det, hele tiden siden sin daab levet som en kristen; man hadde derfor tiltro til ham, og saa blev han sendt ca. en 40 mil bort for at arbeide paa et nyt og fremmed sted hvor arbeidet endnu neppe var begyndt. Og er det uheldig at ansætte nybegyndere i kristendommen som evangelister, saa er det endnu uheldigere at maatte ansætte dem saa langt borte fra hovedstationen at missionæren meget sjelden kan faa ha saadanne under tilsyn. Det gik da

ogsaa desværre galt med manden fra Juning. Det spurtes nemlig snart at den nybagte evangeliſt sammen med andre hadde begyndt at bruge kapellet i Chengyang til opiumshule. Juning-missionæren maatte derfor ud i det ubehagelige erinde at afsætte ham.

Missionærerne i Juning forsøgte nu personlig at gjøre noget arbeide i Chengyang; men hvor meget kunde man vel række over saa langt borte og med saa meget andet arbeide paa haand. Besøgene blev derfor baade faa og korte; men tiltrods for det blev dog en del døbt i Chengyang, og længselen efter at faa høre „læren" blev hos mange saa sterk at de især i de store høitider gik den 40 mil lange vei til kirke i Juning. Blandt disse var en blind mand, som hele veien maatte føle sig frem med sin stav.

Past. Ekelands første arbeide i Chengyang blev det samme som alle andre missionærer først maa udføre paa et nyt sted, nemlig husbygning. Hans arbeidstid i Chengyang blev dog ikke lang, ti de første 4 og 5 aar af sin første termin derude virket han som past. Stokkes medarbeider i Juning. Da jeg kom til Chengyang om høsten 1913, var Ekelands allerede reist hjem om vaaren samme aar, efter kun 2 a 3 aars arbeide i denne by. Det var mig derfor en overraskelse at finde saa meget arbeide sat igang og tildels endog fuldført. Af huse hadde han nemlig allerede bygget stationshus, gadekapel, lokaler for gutte- og pigeskoler, for arbeidet blandt mænd og blandt kvinder, logihuse for indfødte arbeidere m. m. Glædeligere end dette var det dog at møde i kapellet en forsamling paa ca. 300, af hvilke nogle er døbt, en del læste til daab, og mange var tilhængere af den kristne

tro. Flere smaaskoler og bistationer var allerede blit aabnet og andet arbeide sat igang.

Ved sin hjemreise kunde altsaa past. og mrs. Ekeland ha grund til at glæde sig over resultaterne; men tiltrods for den heldige og gode begyndelse de hadde gjort, reiste de nok hjem med en del saare minder; ti under sit ophold i Chengyang maatte de lægge i graven tre af sine barn.

Past. E. Borg Breen blev past. Ekelands eftermand i Chengyang, og desværre maatte han, grundet mangel paa ældre arbeidere, tiltræde stillingen efter kun nogle maaneders sprogstudium, mens regelen er at nykommere skulde bruge det første aar udelukkende til sprogstudium, det andet delvis og væsentlig til sprogstudium og delvis til arbeide og det tredie omtrent ligt delt mellem studium og arbeide. Ved siden af det uheldige for arbeidets vedkommende i at en station faar til bestyrer en missionær som ikke kan sproget, saa er og blir det dog værst for ham selv. Ti med ansvaret for stationsstyret over sig, og grundet de idelige afbrydelser, blir hans sprogstudium idelig afbrudt og hindret, og missionæren faar som regel lide af følgerne deraf hele sin tid. Past. Breen er dog desværre ikke alene om denne uheldige stilling; men ved ihærdigt arbeide har han sammen med sine ligemænd tilegnet sig en hel del sprogkundskab samt praktisk færdighed ellers til at drive et heldigt arbeide. Tilfredsstillende hvad sprogkundskab angaar, blir dog ikke stillingen før ovenanbydede regel kan bli gjennemført.

Tiden for mit ophold i Chengyang var bestemt til 8 dage. Uheldigvis for mit arbeide, men til held ellers, fik vi en halv uges regnveir, noget som vi alle maatte glæde os over; ti man hadde paa en 4 a 5 maaneders tid

ikke hat en eneste nævneværdig regnskur, saa landet tørstet efter regn. Og under forholdene var det en gru at færdes ude paa veiene; ti ved det allermindste vindpust blev luften afskegraa af støv. Værst var det i saa maade under en 3 a 4 ugers lang og sterk nordenvind; ti da blev veifarende folk bogstavelig badet i støv, støv ude og støv inde og støv alle steds. Kina var under disse forholde i omtrent et halvt aars tid mere og mindre „et støvets land".

Under denne maanedslange tørke var kineserne meget flittige til at ofre til regnguderne. Men bønhørelsen lod vente paa sig, og hedningerne følte sig saa inderlig skuffet og oprørt over sine tunghørte guder. Endelig brast taalmodet paa enkelte steder, og i Juning ialfald satte man sine guder i „kirketugt". Det blev jeg vidne til en dag jeg sammen med Stokke kom kjørende hjem til sydporten; ti der fik jeg se en del gudebilleder staa lænet op til muren i solsteg og støv, samt en præst til at vogte guderne. Jeg ber i forbigaaende læserne lægge merke til dette: afguderne maa ha præster til at ta vare paa sig. Hvordan kan dog saadanne guder være til nogen hjælp og beskyttelse for andre naar de ikke engang er istand til at beskytte sig selv? Vi er dog vant med at vor Gud tar vare baade paa os præster og paa andre folk. Hvor gir dog ikke bare dette ene lille træk et sørgelig indblik i hedenskabets fortvilede stilling. — Paa spørsmaal om hvorfor guderne var blit flyttet fra sine boliger, templerne, og hidud, fik vi til svar at man udover sommeren og høsten hadde forsøgt med bønner og offere at bevæge guderne til at gi regn, men forgjæves; nu skulde man da gi guderne en smagbid paa hvordan det er at arbeide

og færdes i tørke og støvskyer dag og ud dag ind, saa kanske de kunde la sig bevæge til at gi landet regn.

Imidlertid hadde farmerne det travelt med at saa sin vinterssæd ned i jorden og speidet imens forventningsfuldt efter regn; ti høstregnet er ligesaa nødvendig derude som vaarregnet, da man ikke alene saar meget vinterhvede, men ogsaa en del havesager, især kaal, som plantes tidlig paa høsten og staar grøn hele vinteren. Men høstregnet kom ikke i tilstrækkelig mængde, hvorfor farmerne begyndte at ryste paa hodet, sukket og sa: „Kommer der ikke snart regn, saa faar vi naar til aars, og hvordan vil det da komme til at gaa med os?" Og ganske rigtig: 1914 blev et naar, og det gik saadan at mange af vore hedninger døde af hunger.

Men for os var tørveiret imidlertid heldig; ti vi skulde ta ud paa reise i nordøstre del af Chengyang distriktet og lige hen til storbyen Sintsai, den syvende hsienby paa vor mark, hvor desværre hovedstation endnu ikke er anlagt. I Chengyang og især i Sintsai distrikterne er landet ikke saa fladt og lavtliggende som i Juning, og folk saa ud til at staa sig lidt bedre. Især bar alt og alle i Sintsai præg af lidt mere velstand. I enkelte butikker fandtes endog importerte japanske tøier og andre varer. Iblandt butikkerne var der især et slags som tiltrak sig min opmerksomhed, nemlig pantelaanerbutikkerne. Folk som driver den slags forretning, kan tjene penge, men det blir blodpenge. Ogsaa i Kina findes saadanne som lever „over evne", eller som er uheldige i sin forretning, saa de kommer paa knærne, og saadanne fører da hen til pantelaaneren sit kostbare pelsverk, sine silke- eller fløielsklær, eller hvad andet de har som er penge værd, for at redde sig ud af den værste knibe.

Og pantelaaneren benytter anledningen til at flaa stak-lerne ubarmhjertig; ti alt han tar i pant som ikke blir indløst, og det er det meste af pantegodset, sælger han til høie priser. Disse slags butikker er blandt de største og rigeste i byer hvor de findes.

Det er for galt at vi ikke allerede har aabnet hoved-station i Sintsai; ti for det første er det en stor, folkerig by, og i dette som i de andre missionsdistrikter vrimler der af folkerige byer og landsbyer. Og saa gjerne som man nu vil ha missionær i sin midte. Naar Juning-missionærerne, som midlertidig fører tilsyn med arbeidet i Sintsai, besøger stedet, ber og lokker og nøder de gode Sintsai-folk dem til at være hos sig baade vel og længe, og det synes som om de aldrig faar høre sig mæt. Det er „en behagelig tid" for missionsarbeidet i Kina nu, men hvor længe den nuværende gunstige stemning vil vare, er ikke godt at vide.

Naar man reiser ud i missionsdistrikterne derude maa man blandt andet være vel forsynet med bøger og især traktater til at sælge under opholdet paa de forskjellige steder. Dette er nemlig en meget vigtig gren af mis-sionsarbeidet; ti paa denne maade spredes der megen kundskab i Guds ord og om kristendommen, og hvor man kommer findes der flere eller færre som kan læse. Disse kjøber da en traktat eller to og læser høit for hele flok-ken som samler sig rundt en saadan. Traktaterne inde-holder som regel en fortælling, for eksempel om den barm-hjertige samaritan, den rige mand og Lasarus, hyrden som søger efter det tabte faar, eller lignende, og er illu-strerte. Og er billederne trykt i skjærende rød, blaa og gule farver, falder de rigtig i kinesernes smag.

Denne gang hadde vi dog tat med rent for faa trak-

tater, og uden saadanne kan man komme sig i klemme især paa steder hvor man er rent fremmede. Paa hjemreisen fra Sintsai kom vi ved middagstider henimod en stor markedsby, hvor missionærerne og deres gjerning var omtrent ukjendt. „Det er bedst vi spiser middag herude paa sletten," sa past. Breen; „ti naar vi ingen traktater har at sælge, kan folkehoben bli altfor besværlig for os inde i byen," og som sagt saa gjort. Imidlertid maatte vi sende kusken vor hen til nærmeste landsby for at hente kogt vand til drikke til maden; men han kom ikke alene tilbage; næsten hele landsbyen fulgte med ham, og vi fik et overmaade interessant middagsbesøg; ti past. Breens heste, sæletøiet, neckyoke, buggyen, vi med vor rare klædragt: det var altsammen en aabenbarelse for det stakkels, kjære uvidende folk. Blandt andet var det et meget indviklet problem for dem at greie hvad det var vi la paa brødskiven vor naar vi smurte paa smør og la paa ost, og der haglet med mange slags og mange rare spørsmaal nedover os. Tilsidst maatte jeg anmode Breen om at bytte rolle, ta offensiven og rette spørsmaal til vore besøgende, og han saa gjorde. „Har I godtfolk hørt om nogen „fu yin tang" (evangeliehus, det kinesiske navn paa bistationer), her i nabolaget?" „Nei, det har vi ikke." „Jo," mente en fyr som vidste lidt mere end de andre, „der skal være et saadant hus vest i Haudong," en by hvor bistation er aabnet. „Men har I ikke noget tempel eller nogen guder borti eders by da?" „Nei, vi har hverken noget tempel eller nogen guder, men," og saa pegte de bortimod en anden by, „derborte har man endel guder." „Men har I ingen sjæl, I godtfolk da, saa I trænger nogen gud?" „Nei, der er ingen i vor by som har sjæl," mente en

snakkelysten fyr, som vistnok var den dummeste i laget; „men derborte i den byen skal der findes en mand som har sjæl.“ Andre oplyste at denne mand som skulde ha en sjæl, var en boglærd mand og lærer, og hans kundskaber mente man vel da var hans sjæl. „I ber vel ikke heller, I da, som hverken har nogen gud eller nogen sjæl?“ spurte Breen videre. „Nei, var det ligt sig, hvem skulde vi vel be til?“ Men dette blev for meget for vor gode kusk, som vistnok ikke stod meget høiere hvad begavelse og kundskab angik, men han hadde da faat ind i sit hode og vistnok ogsaa ind i sit hjerte en del af katekismen, saa han baade kjendte Gud og vidste han hadde en sjæl som trængte at søge Gud, og paa sin maade søgte han ham ogsaa, hvorfor det nu brast ud af ham: „Jeg har aldrig truffet saa dumme og gudløse folk som I.“ Men denne mindre smigrende bemerkning tog de sig ikke nær af. „Men hvordan er det,“ fortsatte saa Breen, „er der nogen af folkene som dør i eders by? og hvis saa er, hvor er der da blit af dem, og hvor tror I det bær hen med eder naar I dør?“ Jo, det vidste de da. „Vi skal her nordpaa naar vi dør.“ Dette forklarte de saa videre derhen, at slegten hadde sin gravlund der nordpaa, og didhen skulde vel ogsaa de fare efter døden. Breen talte da lidt til dem om Gud, om vor udødelige sjæl, om Jesus som deres ven og Frelser, om at søge ham m. m., og saa fortsatte vi vor vei. Men ved denne og lignende leiligheder dukket de spørsmaal atter og atter op hos mig: Mon nogen straale af lys nu fik trænge ind i det formørkede hjerte? Mon dette skal bli begyndelsen til det store omslag hos nogen stakkels hedning som fører ind i livssamfund med Gud?

Jo, Gud ske lov, lyset fra det høie har begyndt at

sprede mørket, og omslaget har begyndt og fortsættes ogsaa i Chengyang, og efterretningerne fra past. Breen og søstrene Christine Johnson og Thone Sandland, det nuværende missionspersonale, tyder paa at „det munar saa smaat, ja det munar saa det stundom er hugnad aa sjaa". Og statistikken sier det samme; ti siden past. Breens ansættelse i Chengyang har de døbtes antal steget fra 18 til 104, og forholdet er nogenlunde tilsvarende ogsaa i de andre grene af arbeidet.

Loshan. — Før vi reiser sydover til Loshan, vil vi med nogle ord omtale de forskjellige protestantiske missioners forhold til hverandre i allefald paa de kanter i Kina hvor vort samfunds missionsmark ligger. Blandt os protestanter herhjemme har forholdet ofte været „krig paa kniven", og man er vel kjendt med forsøg paa „indtrængen i menigheder", „proselytmageri" m. m. Endog lutheranere har drevet dette uvæsen ligeoverfor trosbrødre, men især reformerte ligeoverfor lutheranere. I Kina er man blit enig om at la hverandre i fred, hvorfor hverken den ene eller den anden af de reformerte missioner vil skride over delingslinjen og trænge ind paa vore marker. Vi faar altsaa beholde vort uden forstyrrelser af andre, og dette er en stor fordel fremfor tider og forholde da man gik hverandre i veien ogsaa ude paa hedningemissionsmarken.

Herfra danner imidlertid i allefald adventisterne og katolikerne en undtagelse. Hver for sig tror de sig nemlig at være „den eneste sande og saliggjørende kirke paa jorden", og hver for sig anser de det som sin mission, ikke alene at gjøre hedninger, men ogsaa kristne til adventister eller katoliker for at kunne bli salig. Vi har derfor hat nogen fortræd især af førstnævnte. Ti kun en kort

tid efter at past. Daniel Nelson og hans medarbeidere hadde begyndt sit arbeide i Sinyang, kom der ogsaa en svensk adventist til samme by for at begynde missionsvirksomhed. Og det gjorde han paa en lidt egen maade. Han fik til sig en af Nelsons evangelister, og denne fik til opgave at angribe Nelson ved at forfatte en traktat om Nelsons „syv dødssynder", tror jeg det var han kaldte det. De syv synder bestod i at past. Nelson ikke holdt lørdagen, men søndagen til sabbat og derved forstyrret ordningen med alle dagene i ugen, og dette var ifølge adventisternes teologi syv store synder. Endvidere gjorde han tilsprang til at aabne et trykkeri ved vestporten i Sinyang, formodentlig for at faa trykt traktaten om past. Nelsons synder og andre traktater angaaende lutheranernes vildfarelser. Imidlertid kom nævnte traktat aldrig til at se dagens lys, og ved lidt forstandig manøvreren fik Nelson adventisten til at forlade Sinyang, hvorpaa han reiste til Loshan for at aabne station i den by, noget som alle som kjender folk og forholde i Loshan, ikke netop var glad i; ti i visse henseender er det et af vore mest forhaabningsfulde distrikter, om ikke det allerbedste. Dog til al lykke blev ikke adventisten gammel heller i Loshan. Men la os nu begi os paa vei didhen for at bli kjendt med stillingen.

Fra Juning forbi Chengyang og videre sydover færdes vi paa den urgamle alfarvei mellem Peking og Hankow, en vei paa hvilken der ned igjennem de tusen aar og mere til har gaat mangen trillebør, kulibyrde og bærestol, og her ligger der igjen mangen sveddraabe efter de stakkels trællende kulier. Nordover sletten nordom Loshan kjører man med hest, okse eller asen; ti her kan man sno sig frem mellem hvedeagrene med vogn paa de slags

veie som haves. Apropos om veiene: ingensteds findes der broer over elvene. Er vandstanden høi, fragtes hest, og vogn og læs over paa flaader; er den derimod lav, vader man, og det lar sig uden vanskelighed gjøre; ti allesteds er der solid sandbund. Værre er det at komme over de smale og undertiden dybe bækkeleier; ti over disse er der bygget broer, og brogulvet bestaar af lange, smale stenheller, som er lagt ikke tversover, men langsefter broen. Disse heller kommer ofte ud af lave, men i saa fald tænker ingen paa at reparere broen, og det er ikke det værste. En dag jeg var ude og kjørte sammen med past. Breen, kom vi oppaa en ca. 10 fod bred jordryg hen til et dybt bækkeleie, og uheldigvis var broen i ustand, ikke kunde vi komme over den, og ikke kunde vi vende om. En del kinesere stod ved broen, saa vor forlegenhed og — lo inderlig godt. Jeg ved ikke hvad som bevæget dem dertil: tankeløshed, skadefrohed, tverhed, eller maaske de mente vi stod i ugunst hos guderne og derfor kom i knibe; ti i det tilfælde vilde det være synd at hjælpe en stakkel.

Imidlertid er vi kommen til Loshan, som ligger paa grænsen mellem slettelandet med sine hvedeagre og fjellandet med sine risagre. Loshan er derfor et division point, hvor vi maa bytte hest og vogn med trillebør og bærestol, og her er den ældgamle alfarvei kun et spor for trillebørhjulet og kulifoden henover de endeløse dæmninger mellem risagrene. Risdyrkningen i Kina er, i forbigaaende sagt, et kjæmpeverk som maa vække en landmands beundring. Ti opigjennem de langstrakte og ofte brede dale og langt opad bakkeheldningen, ligger den ene lille risager indtil den anden, med en 12 a 15 tommers høi jorddæmning mellem hver ager, og hver agerbund maa være ligesaa vandret som et gulv. Der maa i hver

dal være bygget mange hundrede milelængder af saadanne dæmninger, om ikke mere. Øverst op i dalen og opefter bakkesiderne har man da gravet store vandbeholdere, som fyldes i regntiden. Risen maa staa i vand, den tid den vokser og fyldes, og efter hvert som det tørker ud af agrene fyldes dæmningerne igjen fra disse vandbeholdere.

Paa reise i bærestol.

Loshan by med omliggende distrikt udmerker sig deri, at folk fra gammel tid af har hat skoler for sine barn, samt at ældre folk har holdt vedlige interessen for studierne, hvorfor der i distriktet findes forholdsvis mange boglærde folk. At dette er af stor betydning for missionsarbeidet, trænger jeg ikke nærmere at begrunde, men kun nævne at flere af disse har sluttet sig til missionen, og af disse igjen har flere studeret ved vor højskole for gutter i Sinyang. Af saadanne tjener nu en del som evangelister og lærere, mens andre fortsætter sit studium. Den raske fremgang i arbeidet i Loshan distriktet maa

delvis tilskrives denne omstændighed. — Men den skoleuddannelse og den deraf følgende oplysning som folket i dette distrikt besad, har hat sin betydning ogsaa i andre retninger. Et oplyst folk blir ogsaa et frihedselskende og fremskridtsvenlig folk. Og ganske rigtig: da revolutionsbevægelsen i 1911—1912 bredte sig ud over Syd- og Central-Kina, stod mængden i Loshan distriktet paa frihedspartiets side, og en hel del unge mænd fra Loshan lod sig hverve som soldater i sydens hær. I de øvrige distrikter paa vor mark derimod forholdt folk sig, til lykke for vor mission, passive og tildels usympatiske i anledning frihedsbevægelsen længere syd. Dette hadde sin grund tildels i folkets konservatisme, dorske og træge karakter, og tildels i den sløvhed og interesseløshed som uvidenhed og fattigdom saa ofte føder af sig.

Og dernæst saa gir Loshan distriktet indtryk af at være bedre stillet i økonomisk henseende end vore øvrige missionsdistrikter. Det viser sig paa deres gaarde og hjem, beklædning og udstyr i det hele tat. Men især la jeg merke til den livlige handel man drev i Loshan og omegn. Paa trillebørveiene kunde man ret som det var støde paa en 12 a 15 trillebørlæs i en karavane, og ude paa elvene saaes større eller mindre baade, og disse saavelsom hine var belastet med ris, huder, tømmer, salt og tobak.

Men hvorfor nævne dette? Har ogsaa folkets økonomiske forhold nogen betydning i forbindelse med vort missionsarbeide Man spør mig nu og da herhjemme blandt andet ogsaa om hvordan det gaar med selvhjælpen i de hedningekristne menigheder. Vi læser og hører om at snart blir en en evangelist, en anden en lærer, en tredie en bibelkvinde osv.; endvidere berettes der om at

Past. Kristenson og hans evangelister i Loshan.

bistationer, skoler m. m. aabnes. Men hvad gjør nævnte menigheder i retning af at lønne sine arbeidere, bygge kapeller osv.? Svar: Noget blir der gjort; ti de kristnes pligt i saa maade blir fremholdt baade paa menighedsmøder og ellers, og indsamling af midler i vore nystiftede menigheder er sat igang tildels ved offere og tildels ved subskriptioner, ganske som herhjemme. Men hvor meget tror mine læsere man har ret til at vente af dem? Vort kirkefolk herhjemme er offervillige og blir det alt mere og mere, alt efterhvert som de lærer den tunge lekse: „Sølvet og guldet Herrens er, du er ei mere end laantager." Men hvor mange møder og taler er der vel ikke blit holdt om offerpligt og offervillighed før det er blit saapas som det er iblandt os. Vi maa gi ogsaa missionærerne nogen tid til at fremelske offersind derude. Og dernæst: Hvor meget kan man vente af folk som neppe har nok af denne verdens gods til at holde krop og sjæl sammen? Eller hvor meget skal der til før somme af vore „gode kristne" herhjemme knapper af paa sine bidrag til menigheden? Er det da noget at undres over om man heller ikke paa missionsmarken altid gir efter evne? Men naar en fattig kineserkristen gir 25 cents til kirken, er det i mange tilfælder et større offer for ham end det er for mange af vore menighedsfolk herhjemme at gi $10 a $20. Enkelte af vore kristenmenigheder derude har endog begyndt at lønne sin egen arbeider, det vil si: samler løn til en evangelist og sender ham hen til et strøg som endnu ingen arbeider har faat, og de $50 a $60 pr. aar som dette koster, er lige saa stort udlæg for dem som det er for et kald herhjemme at lønne sin præst. Det er derfor af betydning at folk har lidt mellem hænderne ogsaa derude, og naar kristen-

dommen har faat gjennemtyret folket derude med sin frelsende og fornyende kraft, er vi forvisset om at ogsaa de økonomiske kaar vil forbedres, saa ved den tid den vordende kinesiske kirke blir istand til at styre sig selv, vil den ogsaa bli istand til at bære sine egne udgifter; ti „gudsfrygten er nyttig til alt".

Ovennævnte adventist begyndte arbeide i Loshan i 1904; men heldigvis forlod han Loshan og derved hele vor mark allerede om fire aar. Past. Daniel Nelson benyttet sig straks af anledningen og optog arbeide i Loshan, hvorfor ogsaa denne by blev hjemsøgt af hans „syv dødssynder" samt andre lutherske synder. Adventisten hadde imidlertid vundet en del tilhængere i Loshan, af hvilke flere faldt tilbage til hedenskabet, andre sluttet sig til katolikerne, som i nogen tid drev et svagt arbeide i Loshan, mens enkelte begyndte at gaa til undervisning hos Nelson. I Loshan fik man saaledes ikke alene hedenskabet at kjæmpe med, men maatte drages med adventister, katoliker, og last but not least muhammedanere, som har et forsamlingshus i Loshan.

I 1910 begyndte past. Lyder Kristensen arbeide i Loshan, men hans arbeidsdag blev ikke lang, ti i april 1915 fik han lægge ned sit arbeide for at gaa ind til „sabbatshelgen, som staar tilbage for Guds folk". — I Loshan var man heldigere end for eksempel i Juning med landkjøb. I mange tilfælder er det umulig for misionæren at faa kjøbt mere end kun en eneste trang liden kinesergaard. Naboerne vil enten ikke sælge, eller de ved at misionæren maa ha en større byggetomt, hvorfor de holder sine gaarde i rent meningsløse høie priser. Imidlertid maa da misionæren begynde at opføre en del huse paa sin trange byggetomt og ved siden deraf tinge

og prutte med sine urimelige naboer om landkjøb. Paa den maade har man holdt paa i nævnte by med indkjøb af smaa jordlapper lige til nu, og i saadanne tilfælder maa en station selvfølgelig bli planløst og upraktisk anlagt. Past. Kristensen derimod var saa heldig ganske snart at faa kjøbt en rummelig byggetomt, paa hvilken jeg fandt anlagt en meget hensigtsmæssig missionsgaard, bestaaende ialt af 12 større og mindre huse. Siden bygget Kristensen en rummelig kirke, det hele et storverk paa fire og et halvt aars tid, og man bygger billig ude paa vore missionsmarker, ti alle disse huse koster kun ca. $4,700. Dette er imidlertid ikke hans eneste arbeide. Syv bistationer blev aabnet, flere gutte- og pigeskoler sat igang og endel unge mænd sendt til missionens høiskoler. Ved Kristensens død var 289 blit døbt, 250 læste til daab, 22 indfødte arbeidere sat i virksomhed, og 190 barn blev undervist i smaaskolerne. Missionen har altsaa hat en sterk tilslutning i Loshan, og det er gjildt. Der er imidlertid fare for i saadan rask fremvekst at kvaliteten ikke staar i forhold til kvantiteten. Men der er ikke mindst fremtidshaab for arbeidet ved en saadan station, hvorfor det nuværende missionspersonale i Loshan, past. A. W. Haugan og mrs. Anna Kristensen, sidder godt i det.

Kioshan. Mens de andre hsienbyer paa vor missionsmark ligger ude paa den flade, tildels endog lave slette, saa ligger Kioshan meget vakkert til mellem bakker og hauger i umiddelbar nærhed af fjeldene, af hvilke den høie Loshan-tinde rager op over alle de andre.

Og vor station ved Kioshan ligger meget frit og vakkert til, idet det lykkedes dr. Behrents m. fl. at faa kjøbe en rummelig byggetomt udenom muren og grøften og opad en bakkeskraaning mod syd. Naar man derfor

Kiofhan ſtation. Diſpenſariet i forgrunden. Kirken og hoſpitalet med ſtationshuſe i baggrunden.

kommer med toget søndenfra henimod jernbanestationen, kan man mod vest se en samling udenlandske bygninger henne paa denne bakke. Nærmest mod byen ligger kirken og hospitalet, hin bygget af graablaa og dette af brunagtig mursten. Hospitalet er tre etager høit, basement iberegnet, og kirken er den største, solideste og i arkitektonisk henseende bakreste i vor mission, i saa maade bygmester Gudals mesterverk derude. Disse saavelsom andre af missionens huse staar hvad størrelse og udstyr angaar saa høit over alt hvad kineserne har i den retning, at i deres øine er de allesammen vidunderlige kjæmpeverker. Og ved at gjøre sammenligning mellem disse og sine egne huse er det ganske naturlig at enkelte kinesere, første gang de kommer ind til en missionær, kan føle sig rent overvældet og udbryde: „Er vi allerede kommet til himmelen?" Ti noget saa storartet bakkert kan de ikke tænke sig hernede. Det er af samme grund ogsaa let at forstaa at et af de kjæreste kapitler i hele Bibelen for de kristne kineserkvinder er det 14de kapitel i Johannes evangelium. Ti at faa sig et rum i himlen maa dog bli et herlig bytte mod de mørke, triste og uhyggelige lerhytterne hernede, mener de troskyldige kvinder, og de tar ikke feil. Ovenom kirken og hospitalet ligger mrs. Oline Netlands, past. T. Ekelands, dr. O. S. Behrents og dr. N. Fedes huse. Det hele ligger som „byen paa bjerget". Søster Ingeborg Pedersen og diakon Karl Lilleborgen bor i hospitalet.

Indtil Peking-Hankow banen blev bygget, laa Kioshan rent udenom folkestikken. Den urgamle alfarvei mellem Peking og Hankow laa nemlig, som før nævnt, gjennem Juning 30 mil mod øst. Og saa er jordbunden mindre frugtbar i Kioshan distriktet end i vore andre distrikter,

saa folket allerede af den grund gjennemgaaende er meget fattigt. Dertil kommer ogsaa at man særlig i dette distrikt indtil de senere aar har drevet med avling af opium og var sterkt henfalden til opiumsrøgning og spil. I nytaarshelgen blev jeg ikke i nogen anden by var at man drev hasardspil saa frit og aabent endog ude paa gader og veie som i Kioshan. Endelig saa hadde ogsaa Kioshan et meget uheldig nabolag i de før nævnte fjelde; ti de er tyves og røveres tilholdssteder og faste borg. Og denne fattigdom, umoral og omgang med røvere har sat sit stempel paa folket; ti heraf kommer det vel delvis ialfald at man i Kioshan staar paa et lavt trin hvad oplysning og dannelse angaar.

„De sidste skal bli de første." Kioshan er, saavidt mig bekjendt, den by i Honan hvor der først blev gjort forsøg paa at begynde missionsarbeide. Det bekjendte missionsselskab China Inland Mission satte sig meget tidlig som maal snarest mulig at naa hen til alle Kinas provinser med Guds ord. En af dets missionærer, past. W. Clark, som mere og mindre har reist over hele Kina, kom ogsaa til vor provins og vor gode by Kioshan, hvor han fik leiet sig hus og skulde begynde virksomhed, men blev snart drevet ud af byen.

Et par af vore først udsendte missionærer, pastorerne Stokke og Bøen, søgte først at begynde arbeide i Nord-Kina nordøst for Peking, men grundet omstændigheder blev det dem paalagt at forlade Nord-Kina og reise over land sydover til Kankow for undersøis om mulig at finde et missionsfelt. De tog da paa vei fra grænsen af Manschuriet og syd til Yangtsekiang i Central-Kina, og reisen gik for sig paa den varmeste tid af aaret, i august og september. De to missionærer kom ud i aldeles frem-

mede egne, hvor kineserne holdt enhver hvid mand for en djævel at være og behandlet ham nogenlunde i forhold dertil; de maatte i ugevis logere hos kinesere, æde deres mad og sove i deres hytter. Ved Hoangho-elvens sumpige bredder kom de ud i en oversvømmelse og var udsat for at drukne. Hele reisen var, menneskelig seet, galmandsverk, og det er et under at de to brødre slap fra det med livet. Men saadan gik det til at de kom sydover forbi Kioshan. Det var vistnok en Guds styrelse baade med reisen og med resultatet ellers; ti her i Kioshan har man som ingensteds ellers paa vor missionsmark, naar man fra en høide sydom byen ser ned paa denne og udover sletten med dens tusen byer, hedenskabets nød og hedningernes mangfoldighed samlet for sig ligesom i et vældigt panorama. Og overvældet af dette syn skrev da past. Stokke hjem og berettet om opdagelsen af dette strøg, hvor endnu ingen mission hadde begyndt arbeide. Dette sammen med før nævnte reise til Sinyang af pastorerne Nelson og Kristenson gjorde at vort samfund fik den mark som vi nu har.

Dette gik for sig i 1898, og allerede næste aar aabnet past. Stokke bistation i Kioshan. I 1906 blev der aabnet hovedstation i byen og past. A. Martinson ansat som stationsbestyrer. Denne ordning var overmaade heldig; ti Kioshan trængte i særegen grad netop til en missionær af past. Martinsons type. Ti derude blir missionærerne ganske anderledes end vi herhjemme stillet anstigt til anstigt med en vrimlende menneskemasse, i den grad sammenpakket og talrig at vi herhjemme vanskelig kan danne os et klart begreb derom; med en rent ubeskrivelig nød og elendighed, med et kolossalt arbeide, med de mange vanskelige problemer, ja med selveste mørkets magter.

Aa hvor liden og magtesløs man føler sig under saadanne forholde. Det blir derfor i særlig grad nødvendig for hedningemissionærer at søge hen til Gud om „visdoms, raads og styrkes aand". Og heri stod past. Martinson blandt de forreste i rækkerne, ligesom han ogsaa var en overmaade nidkjær mand i sin gjerning, opofrende og selvfornegtende, eller med andre ord: han var en helstøbt og mandig kristen, som prøvet at leve livet helt for Gud; og saadanne mænd sætter merker efter sig, selv paa et saadant sted som Kioshan.

Arbeidet i Kioshan var blit afbrudt ikke bare en, men endog to gange, først ved past. Martinsons ferie i 1910—1912 og derpaa ved hans død i 1913. Saadanne afbrydelser er til overmaade stor skade for arbeidet; ti selv med midlertidig hjælp er det meget vanskelig endog at holde det vedlige, og uden saadan hjælp lider det et tilbageslag som det tar en lang tid at raade bod paa. Men dette misforhold med vakancer i vor hedningemission er en følge af at ha kun en missionær ansat paa hver hovedstation, og botemidlet er vistnok koncentrationsprincipet, eller med andre ord: at oprette færre, men vel bemandede hovedstationer istedetfor flere med kun en missionær.

Mit første ophold i Kioshan gjaldt en ekstrakonferens, under hvilken jeg atter hadde et overmaade kjært og lærerigt samvær med missionspersonalet. Konferensen hadde sine høitidsstunder, nemlig et bryllup, idet past. O. Hellestad og mrs. Mina Jordet Nold blev ekteviet om aftenen den 31te december 1913; paa søndagen under konferensen var vi samlet med den indfødte menighed til katekisation og daab, ved hvilken anledning 12 blev lagt til menigheden, og i forbigaaende sagt var det en løfte-

rig dag; ti to unge mænd af daabsklassen reiste ganske snart efter sin daab paa skole for at uddanne sig til lærere og evangelister, og tre af de kvinder som den dag blev døbt, er siden blit bibelkvinder. Samme dags eftermiddag holdtes barnedaab og altergang i dr. Behrents' hus, idet past. og mrs. O. F. Braatens nyfødte barn blev døbt, og samtlige missionærer gik til alters. Man kunde derfor ta fat paa konferensens mange og tunge forhandlingsgjenstande med fornyet haab og kraft.

Og det trængtes; ti forhandlingerne blev udført under tryk og pres af en ganske eiendommelig art. Det første som nemlig blev meldt os, var at naar en del af missionærerne om morgenen paa konferensens første dag gik forbi østporten hen til dr. Behrents, hvor vi var samlet, hadde man stødt paa liget efter en liden kineserpige som om natten var blit kastet ud over muren, et offer for hedenskabets nød eller overtro. Andre vidste at berette at „Den hvide ulv"s røverhær herjet fælt vesti fjeldene, samt at „ulven" hadde truet baade den ene og den anden af vore byer med sit besøg. En kveld i skumringen saa vi ogsaa en by paa en fjeldskraaning ca. en 8 mil vestom Kioshan i luer. En røverbande hadde rimeligvis plyndret den og derpaa stukket den i brand. Men ikke det alene. Vi hadde en 8 a 9 ugers tid reist over mere og mindre af vort samfunds missionsmark og under reisen ikke bare set den nødstilstand vore hedninger lever i, men var ogsaa paa de mange forskjellige steder blit enstemmig og indtrængende anmodet om at komme dem til hjælp, og nu var vi da samlet til raadslagning derom. Derfor var konferensens sessioner alvorlige sammenkomster, særlig alvorlige. At missionærerne ogsaa var sig alvoret i stillingen fuldt ud bevidst, kom snart tilsyne; ti

allerede paa konferensens anden dag gjorde en af missionærerne forslag om at de ved private bidrag skulde bygge en bistation, holde den vedlige og lønne de indfødte arbeidere ved den. Denne tanke blev understøttet og tilstemt, og inden 20 minutter hadde man subskriberet ca. $1,600, for hvilken sum der nu er bygget en vakker bistation som billedet paa side 204 viser. Mange spørsmaal af

Mrs. Oline Netland og hendes bibelkvinder i Kivshan.

vidtrækkende betydning blev behandlet paa denne konferens, som for eks. oprettelsen af en collegeafdeling i forbindelse med vore højskoler, oprettelsen af en evangelist- og bibelkvindeskole, koncentration af og regler for arbeidet i de enkelte distrikter, fællesskole for missionærernes barn sammen med andre missioner, visitatser og regler for disse, konstitution for de indfødte menigheder m. m. m.

Vi blev færdig med vor konferens netop i rette tid; ti bare faa vidt missionærerne var kommen sig vel paa

vei hjem hver til sit, kom ovennævnte røverhøvding med en hær paa ca. 2,000 mand stormende østover og for som et skræmsel henover vor mark. Heldigvis slap alle vore stationer, anstalter og missionærer fra det uskadt. Imidlertid reiste jeg sammen med past. Stokke nedover til Shekow for at overvære seminarforstanderskabets aarsmøde. Ved seminaret traf jeg sammen med sekretæren for det finske missionsselskab, past. Hanni Haahti, som netop var kommen til Kina for at inspicere dets mission. Vi maatte bli iro ved seminariet indtil røverne var kommen lidt ud af vor vei, og til jernbanetogene var kommen i fast rute igjen.

Past. Haahti blev med os til Kioshan, og samværet med ham var særdeles interessant og belærende. Men hvor forandret det var blit i Kioshan og omegn. Ikke et liv at se af den skare som ellers færdes ude paa veiene. Yderst faa var der at se udenom bymuren, og den ene syntes at være ræd den anden. Man var blit grundig opskræmt af røverskaren, som hadde været byen ganske nær.

Under saadanne omstændigheder var det i ethvert tilfælde yderst risikabelt at færdes ude paa landet, og jeg maatte væsentlig indskrænke min visitats til hovedstationen og hospitalet for Kioshans vedkommende. Jeg hadde hørt en hel del om forholdene i Kioshan baade af past. Martinson og andre, saa jeg gik ikke til kapellet inde i byen med store forventninger. Men hvor gjildt var det ikke at finde det skrøbelige, men rummelige kapel overfyldt af en forholdsvis rolig, stille og opmerksom tilhørerskare, af hvilke 62 var døbt, 45 indskrevet til daabsundervisning, og mange flere var „tilhængere af den kristne tro". Men, har somme spurt mig, hvad indtryk fik du af de hedningekristne menigheder? og enkelte har

endog spurt om ikke de hedningekristne i enhver henseende staar høit over vore kristne herhjemme. Jeg ved ikke om jeg er berettiget til at ha nogen mening derom, da jeg jo kom bare i en flygtig og tilfældig berøring med dem. Mit indtryk er dog at man kan svare baade nei og ja dertil. Vore hedningekristne har som regel ikke det rige forraad af kristendomskundskab eller den dybe indsigt i Guds ord som vi har, og heller ikke har de de dybe erfaringer som sande kristne herhjemme har. Rigtignok er det for hedninger et overmaade stort, for os vistnok uforstaaelig omslag at bryde med hedenskabet og slutte sig til kristendommen, vistnok lige saa gjennemgribende og afgjørende for dem som de aandelige kriser vi gaar gjennem herhjemme, er for os. Men ellers staar de mere og mindre paa barnets standpunkt og maa behandles som barn der er i opveksten. Dette er fra en side set deres svaghed, men fra den anden deres styrke. Det forekom mig nemlig at de hadde en ligefrem, barnlig og enfoldig tro paa og tillid til Guds ord og bønnens magt. Jeg husker saaledes fra et møde ved en af past. Kristensens bistationer, under hvilket jeg kom til at nævne hvor glad de kristne hjemme er i arbeidet for kinesernes frelse, og hvor jeg ønsket at kunne faa bli dem til nytte rigtig længe, at en af de kristne afbrød mig og sa: „Vi skal be derom til Gud, saa blir du nok gammel" — saavidt jeg husker nævnte han 100 aar. Hvad jeg la merke til i denne forbindelse baade hos taleren og hos andre kristne som tilnikket ham sit bifald, var den visse, faste og barnlige tro at naar de bare bad, saa skulde de faa hvad de bad om. Og ligedan med troen paa de guddommelige sandheder i Guds ord. Jeg husker saaledes en af de kristne i Kiosjan, man kaldte ham gammeltomsingen; ti han var meget

tarvelig udstyret baade til krop og til sjæl. Under sin forberedelse til daab var han ikke istand til at tilegne sig nogen kristendomskundskab som var værd at nævne. Omtrent det hele udbytte han fik af sin undervisning til daab, var at missionærernes Gud var den eneste sande Gud i verden, at denne Gud elsket alle mennesker, endog gammeltomsingen, at han hadde fridd alle mennesker fra de onde aander og døden; og denne lille og dog saa overmaade store og vigtige sandhed som han fik ind i sit hode, trodde han ogsaa med hele sit hjerte. Og denne sandhed fyldte hans sjæl og la beslag paa hans tanker i den grad, at om han ikke kunde holde nogen tale for sine bysbarn, saa vidnet han dog i tide og utide om sin tro paa den eneste sande Gud, som frelser fra døden. Lykkelige sjæl! Jeg maatte ofte tænke paa Jesu lovprisning i Matt. 11, 25 fg. Det er alvorlige ord det, for os „vise og forstandige". Ligeledes forekom det mig at de hedningekristne gjorde forholdsvis mere alvor af menighedstugt end vi herhjemme. Jeg husker saaledes fra et menighedsmøde i Juning at man besluttet at ta i tugt endog saadanne som viste tegn til sløvhed i sin kirkegang, en tugt som hadde en gavnlig virkning for vedkommende syndere i særdeleshed og for menigheden i sin almindelighed.

Det var forresten overmaade interessant og kjært bare det lille jeg hadde anledning til at lægge merke til, ogsaa den allerførste tilnærmelse af hedninger til kristendommen. Paa reiser, i middagsstunden eller ved møder kom der snart en og snart en anden for at kjøbe en traktat eller bog og kom saa i tale med missionæren. Resultatet for enkeltes vedkommende kunde da bli at de sa: „Jeg vil lære af dig." I saadanne tilfælder tror jeg man med forsigtighed har ret til at være optimistiske og i saa-

danne tilnærmelser at se den allerførste begyndelse til at en stakkars hedningesjæl begynder at gni søvnen af sine øine, at rykke i hedenskabets mange og sterke baand for at slide sig løs, samt at lytte til de første liflige toner fra en ny verden, „himlenes rige". Og selv om tilnærmelserne ikke er saa bestemte, bare man kan naa hedningen med Guds ord, da kan ordet og den Helligaand som virker gjennem ordet, udrette undere, selv der hvor man mindst kunde vente det. Ved at lytte til fortællinger om hvordan snart den ene og snart den anden var kommen til troen, kom jeg ofte til at tænke paa et par salmevers i vor salmebog:

„Kom ord fra Gud med aand og liv,
Og varm den op som kold og stiv
I dødens søvn er sovnet hen,
Gjør levende hver sjæl."

Og:

„Kom Helligaand med skabermagt,
Opret hvad synd har ødelagt,
Og fyld hver sjæl med glæde sød,
Som er af Gud til livetød."

Lad mig faa fremsætte et eksempel paa hvordan dette i mange tilfælder gaar til.

En mrs. Chang kom til past. Stokkes i Juning som tjenestekvinde. Denne kvinde var baade opiumsrøger, tyv, løgner, hadde gaat fra sin rette mand og levet nu med en anden m. m. af det som galt og ondt er. Og saadanne tar man ind i sit hus som tjenere? spør mine læsere. Ja, hvad andet kan man gjøre saa længe man ingen kjender og alle er eller ialfald ser ud lige. Man nødes til at prøve sig frem, og missionærerne oplever

nogen af sine mange tunge prøvelser netop med sine tjenere, som for eksempel past. Martinson, som leiet en kineser til at passe sine kjør. En vakker dag forsvandt baade hyrden og kjørne. Han hadde drevet dem til en fremmed by, solgt dem og stukket pengene i sin egen lomme.

Imidlertid hadde mrs. Chang begyndt sin tjeneste. Det traf sig saadan at Stokkes hadde kjøbt en sæk sukker. Man fik dog intet i maden eller paa bordet deraf; ti mrs. Chang tog med sig hjem lidt deraf hver kveld, og før man vidste ordet af var sækken tom. Derpaa la hun sin elsk paa past. Stokkes pengekasse. Naar missionærerne veksler amerikanske penge til kinesiske „cash" og for nogen faa dollars faar flere 100,000 „cash", har man sin arme nød med at finde skjulested for det altsammen. Man hadde saaledes sat en skaal hen paa et bord med en del „cash" i; men det minket betænkelig i skaalen til hver dag, saa tilsidst maatte mrs. Stokke tiltale hende for tyveri. I saadanne tilfælder pleier kineserne at kaste sig ned paa sit ansigt, paakalde „tien laoje", den gamle ærværdige fra himlen, om at forbande sig selv, sit afkom, sit hjem og alt sit for tid og for evighed om man er skyldig. Mrs. Chang forsøgte det samme, men blev hindret; ti før hun sidst greb ned i pengeskaalen hadde hun rodet i blød ris med sine høire haand, og noget af risen sad endnu fast ved haanden, mens noget var faldt ned i pengeskaalen. Beviserne mod hende var derfor saa sterke at hun maatte bekjende sit tyveri. Imidlertid hadde hun meget snart begyndt at læse, ogsaa lærte hun katekismen m. m. og røgte opium, læste og stjal, læste og løi, m. m. Aa, hvor mørkets og lysets magter kjæmpet om herredømmet over hende.

Men ret som det var kom mrs. Chang en dag til Stokke og sa: „Jeg er en ussel og fortabt synder. Ikke bare det at jeg har gjort alt som stygt er i det ydre, men mit hjerte er ondt og stygt og sygt. Er der naade for en saadan som jeg? Jo, der var og er naade for saadanne, og den Helligaand med skabermagt fik oprette alt hvad synd hadde ødelagt. Mrs. Chang hadde brilliante evner, saa hun tilegnet sig mange gode kundskaber, og snart blev hun for god for mrs. Stokkes kjøkken og blev ansat som bibelkvinde. Nu hinker hun rundt paa sine forkrøblede fødder og indbyr sine søstre til den Gud som har gjort et „naadens kar" ud af hende, og som kan gjøre det samme med flere saadanne „vredens kar" som mrs. Chang var.

Imidlertid har arbeidet i Kioshan baaret sine skjønne frugter. Isen var blit brudt ved past. Martinsons og mrs. Netlands virksomhed, men vistnok lige saa meget ved dr. Behrents og søstrene Ingeborg Pedersons og Christine Johnsons arbeide ved hospitalet. Past. Ekeland, den nye stationsbestyrer, kunde derfor i sin anden aarsrapport berette om 96 døbte paa et aar. „En saar, og en anden høster." Men der er endnu meget rydningsarbeide baade for past. Ekeland og for andre i Kioshan saavelsom i de øvrige af vore missionsdistrikter.

Missionshospitalet i Kioshan. Som allerede nævnt lykkedes det dr. O. S. Behrents at faa kjøbt en meget heldig beliggende byggetomt, og samme aar, 1905, blev hospitalet bygget. At gjøre en saadan handel og opføre en saadan bygning paa et saadant sted som Kioshan er et fortvilet foretagende. For det første landstykke doktoren kjøbte, forlangte eierne $550, tre gange saa meget som landet var værd, og som de ventet at faa; ti tilsidst blev

Missionshospitalet i Kioshan. Koster ca. $5,000.00.

handel afsluttet for $180. All handel i Kina afgjøres ved mellemmand. Dr. Behrents maatte derfor prutte med en saadan mellemmand og denne igjen med eierne; atter ny prutten med mellemmanden og af denne igjen med eierne. Saadan kan de uslidelig seige kinesere holde paa i uge- og endog i maanedsvis, en procedyre som er overmaade opslidelig og kjedelig for en vestlænding. Men er man endelig færdig med sin landhandel og skal ta fat paa byggearbeidet, saa er det jevngodt med „at komme ud af asken og ind i ilden"; ti man maa benytte indfødt hjælp, og indtil man fik oplært nogen af de kristne til murere, snedkere, malere osv., maatte man stadig staa vagt over sine arbeidsfolk, som var over al maade slurvede og uærlige. Kineserne har et mundheld som med hensyn til slurveri er meget betegnende. Om missionæren for eksempel spør sin snedker: „Har du sat døraabningen paa rette sted?" eller: „Har du lavet vindusaabningerne passende store?" vil vedkommende svare: „Tsa po do," som ordret oversat betyr: „Galt, ikke meget," eller som en vestlænding vilde udtrykke det: „Saa omtrent ret." Dette er et meget betegnende udtryk, og hvad en uøvet og slurvet arbeidsmand gjør, er som regel „galt, ikke meget".

Ligedan med tyvestreger, og i saadanne tilfælder er kineserne mestere i udflugter. En dag hadde saaledes et par snedkere blit enige om at forsyne sig med noget af byggematerialerne til at koge sin middagsmad med. Og ganske rigtig: Hen mod middag fik past. Martinson se en fillefant forsvinde bag haugen sydom hospitalet med en del bordstumper. Om en stund fattet han mistanke, og ved at se efter opdaget han at nogen bord var kommet bort. Han gik da bag haugen og fandt en af sine

snedkere ifærd med at fyre under gryden sin med noget af hans bedste lumber. „Hvor har du faat fat paa den lumber du bruger til brænde? Du har stjaalet af min lumber?" Manden satte op det uskyldigste fjæs en kan forønske sig at faa se paa denne vor syndige jord, og udbrød med et anstrøg af indignation: „Jeg stjaalet! Jeg gik bagom denne haugen her for at koge min mad, og saa fandt jeg disse fjælene her; hvordan kunde jeg da vide at de tilhørte dig?" Dette er historien op igjen om den som stjæler, og den som hæler.

Men var der mange vanskeligheder forbunden med landhandel og byggearbeidet, saa blev det næsten værre naar man skulde til at hjælpe de mange syge stakler. Især var det meget slemt i begyndelsen. Da man saaledes hadde udført den første operation og søster Ingeborg Pederson stod henne ved et vindu for at pudse instrumenterne, fik nogen kinesere uheldigvis øie paa hende, og straks fik mistanken næring: mon tro om ikke missionærerne har dræbt nogen i hospitalet? og snart forandret spørsmaalet sig til den bestemte erklæring: „De har dræbt en kvinde, og man har set dem pudse knivene som de dræbte hende med." Rygtet fløi som ild i tørt græs udover byen, en folkehob samlet sig om hospitalet med skrig og truende gebærder, og kun ved mandarinens mellemkomst lykkedes det at afvende mistanken og sprede hoben.

Værre blev det med næste patient, en kvinde som hadde ligget under for opiumslasten i 21 aar og dertil led af kræft i brystet. Det blev en langvarig historie; ti før man kunde operere for kræften maatte man faa bugt med den fortærende opiumslyst. Da kvinden, som man syntes, aldrig kom ud af hospitalet igjen, kom det rygte

ud i hendes hjemby at de fæle udlændinger hadde korsfæstet hende og skjult hele greien inde i et stort skab. Da kvinden endelig kom hjem, blev man ond den ene paa den anden; ti ingen vilde være „løgnens far". Men mistanken skjød ny fart; ti at manden og kvinden var blit dræbt, blev udbasuneret vidt og bredt; men at at historien herom var idel opspind, brød ingen sig om at fortælle.

Men „alle gode ting er tre". Man hadde gravet en cisterne inde i hospitalet for at samle regnvand i, som vel kunde trænges til brug i hospitalet; ti vandet fra elven, grøfterne og brøndene herude er et farlig element. Men den cisternen var i kinesernes øine et betænkelig og mistænkelig hul. Hvad andet kunde vel udlændingerne ville bruge den til end at kaste smaabarn i som de hadde stjaalet for at bruge deres øine og hjerte til mediciner. Nei, nu blev det for galt; ti kom man først inden hospitalets vægge, være sig mand, kvinde eller barn, saa — — Enden paa det hele blev at missionærerne maatte grave sin kjære uskyldige cisterne igjen, og den ligger der lukket indtil denne dag.

Hvad under at folk med saadanne rygter i omløb blev ræd baade udlændingerne og deres slagterbod? Eller hvad under at en syg kvinde var fem gange paa vei til hospitalet, men hver gang vendte tilbage af frygt for at bli dræbt der. Takke sig til da at faa dø i fred hjemme. — Du fæle verden, hvor meget ondt mistanken har gjort, og hvor meget ondt den fremdeles gjør.

Men hadde man sine besværligheder med uvedkommende, saa blev det samme tildels ogsaa tilfældet med patienterne. Som allerede nævnt har kineserne den tro at sygdommen kan tildels ha ogsaa naturlige aarsager. Men om disse aarsager har kineserne sine særmeninger.

En syg som blir baaret hen til hospitalet.
Billedet minder, hvad sengen angaar, om hint ord: „Staa op og tag din seng og gaa hjem til dit hus."

Ifølge deres lægevidenskab bestaar et menneskes legeme af jord, vand, luft og varme. Saa længe da ligevægten mellem disse bestanddele bevares, er et menneske frisk; forstyrres den derimod, blir en syg. Faar saaledes en feber, har „varmen" tat overhaand, og der maa „kolde" medicíner til for at slukke „varmen". Eller faar en vattersot, saa har „vandet" tat overhaand, og der maa „varme" medicíner til for at optørke „vandet". Blir en svag og affræftet, som for eksempel af tæring, maa der „sterke" medicíner til, hvorfor man i saadanne tilfælder maa ha medicíner lavet af tigerklør og til diæt spise for eksempel leopardkjød. Det er „sterke" sager det, som forstaar.

Alle saadanne galskaber gjorde det ofte meget vanskelig for lægen og sygepleierne; ti fik man en malariapatient for eksempel, og lægen foreskrev kinin, maatte han værs'go gjøre rede for om kininen er en „kold" eller „varm" medicin; ti med feber i kroppen er man sagtens varm nok før om man ikke ovenikjøbet skulde faa „varme" medicíner, mente de kloge patienter.

Fik man muhammedanske patienter, stødte man paa andre vanskeligheder; her gjaldt det nemlig ikke medicinerne, men maden; ti for en rettroende muhammedaner at spise mad ud af en gryde hvori der muligens nogen gang hadde været kogt flesk, vilde for en saadan vel nærmest være en dødssynd. Derfor kommer saadanne trækkende til hospitalet med baade tjenerskab og gryder og stel saa de ikke skal risikere at bli smittet af de „vantroendes" „urene" mad. Ak, hvilken kompliceret, forvirret og rar verden vi dog lever i! De ravgaleste opfatninger og meninger hævdes og forsvares af ellers forstandige, begavede og forholdsvis vel oplyste individer og folkeslag.

Søster Ingeborg Pederson, dr. Nath. Fedde, dr. O. S. Behrents, diakon K. Lillebergen, indfødte sygepleiere.

Under saadanne forholde trænger fortrinsvis missionærerne at være „snilde som slanger og enfoldige som duer".

Imidlertid fortsatte dr. Behrents, søster Ingeborg, og søster Christine Johnson som imidlertid var blit ansat ved hospitalet, i ondt rygte og godt rygte med sit barmhjertighedsarbeide med det resultat at især patienterne begyndte at glemme sin mistanke mod og frygt for udlændingen, hvorimod undren og spørsmaal begyndte at røre sig baade hos den ene og den anden: „Hvad er det egentlig disse hvide folk med sine blaa øine har isinde? Mon de ikke har en skjelm bag øret, eller mon tro de ikke med sine rare øine kan se hvor skatte ligger skjult nede i jorden?" Men hverken kom skjelmene eller skattene frem, hvorimod den ene dag gik som den anden; patienter kom, og patienter reiste, blinde, krøblinge, halte, febersyge, opiumssyge, syge af enhver art; og alle blev de modtat lige venligt, behandlet og pleiet med den samme flid og omhu, og de fleste gik hjem friske, lykkelige og glade. Men det rare var at de som ydet hjælpen, var gladere end de som fik den. Har man seet paa magen. Det skulde vel ikke være denne nye religionen som man kalder „Jesuslæren", som har gjort disse folk slig? Jo, bestemt maa det være deres religion. Saadan steg forundringen og krydset spørsmaalene hos patienter og andre, og om nogen maaneder og aar blev missionærerne ved hospitalet set op til med den samme tillid og hengivenhed som vore øvrige missionærer. Nu er vort missionshospital i Kiosshan kjendt viden om som et Betesda, et barmhjertighedens hus, og man fører sine syge didhen fra steder lige op til 100 mil borte, og mange er de som har gjenvundet sin helbred, men ogsaa faat det første glimt ind i en høi-

Søster Ingeborg Pedersen i sygestuen.

ere, lysere og lykkeligere tilværelse under sit ophold ved hospitalet.

Imidlertid har da hospitalsgjerningen ved siden af det øvrige missionsarbeide løst sin første store opgave: at nedbryde mistanken mod og frygten for udlændingerne

samt vække tillid til missionsarbeidet i sin helhed. Nu staar det igjen for personalet ved hospitalet, doktorerne Behrents, Fedde og Skinsnes samt diakon Lillebergen og søster Ingeborg, ikke alene at lindre saa meget af nøden og elendigheden blandt vore mange stakkars syge, men fremfor alt at faa uddannet indfødte læger og sygepleiere som kan overta denne gren af arbeidet; ti vi magter aldrig at udsende hjemmefra saa mange læger og sygepleiere som der vilde trænges blandt to og en halv million hedninger, ligesaa lidt som vi vil kunne sende ud et tilstrækkelig antal andre arbeidere; og selv om vi det kunde, vilde det ikke være forstandig at gjøre det. Ti blandt andet er det en meget vigtig opgave i al hedningemission at gjøre de hedningekristne selvhjulpne baade hvad arbeidere og midler til arbeidets drift angaar.

Suiping. Paa reisen nordover til denne by fik jeg til reisefølge baade past. Nesse, som midlertidig saa til med arbeidet i Kioshan, og past. Stokke, som skulde til Chumatien for at vælge byggetomt for missionærernes bistation; ti i forbindelse med sin beslutning om at bygge en saadan hadde de valgt Chumatien med omliggende landsbyer som sit distrikt.

Jeg har tidligere nævnt, at katoliker og adventister intet hensyn tar til protestantisk missionsarbeide, samt at adventisternes oppositionsarbeide paa vor mark blev kortlivet. Gid det samme kunde sies ogsaa om katolikerne; men desværre synes de tvertimod at ville slaa sig tilro. De har saaledes aabnet station i Loshan, og paa veien nordover til Chumatien støder man paa to af deres institutioner, nemlig til høire i retning af Juning et barnehjem og til venstre henimod Chumatien et hospital. Katolikerne er sig selv lig, hvor man saa end støder paa

dem. Blandt andet søger de ogsaa i Kina at brilliere med sine store og staselige bygninger. Vort hospital i Kioshan med omgivelser ser saaledes ud som fattigmandsstel sammenlignet med katolikernes. Men vi er ikke saa bange for konkurrancen; ti endog kineserne har opdaget at de „er af en anden aand end vi".

Chumatien er i en henseende den merkeligste plet paa vor missionsmark, ti her som andensteds maatte man bygge jernbanen langt ude paa sletten. Men i modsætning til andre byer tog man i Chumatien fat paa at bygge en ny og forholdsvis stor by ude ved jernbanestationen bestaaende af en del store halveuropæiske murstenshuse. Flere af disse er oplags- og handelshuse, og Ny-Chumatien saa ud til at skulle bli et handelscentrum. Saaledes har man her faat en gammelby og en ny udgave af gammelbyen, hin et egte billede paa det gamle Kina, denne paa det ny.

John D. Rockefeller var gjennem sin repræsentant, en norsk gut fra Minneapolis, ogsaa blit opmerksom paa Chumatien og holdt netop paa at opføre en svær oljebeholder i byen. Endnu rarere var det imidlertid at støde paa to luftskibe i Chumatien. „Den hvide ulv" med sin røverhær var nemlig kommet bort for regjeringens tropper, som i tusenvis var blit stationeret langs jernbanen. For disse herrer i uniform var det imidlertid altfor risikabelt at ta ud paa jagt efter røverne, hvorfor man hadde faat fat paa luftskibe for at lokalisere dem.

Men vi er paa vei til Suiping og kjører over det rigeste sletteland som tænkes kan, hvorfor markeds- og landsbyer ogsaa i dette distrikt er overmaade talrige. Da jeg fik kjøre med past. Stokke, som skulde en snartur til Suiping, hadde jeg baade anledning til at se mig lidt

Bistationen i Chumatien, missionærernes station.

om paa veien nordover, og saa slap jeg tillige at spasere de tre og en trediedels mil fra jernbanestationen til byen; ti ogsaa her hadde man for at undgaa sammenstød med den konservative og overtroiske befolkning, maattet bygge banen paa tryg afstand fra byen.

Suiping har ca. 30,000 indbyggere, af hvilke mange er aristokrater af fødsel og tag. Der bor nokssaa mange mandarinslegter og pengemænd i denne by, og enten det er disse eller hine eller begge dele som har sat sit merke paa Suiping, ved jeg ikke, men sammenlignet med andre byer er den paa sin maade velbygget og pen. Der var endog gjort tilsprang til at faa rendestenen anlagt ved siden af istedetfor midt i gaden som i de fleste andre byer. Byen har ogsaa bra kineserboder og driver en nogenlunde livlig handel, da den ligger i et folkerigt og frugtbart distrikt.

Men i en by hvor rigmænd, mandarinslegter og skolemænd har bugten og begge ender, kan man ialfald til en begyndelse vente sig en seig og endog heftig modstand i anlægget af missionsarbeide, og Suiping dannet ingen undtagelse; ti de indbildske og selvgode konfucianister ser med uvilje og foragt ned paa alt som tyder paa forandring og fremskridt.

Det var derfor ikke greit til en begyndelse at være past. Nesse naar han om vaaren 1912 kom til Suiping for at aabne hovedstation. Ti ikke nok med at han maatte krybe ind i en kinesergaard som var saa trang og skummel at selv midt paa dagen trængte der sig kun en liden dæmring af lys ind i den trange lerhytte han bodde i, eller at folkehoben her som andetsteds var overmaade nærgaaende og uforskammet i sin nysgjerrighed; men storfolket i byen søgte ved alskens rænker og kneb at for-

hindre kjøb af byggetomt for stationen. Man forsøgte med trusel, vold og magt at skræmme sælgere fra at afslutte handel med missionæren, man afholdt massemøder for at protestere mod mulig landsalg til udlændingen og søgte med trusler og smiger at hindre mandarinen fra at tænke paa noget sligt som at stemple noget skjøde for gyldigt. Nesse. Saadan gik det paa ca. et halvt aars tid med alskens krangel og kneb, indtil missionæren endelig fik kjøbt sig en byggetomt.

Og det gik her som paa andre steder: naar krisen er klaret, staar det senere hen som regel til redning. Da jeg henimod det kinesiske nytaar — den 21de januar 1914 — kom til Suiping, hadde past. Nesse faat bygget et stationshus med bekvemmelighed for en familie og en kvindelig arbeider, et kapel med siddeplads for 150, samt sat istand en del kineserhuse til brug for skole, daabsklasseværelser m. m.

Ved past. Nesses ankomst til Suiping var der 1 døbt og 8 indskrevet til daabsundervisning. Efter 19 maaneders virksomhed fandt jeg en menighed paa 25 døbte og 32 indskrevet til daabsundervisning. I forbigaaende sagt: denne lille menighed var meget alsidig sammensat. En gammel lærd mand tjente som kasserer i menigheden; flere kinesiske læger hadde sluttet sig til den, og en af menighedsmedlemmerne, en farmer, dyrket i mellemstunderne malerkunsten, og en gammel ærværdig mandarin læste til daab.

Mit ophold i Suiping blev af flere grunde særlig interessant. Dagen efter min ankomst maatte vi hen til yamen for at gjøre honnør for mandarinen, en intelligent, venlig, silkeklædt herremand. Blandt andet bad jeg om at faa se byfængslet. Han studset lidt, men fattet

Stationen i Suiping, Kina.

sig ganske snart og sa: „Jo, jeg skal vise dig fængslet." Dette var en streg i regningen; ti jeg har en anelse om at jeg fik neppe se skyggesiden af fængselslivet i Kina. Men selv lyssiden var mørk nok. Jeg fandt saaledes blandt andet en fange syg af sortekopper. Han laa paa lergulvet i et mørkt hus uden tegn til noget slags tilsyn eller pleie. Det fandtes ikke engang saa meget som en drik vand i sygestuen.

Dagen efter skulde mandarinen, ifølge god kinesisk skik, ha aflagt kontravisit paa missionsstationen; men henimod kl. 11 kom en af hans tjenere med mandarinens kort og mange undskyldningshilsener. Man hadde fanget to røvere som skuldde hænges straks over middag, og imidlertid maatte mandarinen holde forhør og fælde formel dom. Som vederlag for sin visit indbød da mandarinen „den gamle ærværdige mand fra Amerika" til at komme ned til yamen (Court House), for at se de hængte røvere. Dette mente han vistnok var en meget stor hædersbevisning mod mig samt en meget fornøielig underholdning at by paa; ti det er det for kineserne. Straks over middag gik jeg da sammen med past. Nesse hen til østgaden hvor yamen ligger, og ganske rigtig: i gaden foran indgangen til yamen hadde man hængt to unge mænd. Kineserne har sin egen maade at gjøre det paa ogsaa naar det gjælder at hænge forbrydere. Man laver et træbur som man sætter den dødsdømte ind i. Burets tag bestaar af to halvlemme som lukkes til rundt hans hals, og under fødderne lægger man en del tynde fjæle eller lignende, saa fangen kan staa fri og rank inde i buret. Snart begynder dog bødlerne at ta bort en fjæl nu og en da, saa fangen tilsidst staar bare paa taaspidserne, og naar han er blit tilstrækkelig pint paa den maade, tar

man det hele bort, saa stakkaren blir hængende efter halsen. Hedningerne er grusomme i sine straffemetoder, og selv den flegmatiske og fredsommelige kineser kan i saadanne tilfælder bli en grusom barbar.

De to unge mænd stod hver i sit bur rolige og sløve. Det saa ikke ud som om stillingen voldte dem nogen bekymring, eller at de var sig bevidst at inden nogen timer vilde deres skjæbne for evig være afgjort. En folkehob paa flere hundrede, byens pøbel, fyldte gaden. De saa ud som røvere og mordere alle sammen, og ikke en eneste en syntes at ha medlidenhed med de dødsdømte, men alle drev gjøn, pegte fingre og lo ad dem. Huf, hvor hjerteløse de alle var. Imidlertid begyndte hoben snart at vise os to enslige hvide mænd mere opmerksomhed end vi egentlig syntes om, hvorfor past. Nesse tilraadet at vende tilbage til missionsstationen. Vi tog da tilbens fulgt af hoben, og glade var vi da vi naadde stationsporten; ti pøbelen som fyldte gaden bag os, var langt andet end hyggelig.

Om et par dage fik jeg dog se Suiping i et venligere og hyggeligere lune. Man hadde begyndt at stelle istand til sin nytaarsfest, som i aaret 1914 faldt paa den 26de januar. Det som mest faldt i øinene, var at man begyndte at feie baade inde og ude; ti ved den leilighed skal feiekosten gjøre tjeneste for hele aaret. Rigtignok laa smudset, støvet og alt affald man i aarets løb hadde kastet ud i gaden, feiet sammen i smaa dynger indtil husvæggene eller i rad og række midt i gaden for efter helgen at bli spændt og sparket udover gulv, gaardsrum og gader igjen; men tiltrods for dette var der dog en vis hygge i for en gangs skyld at se en og anden flekken feiet ren.

Nytaarsfestlighederne blev indledet med et fælt rabalder af fyrværkeri. Kineserne maa knaldre løs med sine firecrackers ved alle vigtige og høtidelige anledninger, ganske som smaagutterne hos os nogen aar siden ikke kunde tænke sig en 4de juli fest uden firecrackers. Især brændte man en masse firecrackers ved alle templerne til ære for sine guder. Henimod kl. 6 blev det dog pludselig stille, gaderne blev i et øieblik tomme, alle smøg ind i sine hytter, og dødens ro dalet ned over byen. Det blev næsten fælslig. Men stunden var vigtig og alvorlig for alle ortodokse kinesere; ti nu skulde kjøkkenguden komme tilbage fra sin „himmelfart" for at overta sit embede igjen, hvorom der allerede før er nævnt.

Henimod kl. 4 næste morgen begyndte festens „høimesse". Jeg med past. Nesse og en del af de kristne gik afsted for at se paa tilbedelsen. Mørket laa over byen, og mulmet dækket alt og alle. Det hele var et træffende billede paa hedenskabets mørke nat. I mørket kunde vi dog se hedningerne med sine papirlygter glide som skygger frem og tilbage mellem templerne. Tæt udenom porten ved missionsstationen stødte vi paa den første helligdom. Det var et indhult almetræ, ved hvis fod man hadde ofret røgelse. Henad gaden stod der med visse mellemrum røgelsesstikker stukket ned i gaden, offere til veiguden for at bevæge ham til at beskytte de veifarende mod røvere. Henne ved bybrønden var en menneskemasse stimlet sammen som brændte firecrackers og ofret til regn- og vandguderne; ti brønden var næsten tom, og der var endnu ca. 6 uger igjen før tidligregnet kunde ventes at komme. I byens største tempel la jeg især merke til en silkeklædt herremand af et aristokratisk udseende som frembar store og kostbare offere til Kwanyin.

Denne mand hadde ingen sønner, det vil si: han hadde ingen til at ta vare paa sig efter døden, ingen frelser altsaa; og for at faa sønner ofret han altsaa til denne gud. I en afkrog fandt jeg en fordægtig fyr meget ivrig ifærd med at ofre til et djævlebillede; formodentlig var han en røver. Vi spurte en af præsterne i dette tempel om de virkelig trodde at disse døde lerfigurer kunde høre, forstaa og hjælpe sine tilbedere. Han trak paa skuldrene og sa: „De dumme folk forstaar det ikke bedre." „Men du da, hvad tror du?" „Jeg, aa jeg tror paa embeds vegne." I et andet tempel traf jeg en anden klasse folk. Det var syge eller syges slegtninge som kom for at søge hjælp hos lægekunstens gud. Paa hjemveien stødte vi paa en ung mand som kom ud af sin hytte med et lidet bord paa hvilket der stod et par brændende lys, en tallerken paa hvilken der laa et stykke kogt flesk, samt en del røgelsespapir. Manden tændte noget af dette „hellige" papir og slap det ud af haanden, hvorpaa det steg tilveirs. Dette gjorde ham glad; ti det er tegn paa at guden tar mod offeret. Derpaa knælet manden og bøiet sig mod jorden tre gange. Dette offer gjaldt „himmel og jord", al skabningens far og mor. Og manden ofret og tilbad paa en maade som grænset til andagt, ærbødighed og inderlighed.

Hvor sælsomt, men ogsaa rigt paa lærdom det hele dog var. Hedningerne har mistet Gud, i sit mørke famler og leder de efter ham, og i sin ulykke længes og sukker de efter ham. I den dødsstille nattetime kunde man næsten høre sukket fra de tusen syge, længtende og søgende sjæle som tilbad sine falske guder, det suk som „gjennem verden gaar", „som klager fra dens hjerte", hvori der bor „en svær, en lønlig smerte".

Søndagen under mit besøg i Suiping var dog her som ved de andre stationer den lyseste og skjønneste af alle dage; ti da gaar veien til kirken. Men i Suiping hadde man endnu ingen kirke, kun et gadekapel som rummer ca. 150 tilhørere. Møderne i et saadant kapel er ofte en broget og blandet affære. Træffer man for eksempel til at ha marked i byen, kan man risikere at faa besøg af markedsfolk som da for første gang sætter sin fod ind i en kirke. Og i saadanne tilfælder træffer det ikke sjelden at en kommer ind i kapellet med sit bæretræ over skuldrene og sætter ned paa gulvet sin rissæk eller sine kurve, som indeholder kaklende høns, grymtende smaasvin m. m. En anden herremand kommer ind med sin madbolle og sine spisepinder, sætter sig ned paa bænken og fortsætter ganske ugeneret sit maaltid. Ingen af disse tænker paa at ta hatten af sig eller at tie stille, hvorimod man prater, ler, flytter sig hid og did, spytter ikke bare paa gulvet, men ogsaa ud gjennem vinduet, mens andre igjen træder „mosø" lige under øinene og glor paa udlændingen med aaben mund. Dette er det forstyrrende element i forsamlingen. Jeg husker saadanne optrin især fra Mashiang, hvor jeg maatte agere politi mens past. Stokke prækte. Under saadanne omstændigheder er det ikke greit at holde tankerne samlet eller at bli varm og begeistret over sin tekst, ja det kan endog træffe til at ens sind kommer en liden smule ud af ligevegt.

Men saa er det den fredeligere del af forsamlingen. Disse bestaar af de paa stedet boende kristne, daabslærlingerne og saadanne, som er blit mere eller mindre kjendt med og interesseret i kristendommen. Denne del af forsamlingen indtar som regel de forreste sæder i kapellet, opfører sig sømmelig og lytter mere eller mindre op-

merksomt til hvad missionæren har at si. Det værste ved disse er deres sang; ti de tar del i sangen, forekom det mig, længe før de har nogen anelse om at der findes noget saadant i denne verden som melodi og harmoni. Og saa ravruskende galt som de stakkels kjære nybegyndere kan synge. Jeg husker fra før nævnte stormøde i Juning at jeg en morgen i graalysningen traf Past. Breen ude i missionsgaarden, lyttende til en del kristne kineseres morgensang i kapellet. Breen spurte mig om jeg kunde si ham hvad melodi de gode folk sang. Jeg maatte svare som sandt var, at det forekom mig at de 20 a 30 mænd sang hver sin melodi, samt at de alle sang galt, som de ogsaa desværre gjorde; ti det lød som et „brøl af hundrede tyre". Men hovedsagen er at de synger og blir opbygget af sin sang. Lidt om senn vil de nok opdage sine feil og rette paa dem.

Forsamlingen i Past. Nessés gadekapel hin søndag bestod imidlertid ikke af markedsfolk eller gadepøbel; ti nytaarsfesten la beslag paa alle egte hedningers tid og opmerksomhed, hvorfor de som kom til mødet hin søndag var kun kristne, katekumener og andre i missionen interesserte folk. Paa formiddagen blev der da holdt gudstjeneste med præken over Es. 55, 1—3, og paa eftermiddagen blev der holdt katekisation over samme tekst, og det var forbausende at se hvor meget de hadde tilegnet sig og kunde huske af formiddagsprækenen. Kineserne er et begavet folk især hvad hukommelse, men ogsaa andre aandsevner angaar, og de har betingelse for at kunne bli noget af hvert bare de faar anledning til at kunne udvikle sine evner og anlæg. Det var vemodig at skilles med saavel den lille forsamling af troskyldige, snille kristne i Suiping som ved alle vore andre stationer, naar de

Past. og mrs. Nesse med indfødte arbeidere og menighed.

fulgte os fra kapellerne og ofte langt henad veiene med sit „pingana", med spørsmaal om vi ikke kunde være hos dem længere, om vi snart kunde besøge dem igjen; og det hele endte som regel med en varm hilsen til „den store, gamle, ærværdige kirke i Amerika" som hadde sendt missionærer „over dybe vande, høie fjeld og dybe dale, lange veie og langt fra hjemmet med „Jesuslæren" til sine uværdige, trængende myndlinge i et fremmed land".

Endelig maatte jeg i graalysningen en morgen forlade Suiping. Idet jeg vandret mod jernbanestationen østenom byen og saa tilbage paa den med sin lille kristenmenighed og med sit meget hedenskab, kom jeg ved denne som ved andre lignende leiligheder profetens ord ihu: „Se mørke dækker jorden og mulm folkene, men over dig skal Herren opgaa, og over dig skal hans herlighed aabenbare sig." Es. 60, 2. Maatte blot dagen snart oprinde da „retfærdigheds sol med lægedom under sine vinger" faar bryde gjennem Kinas tusenaarige mørke og staa i middagshøide over et folk sygt til døden.

Og nu var mit arbeide paa samfundets missionsmark i Kina afsluttet, hvorfor jeg herved vil afslutte ogsaa mine minder og mit indtryk fra besøget paa denne mark.

Hjertelig tak til eder missionærer for gjestfrihed, hygge, samarbeide og hjælp. Uden eders omsorg og pleie hadde jeg ikke kunnet udholde strabadserne saapas som jeg gjorde. Gud velsigne eder fremdeles i eders tunge og ansvarsfulde, men vigtige og af ham rigt velsignede gjerning.

Til vort lutherske kirkefolk herhjemme vil jeg i en sum til slutning faa si om nødstilstanden, om arbeidet og om fremtidsudsigterne:

1. „Nøden er stor i hedningeland,
Broderhaand burde vi række."
2. „Der er løn for dit arbeide" Jer. 31, 16.
3. „Der er haab for din fremtid, sier Herren." Jer. 31, 17.

Indhold.

		Side
1.	Japan	5
2.	Shanghai	12
3.	Reisen opad Yangtsekiang	16
4.	En jernbanefart	24
5.	Landskabet m. m.	29
6.	Kinas byer	33
7.	Kinesiske huse og hjem	44
8.	Kinesernes jordbrug, m. m.	52
9.	Kinesernes sprog, m. m.	62
10.	Overtro og trolddom, m. m.	67
11.	Sygdom, død og begravelse	81
12.	Forlovelser, bryllupper og egteskaber	92
13.	De religiøse forholde blandt vore hedninger i Kina	99
14.	Træk fra folkelivet, missionsarbeidet m. m.	118

Illustrationer.

Side

1. Et af Japans nyeste buddhisttempler 8
2. En kinesisk restaurant 34
3. Et kinesisk tempel paa bymuren 36
4. En byport 37
5. En pagoda 39
6. En kinesisk smidje 41
7. En kinesisk „sagmølle" 42
8. Fugleperspektiv af en kinesisk by 45
9. Et tiggerhjem 48
10. Lange negler er et adelsmerke i Kina 50
11. Kinesisk plog og team 53
12. En kinesisk „træskemaskine" 56
13. Et „helligt" træ 59
14. Den kinesiske drage 70
15. En spaamand 77
16. Et lidet landsbytempel 108
17. Tempelbygninger udenom Chengyang 110
18. Gudebilleder i et buddhisttempel 114
19. Indvielsen af fællesseminariet i Shekow 121
20. Fællesseminariets „fædre" og past. J. R. Birkelund .. 122
21. Det teologiske fakultet ved fællesseminariet i Shekow 123
22. De første graduenter fra fællesseminariet ved Shekow 125
23. Past. D. Nelson og hans indfødte arbeidere 135
24. Paa reise i trillebør 137
25. Vore indfødet arbeidere i Kina samlet til sommerskole 138
26. De første graduenter fra Lutheran High School for Boys 144
27. De kinesiske lærere ved Lutheran High School for Boys 145
28. De første graduenter fra Lutheran High School for Girls 148
29. Stationshus og kirke i Juning 155

Side
30. Past. Stokke og en del af de indfødte arbeidere i Juning 157
31. Mrs. Stokke og hendes pigehjem i Juning 158
32. Paa reise i bærestol 174
33. Past. Kristenson og hans evangelister i Loshan 176
34. Kioshan station 180
35. Mrs. Oline Netland og hendes bibelkvinder i Kioshan 186
36. Missionshospitalet i Kioshan 193
37. En syg som blir baaret hen til hospitalet 197
38. Personalet ved missionshospitalet i Kioshan 199
39. Søster Ingeborg Pederson i sygestuen 201
40. Bistationen i Chumatien, missionærernes station . . . 204
41. Stationen i Suiping, Kina 207
42. Past. og mrs. Nesse med indfødte arbeidere og menighed 214

LIBRARY
0 027 538 873 7